

Omfordelingsstrategier og konsolidering av liberalt demokrati

En studie av formell og uformell sektors påvirkning på demokratier i søramerikanske land

Clas Lenz

Masteroppgave i Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2010

Forord

Det er flere mennesker som fortjener takk for bidrag til mitt arbeid med denne oppgaven.

Jeg vil takke min veileder, Carl Henrik Knutsen, for uvurderlig faglig hjelp og medmenneskelig støtte til gjennomføringen av oppgaven. Jeg kunne ikke ha hatt en bedre veileder.

Min Hilde fortjener takk for korrekturlesning og for kort og godt gjort det mulig for meg å gjøre ferdig studiene mine.

Mine sønner, Albert og Edvard, har gjort avslutningen av utdannelsen til en utfordring. Samtidig har de gitt meg en kjært tiltrengt avveksling i en strevsom og ensporet studiehverdag.

Mine foreldre og svigerforeldre fortjener takk for den hjelpen de har utført med barnepass og henting av barn i barnehage.

Harald Viberg skal ha takk for å ha tegnet modellen min på photo-shop. Ola Grønning skal ha takk for korrekturlesing. Avslutningsvis vil jeg også takke institutt for statsvitenskap ved UIO for meget god undervisning og tilrettelegging for studiene mine.

Antall ord: 29 675

Innhold

1. Introduksjon	side 4
1.1. Disposisjon	side 9
2. Teorikapittel	side 10
2.1. Bakgrunn for problemstilling	side 10
2.2. Grunnantakelser for min tilnærming	side 17
2.2.1. Spillteori og <i>rasjonell aktørteori</i>	side 17
2.2.2. Politiske regimer som fordelingsmekanismer	side 18
2.2.3. Downs medianvelgerteorem	side 20
2.3. Mitt argument	side 21
2.3.1. Kort sammendrag av mitt argument	side 21
2.3.2. Identifisering av aktørene og deres målsettinger	side 22
2.3.3. Antakelser om den økonomiske strukturen	side 24
2.3.4. Regimespill	side 29
2.3.5. Baklengs induksjon og likevekter	side 33
2.3.6. Spesifisering av modellens empiriske implikasjoner	side 35
3. Analyse	side 35
3.1. Metodevalg	side 35
3.2. Valg av analyseenheter.	side 37
3.3. I hvilken grad er land i Sør-Amerika sammenlignbare og brukbare for MSSD? En gjennomgang av kontrollvariabler	side 38
3.3.1. Kan ulikt kolonistyre forklare variasjon i avhengig variabel; aspekter ved liberalt demokrati?	side 39
3.3.2. Kan forskjell i utvikling fra kolonitid til i dag forklare variasjon i avhengig variabel, liberalt demokrati?	side 40
3.3.3. Kan forskjell i andel av urbefolkning forklare variasjon i avhengig variabel, liberalt demokrati?	side 43
3.3.4. Kan forskjell i institusjonell design forklare variasjon på avhengig variabel, liberalt demokrati?	side 44

3.3.5. Kan forskjell i ressurser forklare variasjon på avhengig variabel, liberalt demokrati?	side 45
3.3.6. Kan ulikhet i inntekt forklare variasjon på avhengig variabel, liberalt demokrati?	side 48
3.3.7. Oppsummering av kontrollvariabler	side 49
3.4. En gjennomgang av operasjonaliseringer for landanalysen	side 49
3.5. Landanalysen	side 50
3.5.1. Bolivia	side 56
3.5.2. Venezuela	side 64
3.5.3. Chile	side 74
3.5.4. Uruguay	side 76
3.5.5. Brasil	side 78
3.5.6. Argentina	side 81
3.5.7. Colombia	side 83
3.5.8. Peru	side 84
3.5.9. Ecuador	side 84
3.5.10. Paraguay	side 85
4. Konklusjon	side 86
5. Kildeliste	side 91
Figurer og tabeller	
Figur 2.1. Regimespill	side 32
Tabell 3.1 Andel arbeidere sysselsatt i uformell sektor i søramerikanske land	side 54
Tabell 3.2 MSSD. Resultat av analysen	side 55

1. Introduksjon

Hvorfor konsolideres noen demokratier, mens andre demokratier svekkes? For å besvare dette spørsmålet, er det fruktbart å ta utgangspunkt i svarene på noen utvalgte andre spørsmål: Hvilke insentiver og muligheter har samfunnsaktører til å gjøre endringer i sitt lands politiske regime? Hva er de bakenforliggende økonomiske faktorene som påvirker ulike aktørers regimepreferanser, og hvordan påvirker disse bakenforliggende økonomiske faktorene den relative maktbalansen mellom aktørene?

Hovedproblemstillingen i oppgaven er: Hvorfor konsolideres det liberale demokratiet i noen land med stor økonomisk ulikhet? Denne problemstillingen knytter seg til de mer generelle spørsmålene reist ovenfor, og er spesielt interessant i lys av senere tids statsvitenskaplige forskning. Både Przeworski m.fl. (2000), Boix (2003), Acemoglu og Robinson (2006) og Houle (2009) hevder at det finnes en sterk negativ sammenheng mellom økonomisk ulikhet og demokratisk konsolidering; I et demokrati med høy økonomisk ulikhet vil det sannsynligvis være en fattig majoritet i befolkningen. Gjennom demokratiet har den fattige majoriteten kontroll over statsmakten, og benytter makten til å forsøke og gjennomføre omfordeling av økonomiske ressurser. Omfordelingen skjer blant annet gjennom høyere beskatning av den rike minoriteten. På grunn av trusselen om høy beskatning og i verste fall ekspropriering, vil de rike ha insentiver til å kjempe for det demokratiske flertallsstyrets sammenbrudd. Derfor konkluderer ovennevnte forfattere med at demokratier sjelden oppstår eller varer lenge i land med stor økonomisk ulikhet. Likevel forekommer det at demokratiet i noen land overlever til tross for svært stor økonomisk ulikhet. India er et velkjent eksempel, Sør Afrika er et annet, Brasil er et tredje. Hva kan forklare dette?

Mitt utgangspunkt for en mulig forklaring, er at den relativt fattige majoriteten av befolkningen enten kan bestå av et flertall av arbeidere i uformell sektor eller et flertall av arbeidere i formell sektor. Videre argumenterer jeg for at disse to velgergruppene *ikke* har like preferanser for omfordelingspolitikk. Jeg vil vise at dette skillet ikke bare er av sosial og økonomisk viktighet, men at det også er viktig for å forstå demokratisk konsolidering. Ved å splitte opp *de fattige* i to grupper, kan man kaste lys over

interessante mekanismer relatert til konsolidering av demokrati. En modell med mer enn to aktører kan bidra til å forklare variasjonen i graden av konsolidering av liberale demokratier i Sør-Amerika de siste årene. Dette perspektivet står i motsetning til for eksempel Boix (2003) og Acemoglu og Robinson (2000), to av de mest sentrale, og siterte, bidragene på dette feltet, som modellerer de relativt fattige som en homogen gruppe.

Jeg vil blant annet bygge på Boix' (2003) forståelse av politisk regimer som institusjonaliserte mekanismer for aggregering av individuelle preferanser knyttet til fordeling av økonomiske ressurser. Dette er ikke en forklaring som fullt ut *definerer* politiske regimer, men den viser til en viktig *funksjon* ved dem. For å undersøke denne aggregeringen av preferanser vil jeg benytte meg av medianvelgerteoremet til Downs (1957). Medianvelgerteoremet vil bli presentert nærmere under punkt 2.2.3.¹

La meg raskt presentere argumentet fra modellen i kapittel 2: Kjernen i argumentet er at fattige lønnsarbeidere i formell sektor til en viss grad vil ha felles preferanser med den rike eliten i å unngå kostnader på produksjonskapitalen. Bakgrunnen for dette, ligger i at de ønsker å øke produksjonen i fremtiden, som avhenger av kapitalinvesteringenes størrelse. Ved å øke produksjonen i fremtiden, kan lønnsarbeider under visse betingelser maksimere (neddiskontert) forventet lønn for nåtid og fremtid totalt sett.² Produksjonsøkning vil bare være mulig dersom arbeiderne i formell sektor i en tidlig fase moderer lønns- og skattekrav på produksjonskapital. Videre vil en fattige arbeider i formell sektor, som utgjør medianvelger i et demokrati, gi regjeringen insentiver til å skattelegge lavt. Dermed oppstår det ingen trussel mot produksjonskapitalen, og kapitalistene vil ikke ha insentiver til å kjempe mot flertallsstyret. Gitt at arbeiderne i formell sektor og kapitalistene har nytte av produksjonsøkning, vil ingen av dem ha noen grunn til å utelukke den andre gruppen fra politisk makt. Gjennom en slik felles preferanse for produksjonsvekst (vekstpakt),

¹ Preferanseaggregering har imidlertid blitt kritisert av Arrow (1950). Arrows umulighetsteorem vil presenteres i sammenheng med Downs medianvelgerteorem.

² Det kan imidlertid være rasjonelt å ekspropriere, dersom man har mye sterkere preferanser for kortsiktig gevinst enn langsiktig.

vil dermed demokratiet kunne vedvare slik at politiske og sivile rettigheter opprettholdes.

Arbeidere i uformell sektor mangler de samme insentivene for moderasjon. Grunnen til dette ligger i at de ikke har direkte nytte av formell sektors produksjonsøkning. De vil derfor ha preferanse for høy beskatning av produksjonskapitalen. Videre vil en arbeider i uformell sektor som utgjør medianvelger, gi regjeringen insentiver til å skattelegge høyt. Dermed oppstår det en trussel mot produksjonskapitalen, og kapitalistene vil ha insentiver til å gjennomføre kupp mot flertallsstyret. Under en trussel om kupp kunne regjeringen imidlertid (mot medianvelgeren i uformell sektor sin egentlige preferanse) velge å sette skatten lavt. Dette vil imidlertid ikke være et troverdig løfte vis à vis den rike opposisjonen (kapitalistene), fordi skatten bare settes lavt så lenge trusselen om kupp er tilstede. Clague m. fl. (2003) viser at sannsynligheten for kuppforsøk og kupp synker med antall år en regjering sitter. Spesielt dramatisk er reduksjonen de første årene. Et regime trenger tid for å konsolidere sin makt og redusere trusler fra motstandere. Dermed vil en regjering med tiden kunne gjennomføre høy omfordeling med liten sannsynlighet for kupp. Med viten om at kostnadene for kupp stiger og kjennskap til medianvelgerens egentlige preferanse, vil den kapitalistiske opposisjonen rasjonelt forsøke å gjennomføre kupp så tidlig som mulig. Kupp vil dermed kunne inntreffe selv om skattene ikke er vesentlig hevet. Dersom den rike opposisjonen vinner, kan vi forvente et elitediktatur og lavere omfordeling. Hvis regjeringen derimot vinner, vil den kunne velge mellom å svekke opposisjonen ved å frata den sivile og politiske rettigheter eller beholde status quo. Dersom regjeringen ikke svekker opposisjonens sivile og politiske rettigheter, vil opposisjonen fortsette å utgjøre en trussel for regjeringen, og dermed være en begrensende faktor i forhold til høy omfordeling. Hvis regjeringen derimot velger å svekke opposisjonen, vil den ikke lenger ha begrensninger på sitt foretrukne valg om høy omfordeling. Opposisjonen vil ikke lenger kunne utgjøre noen motstand mot regjeringens omfordelingspolitikk.

Den teoretiske modellen i denne oppgaven impliserer at en regjering med arbeider i uformell sektor som medianvelger, vil gi konflikt med kapitalistene. Konflikten vil

enten ende ved at regjeringen eller opposisjonen vinner. Dersom regjeringen vinner, vil den velge å undertrykke opposisjonen for enklere å kunne gjennomføre flertallets omfordelingspreferanse. Denne undertrykkelsen vil gi seg utslag i reduserte politiske og sivile rettigheter for opposisjonen. Det betyr at de liberale aspektene ved demokratiet blir svekket.

Med denne tilnærmingen vil jeg undersøke den politiske mobiliseringen av den fattige majoriteten som har funnet sted i søramerikanske land det siste tiåret. Denne mobiliseringen har, grovt sett, gitt utslag i to forskjellige strategier for omfordeling - Radikal "Chavisme" og moderat "Chilenisme". Det er imidlertid likhetstrekk ved flere land på tvers av kategoriene, for eksempel i forhold til grad av økonomisk ulikhet. Jeg vil undersøke enkelte plausible årsaker til at de *tilsynelatende* like forutsetningene i flere søramerikanske land har ledet til de to ovennevnte ulike omfordelingsstrategiene. Videre vil jeg undersøke om de forskjellige omfordelingsstrategiene kan ha hatt innvirkning på politiske og sivile rettigheter. Sagt annerledes: Kan valg av omfordelingsstrategi bidra til å forklare konsolidering eller fraværende konsolidering av liberalt demokrati i søramerikanske land? Med konsolidering av liberalt demokrati, mener jeg her en vedvarende opprettholdelse av de liberale aspektene ved demokratiet.

Jeg har valgt liberalt demokrati som avhengig variabel fordi jeg, som for eksempel Hadenius og Teorell (2005:88), vektlegger rettigheter og friheter som forutsetninger for at hele befolkningen blir gitt muligheten til å delta og påvirke den politiske prosessen. Mye av litteraturen innenfor regimedebatten (for eksempel Boix (2003) og Acemoglu og Robinson (2006)) har i stor grad definert demokrati etter den såkalte minimumsdefinisjonen, som også kan kalles valgdemokratidefinisjonen.

Valgdemokratier operasjonaliseres ofte etter tre betingelser: (1) Den lovgivende makt er valgt i frie flerpartivalg; (2) Den utøvende makt er direkte eller indirekte valgt ved folkevalg og er ansvarlig enten overfor velgerne eller til den lovgivende forsamlingen; (3) En majoritet av befolkningen har stemmerett (Boix 2003: 66). Videre operasjonaliseres demokrati som en dikotom variabel med verdien 1 for land som oppfyller de tre kriteriene (i et gitt år) og verdien 0 for ikke demokrati hvis minst et av kriteriene ikke er oppfylt (Boix 2003: 75; Przeworski m.fl. 2000: 14)

Hadenius og Teorell (2005) mener at en slik minimumsdefinisjon er mangelfull av to grunner: For det første hevder de at en dikotom klassifisering av regimer medfører et betydelig tap av informasjon – en dikotom klassifisering vil ikke skille mellom semidemokratier og demokratier. Elkins (2000) hevder at en gradert demokrativariabel bedre vil kunne plukke opp de mer de mer subtile prosessene ved en demokratiseringsprosess. For det andre finnes det også en metodologisk innvending – en dikotom måling er mindre reliabel enn en mer gradert tilnærming (Hadenius og Teorell 2005: 91; Elkins 2000). I denne oppgaven vil jeg spesielt se på hvordan kravene for økonomisk omfordeling via politiske mekanismer kan svekke lovstyre og rettigheter, selv om landet formelt forblir et valgdemokrati. Et liberalt demokrati kan svekkes på flere måter. Litteraturen omkring demokratisk konsolidering har ofte fokusert på rene demokratiske sammenbrudd, for eksempel statskupp (jf. dikotom demokrativariabel). Et liberalt demokrati kan imidlertid også svekkes ved at deler av befolkningen blir fratatt sentrale politiske og sivile rettigheter eller ved at lovstyret uthules. Jeg ønsker å analysere hvilke bestemte situasjoner som leder til at enkeltaktører lettere kan svekke aspekter ved det liberale demokratiet, og hvilke situasjoner som leder til konsolidering av liberalt demokrati.

For å undersøke hvordan ulike samfunnsgruppers strategier styrker eller svekker disse liberale aspektene ved demokratiet, vil jeg ta utgangspunkt i Diamonds (1999) definisjon av liberalt demokrati. Denne definisjonen vil jeg videre benytte som teoretisk definisjon av avhengig variabel. Diamond definerer liberalt demokrati med spesiell vekt på tre momenter, i tillegg til den valgdemokratiske definisjonen (Diamond 1999: 10). For det første er alle aktører med statsmakt direkte eller indirekte ansvarlige overfor elektoratet. For det andre har et liberalt demokrati en horisontal ansvarlighet mellom styresmaktene. Horisontal ansvarlighet vil si at det finnes en maktdeling og en situasjon der statsmaktene kontrollerer hverandre. Dette begrenser den utøvende makt og bevarer dermed konstitusjonen, legaliteten og den deliberative prosessen fra flertallsviljens tyranni³. For det tredje gir det liberale demokratiet omfattende muligheter for politisk og sivil pluralisme i tillegg til sikring av gruppers

³ Se Tocqueville (2004) for mer om flertallets tyranni.

og individers frihet. Dermed sikres motstående interesser, verdier og friheten til å uttrykke seg og konkurrere også utenom periodiske valg.

Pluralisme og frihet kan igjen bare sikres gjennom ”lovstyre”, hvor lover benyttes rettfærdig, konsekvent og mellom like tilfeller, uavhengig av klassesilhørighet, status eller makt til dem som underlegges reglene. Under et virkelig lovstyre, er alle borgere like for loven, og staten og dens agenter er selv underlagt loven.

Nedenfor utvikler jeg et teoretisk rammeverk, som har klare implikasjoner for de ovennevnte spørsmålene. Fra dette rammeverket deduserer jeg følgende hypoteser:

Dersom medianvelgeren i et liberalt demokrati arbeider i formell sektor, har han eller hun sterke insentiver for lønns- og omfordelingsmoderasjon, som bidrar til å opprettholde liberale aspekter ved demokratiet, tross stor ulikhet.

Dersom medianvelger i et liberalt demokrati arbeider i uformell sektor, har han eller hun sterke insentiver for høy omfordeling av produksjonsmidler. Grunnet ulike politiske mekanismer, vil dette bidra til å svekke liberale aspekter ved demokratiet.

1.1. Disposisjon

I neste kapittel vil jeg presentere litteraturen som utgjør den teoretiske bakgrunnen for oppgaven. Jeg vil deretter bygge et teoretisk rammeverk for å belyse den økonomiske bakgrunnen for styrkingen og svekkingen av liberale aspekter ved et demokratisk regime. I det tredje kapitlet presenterer jeg forskningsdesignet for undersøkelse og selve analysen. Kapitlet inneholder også en grundig redegjøring av metoden og operasjonaliseringen av variablene for den empiriske undersøkelsen. Videre gir kapitlet en sammenlignende analyse av ti søramerikanske land. Det fjerde kapittel inneholder en konklusjon av oppgaven.

Mitt teoretiske argument er en forenkling av den virkelige verden. Det finnes sannsynligvis langt flere individuelle motiver og strukturelle faktorer som påvirker demokratisering og demokratistabilitet enn de jeg behandler i denne oppgaven. Jeg

forsøker ikke å gi en deterministisk og uttømmende forklaring for demokratisk stabilitet, men forsøker å isolere og identifisere noen sentrale faktorer.

2. Teorikapittel

I dette kapitlet presenterer jeg det teoretiske rammeverket. Først går jeg gjennom litteraturen som gir et bakteppe for problemstillingen og teorien (2.1.). Deretter forklarer jeg grunnantakelsene for mitt rammeverk (2.2.). Dette vil innbefatte en presentasjon av rasjonell aktørmodellen (2.2.1.), en kort diskusjon av muligheten for aggregering av preferanser (2.2.2.) samt en redegjørelse for medianvelgerteoremet (2.2.3.). Videre utvikler jeg en (rasjonell) spillmodell basert på disse grunnantakelsene (2.3.). Modellen er disponert slik at jeg først presenterer problemstilling, dernest aktørene og deres preferanser. Videre presenteres premisene for strategivalg. Deretter presenteres hvilke av strategivalgene som best stemmer overens med aktørenes preferanser. Modellgjennomgangen vil ende i en diskusjon av optimale strategier for ulike aktører, gitt forutsatte betingelser. Disse strategiene gir empiriske implikasjoner som undersøkes i analysekapitlet.

2.1. Bakgrunn for problemstilling

Lipset påviste i 1959 en klar sammenheng mellom et høyt BNP pr innbygger og demokrati. Han fant at faktorene velstand, industrialisering, urbanisering og utdanning samlet og isolert korrelerer sterkt med demokrati. Lipset (1959: 97) mener at disse faktorene leder til lavere politisk konfliktnivå mellom ulike grupper i samfunnet. Det lave konfliktnivået vil igjen gjøre at demokratiet kan opprettes og konsolideres. Forholdet mellom økonomisk utvikling og dens påvirkning på politisk regime har senere blitt forsøkt utdypet og forklart med forskjellige mellomliggende variabler, aktører og regimedefinisjoner. I dette delkapitlet (2.1.) vil jeg gjennomgå en del av faglitteraturen som har behandlet forholdet mellom økonomisk utvikling og dens

påvirkning på politisk regime. Her vil jeg gå gjennom de viktigste regimedefinisjonene, mellomliggende variablene og aktørene som er fremmet siden Lipsets artikkel i 1959.

Litteraturen på området har, noe grovt sagt, gjerne behandlet opprettelse og konsolidering av demokrati som to sider av samme sak (se for eksempel Boix 2003, Acemoglu og Robinson 2006). Dermed er det også gitt samme årsaksforklaring til begge fenomener. Denne oppgaven behandler bare *konsolidering* av demokrati. Likevel vil det være relevant å trekke inn *demokratiseringsteorier* i denne oppgaven da disse gir indirekte forklaringer for konsolidering av demokrati. Gjennom diskusjonen av tidligere studier, vil jeg vise hvordan mitt bidrag er en videreføring av tidligere teorier. Videre vil jeg vise at mitt argument har noen nye utdypninger i forhold til hvem som er de sentrale aktørene bak ulike politiske regimer og hva som utgjør de avgjørende mekanismene som påvirker politisk regime via økonomisk utvikling.

Moore (1966) og Rueschemeyer, Stephens og Stephens (1992) fokuserer på historiske strukturer for å forklare demokratisering (Grugel 2002: 51). Den historisk sosiologiske tilnærmingen gir stats- og klassesentrerte forklaringer for demokratisering. Med dette menes det at tilnærmingene er spesielt interessert i hvordan endringer i forholdet mellom stat og klasser forandrer det politiske systemet. De undersøker altså transformasjonen av staten gjennom klassekonflikter over tid (Grugel 2002: 52). Klassekonflikten og klassenes forskjellige regimepreferanser er de avgjørende mekanismene mellom økonomisk vekst og politisk regime.

Moore (1966) komparative studie av Storbritannia, Frankrike, USA, Tyskland, Russland, Japan, Kina og India identifiserer tre ulike "veier" disse landene tok mot politisk og økonomisk "modernitet". Disse tre veiene til modernitet var; en middelklasserevolusjon, som ledet til kapitalisme og demokrati; en revolusjon fra oven, som ledet til industrialisering og fascisme; og en revolusjon nedenfra som ledet til kommunisme. Hvilken vei et land tok ble avgjort av den relative styrken til, og forholdet mellom, klassene – bøndene, landadelen og borgerskapet. Kort sagt oppstod demokratiet i Storbritannia, Frankrike og USA da store deler av bondebefolkningen

flyttet til byene og ble urban arbeiderklasse, landadelen var nedkjempet og borgerskapet tok kontroll over staten (ibid). Det var klassenes relative styrke og samarbeidskonstellasjonene mellom klassene som avgjorde hvilken rute landet tok mot modernitet. Rueschemeyer, Stephens og Stephens (1992) videreutviklet Moores teori for å forsøke å forklare også senere demokratiseringshendelser. I tillegg til Moores tre klasser la de også til den urbane arbeiderklassen. Rueschemeyer, Stephens og Stephens (1992) hevder at:

The organized working class appeared everywhere as a key actor in the development of full democracy.... In all regions, however, pressure from the organized working class alone was insufficient to bring about the introduction of democracy; the working class needed allies.... Democracy could only be established if (1) landlords were an insignificant force, or (2) they were not dependent on large supply of cheap labor, or (3) they did not control the state (Rueschemeyer, Stephens og Stephens 1992: 270).

Moore (1966) og Rueschemeyer, Stephens og Stephens (1992) vektlegging av kollektive aktører og det relative styrkeforholdet mellom disse, har siden gitt ramme for flere bidrag i demokratidebatten (for eksempel Acemoglu og Robinson (2000), Acemoglu og Robinson (2006), Boix (2003) og Khan (2005)). Det relative styrkeforholdet mellom klasser er også rammen for min teoretiske modell, i forholdet mellom arbeidere i formell og uformell sektor kontra kapitalistene. Moore (1966) og Rueschemeyer, Stephens og Stephens (1992) er dermed inspirasjonskilder samtidig som disse bidragene gir ramme til denne oppgaven.

Fokuset på strukturelle og økonomiske mellomliggende variabler har imidlertid også blitt kritisert. I motsetning til ovennevnte bidrag forklarer Welzel m.fl. (2003) sammenhengen mellom økonomisk vekst og demokrati med at sosioøkonomisk utvikling øker individuelle ressurser. Disse individuelle ressursene gir igjen mennesker midlene og motivene til å ta individuelle valg. Fokuset til Welzel og Inglehart (2006) er spesielt rettet mot ulike holdninger og verdiers viktighet for demokratisering og demokratistabilitet. Argumentet er at individer som vokser opp i rike samfunn vil ha en større tilbøyelighet til å ha såkalte individualistiske og frihetsorienterte verdier. Massene i slike samfunn vil derfor etterspørre demokratiske styreformere i en større

grad. Elitene i rike land vil ha en tilbøyelighet til å tilby demokrati siden dette er i tråd med også deres individualistiske og frihetsorienterte verdier.

Det ensidige fokuset på strukturelle krefter har også gitt en oppblomstring av aktørbaserte teorier om regimeoverganger. Schmitter, O'Donnell og Whitehead ga i 1986 ut boken "Transitions from Authoritarian Rule". Boken satte agendaen for en massiv litteratur som undersøkte demokratisering ved å fokusere på interaksjon, pakter og avtaler gjort mellom autoritære ledere og den demokratiske opposisjonen. Aktørteorier som retningen ble kalt, ser demokrati som skapt av dedikerte aktører med vilje til å inngå kompromisser. Demokrati er dermed ikke et spørsmål om å vente på at økonomiske forutsetninger skal oppstå. Aktørteoretikere vil hevde at moderniseringsteorier og strukturalistiske teorier overdeterminerer økonomiens rolle i politiske utfall, på bekostning av aktørenes rolle. Litteraturen konkluderte med at dyktig lederskap og flaks var nøkkelen til suksessfull demokratisering. (Grugel 2002: 58). Etablering av pakt har vært det dominerende temaet for aktørteorier. Etablering av pakt er en måte å forklare etableringen av substansiell konsensus mellom eliter om reglene for det demokratiske spillet og verdien til de demokratiske institusjonene (Burton m.fl.1992: 3). Aktørteorier hevder at paktskaping kan gi grunnlaget for et "institusjonelt gjennombrudd" og muliggjør forhandlinger om det nye demokratiets institusjoner. Spesielt legges det vekt på demokrati som et ekvilibrium. Det vil si at demokratier, i alle fall på lang sikt, er et stabilt resultat forårsaket av nyttemaksimerende aktørers strategiske valg (Przeworski 1991: 26-34). Kort sagt vil dette bety at demokratiet oppstår og overlever dersom ingen aktører har insentiver til å ekskludere andre aktører fra makten. Aktørteorien utelukker likevel ikke nødvendigvis strukturelle og økonomiske årsaker som viktige for å forklare regimeendring. I min modell forsøker jeg også å legge vekt på demokrati som et ekvilibrium; En pakt som avgjørende klasseaktører kan inngå, dersom de ikke har for store kostnader ved å la seg underlegge flertallsstyret.

Przeworski og Limongi (1997) stilte seg kritiske til hele den antatte sammenhengen mellom økonomisk utvikling og dens påvirkning på politisk regime. De fornyet debatten på forskningsfeltet ved å hevde at det ikke finnes noen effekt av økonomisk

vekst på *demokratisering*. De hevder, med bakgrunn i data fra 1950-90, at det ikke finnes noen empirisk sammenheng mellom økonomiske vekst og sannsynligheten for *demokratisering*. Derimot finner de en sammenheng mellom økonomisk vekst og *regimestabilitet*. Deres hovedpoeng er at demokratiets sjanse for å overleve stiger med inntektsnivå. Deres konklusjon om manglende sammenheng mellom økonomisk vekst og demokratisering blir imidlertid trukket i tvil av Boix og Stokes (2003)⁴ og Hadenius og Teorell (2005)⁵. På grunnlag av den sistnevnte kritikken anser jeg striden om forholdet om effekten av økonomisk vekst på *demokratisering* for fortsatt uløst. I denne oppgaven har jeg derfor valgt å forholde meg nøytral til spørsmålet om økonomiske forhold sin påvirkning på demokratisering. Fokuset ligger dermed bare på økonomiske forhold sin påvirkning på demokratisk stabilitet.

Przeworski og Limongi (1997) har vært viktig for den etterfølgende demokratiseringsdebatten hvor BNP pr innbygger ikke lenger fokuseres på som den sentrale bakenforliggende variabel. Den senere tids debatt har fokusert på økonomisk ulikhet som årsak til demokratisering og demokratisk konsolidering.

Acemoglu og Robinson (2000), Acemoglu og Robinson (2006), Boix (2003) kombinerer elementer fra både Moores historiske sosiologi og Schmitter m. fl (1986) aktørteori. Bidragene trekker frem klassekamp og preferanseaggregering som avgjørende for hvilket politisk regime som utvikles. Samtidig fokuseres det på aktørteoriens ekvilibrium for opprettelse og konsolidering av demokrati. Bidragene gir likevel en ny innfallsvinkel ved å benytte økonomisk ulikhet som mellomliggende eller bakenforliggende variabel.

⁴ Boix og Stokes (2003) hevder at det hefter metodiske svakheter ved Przeworski og Limongis (1997) og at disse er årsak til at Przeworski og Limongi konkluderer slik de gjør. For det første konkluderer artikkelen på grunnlag av observasjoner av svært få rike land som demokratiserer. For det andre finnes det store utvalgsproblemer. Observasjonene starter i 1950, da de fleste av demokratiene i datasettet allerede var opprettet. Dermed mangler det variasjon på avhengig variabel. For det tredje er analyseresultatet skjevt på grunn av utelatte enheter. Dette dreier seg spesielt om at demokratiseringene etter 1990 er utelatt. For det fjerde kontrolleres det ikke for relevante variable, som for eksempel oljeproduksjonens andel av BNP.

⁵ Hadenius og Teorell (2005) kritiserer; som nevnt i mitt introduksjonskapittel, bruken av minimumsdefinisjonen av demokrati. De mener at en kontinuerlig demokrativariabel vil inneholde langt mer informasjon enn en dikotom demokrativariabel som brukes i minimumsdefinisjonen.

Acemoglu og Robinsons (2000) utgangspunkt er å forklare sammenhengen mellom utvikling og ulikhet i Vest-Europa på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet. Denne sammenhengen er gjerne illustrert med en omvendt U-kurve – den såkalte Kuznetskurven (Kuznets 1955). Denne såkalte ”Kuznets kurven” tilsier at ulikheten øker ved økt utvikling i en startfase, for deretter å falle ettersom utviklingen går sin gang. Spørsmålet blir dermed: Hvorfor faller kurven? Hva skjer ved toppunktet? Acemoglu og Robinsons (2000) hevder at kurvens fall, altså synkende ulikhet, skyldes demokratisering med påfølgende omfordeling. Deres hovedpoeng er at den forfordelte majoritetsgruppen ønsker demokrati for omfordeling av goder.

Acemoglu og Robinsons (2000) forklaring for demokratisering tar utgangspunkt i at økonomisk utvikling i tidlig fase gir økt økonomisk ulikhet, slik Kuznets og hevdet, og dermed trussel for opprør. Underklassens situasjon vil være så ille i et samfunn med stor ulikhet at de ikke kan bestikkes med midlertidig omfordeling. Underklassen ønsker omfordeling, men et løfte fra eliten om fremtidig omfordeling, vil ikke være troverdig. Det eneste som sikrer underklassen fremtidige omfordeling, vil være å styre over omfordelingspolitikken selv. Kravet om demokrati oppstår fordi dette er en styreform som tar hensyn til den fattige majoritetens preferanser. Eliten frykter for revolusjon dersom demokrati ikke innføres og omfordelingen gjennomføres. Derfor velger eliten å demokratisere. Acemoglu og Robinson finner at demokratisering førte til omfattende omfordeling i Stor-Britannia, Frankrike, Tyskland og Sverige (2000: 1191-1192). Ifølge disse forfatterne forekommer altså demokratisering gjerne på Kuznets kurvens toppunkt.

Boix (2003) mener imidlertid at demokratiseringen oftere inntreffer ved lavere ulikhet og at ulikheten allerede hadde sunket før demokratiseringen inntraff i Vest-Europa. I motsetning til Acemoglu og Robinson (2000) hevder Boix (2003) at elitene ikke ønsker å utvide stemmeretten dersom ulikheten er for stor. Stor ulikhet vil føre til omfattende omfordeling av elitenes ressurser. Elitene vil velge videre undertrykking av den fattige majoriteten dersom de forventer større kostnader ved omfordeling innenfor demokrati. Ulikheten trenger imidlertid ikke skape større kostnader for eliten i land hvor kapitalen er lite spesifikk. Begrepene spesifikk- og ikke-spesifikk kapital

viser blant annet til om eiendommen er mobil eller ikke. Mobil eiendom er per definisjon enkel å flytte og dermed enkel å unndra skattelegging. Immobil eiendom er vanskelig å flytte og dermed vanskelige å unndra skattelegging. Dersom eliten har mye spesifikk kapital som immobil landeiendom, vil denne enkelt kunne skattelegges. Gitt stor ulikhet i landet, vil eliten ved skattelegging påføres store kostnader. Dermed vil eliten motsette seg demokrati for å forhindre de store kostnadene ved omfordelingen. Dersom elitens velstand er knyttet til ikke-spesifikk eiendom, vil denne vanskelig kunne skattelegges. Selv med stor ulikhet, vil eliten ikke kunne påføres store kostnader grunnet omfordeling; enten vil eliten flytte kapitalen, eller så vil de relativt fattige innse at kapitalen flyttes dersom det pålegges høye skatter, og rasjonelt sette lave skatter for å beholde produktiv kapital i landet. Dermed har eliten heller ingen insentiver for å motsette seg demokratiet.

Acemoglu og Robinson (2006) nyanserer teorien fra Acemoglu og Robinson (2000). De gir Boix (2003) delvis rett i at økt likhet gir større sannsynlighet for demokratisering. Nå hevder Acemoglu og Robinson (2006) at sammenhengen mellom ulikhet og demokratisering ligner en omvendt U-kurve: Likt med Boix, hevder de at stor ulikhet gir liten sannsynlighet for demokrati fordi kostnadene for eliten er for store. Samtidig hevder de at svært høy grad av likhet ikke gir insentiver for majoriteten til å endre regimet. Sannsynligheten for demokratisering vil dermed være størst ved moderat ulikhet. I en slik situasjon har majoriteten insentiver til å endre regimet for å få øke omfordeling. Samtidig har eliten ikke for mye å frykte ved demokratisering siden den påfølgende omfordelingen ikke vil bli for omfattende, gitt initial moderat ulikhet. Min teoretiske modell trekker store vekslers på de ovennevnte bidragenes fokus på økonomisk ulikhet og politisk regimer som institusjonaliserte mekanismer for aggregering av individuelle preferanser knyttet til fordeling av økonomiske ressurser.

Jeg vil imidlertid kritisere bidragene til Acemoglu og Robinson (2000), Boix (2003) og Acemoglu og Robinson (2006) for å overse hvordan forskjellige "arbeiderklasser" kan ha forskjellige insentiver for omfordeling under ulikhet. Denne oppdelingen i ulike arbeiderklasser har imidlertid Mushtaq Khan (2005). Mushtaq Khan (2005: 715-720) hevder at sammenhengen mellom økonomisk utvikling og demokratisering samt

demokratisk konsolidering, ligger i at utviklingen av kapitalisme gir befolkningen nye strategier for fordeling av eiendom. I land med stor grad av kapitalisme, vil befolkningen søke omfordeling gjennom interesseorganisasjoner, men også ha insentiver for moderasjon. I land med lav grad av kapitalisme og økonomisk utvikling vil det imidlertid være rasjonelt for befolkningen å søke omfordeling/tildeling av goder gjennom patron-klient nettverk. Disse nettverkene blir også dominerende i politikken. Patron-klient nettverkene har ofte ikke direkte tilknytning til den formelle sektoren da nettverkene medlemmer sjelden er ansatt i den formelle produksjon. Derfor får heller ikke kapitalistisk sektor gjennomslag for sitt behov om økonomisk stabilitet. I denne forklaringen endres ikke holdningene direkte av økonomisk vekst, som hos Welzel og Ingelhart (2006); det er de økonomiske insentivene for samarbeid som blir endret. Khans artikkel har gitt et viktig bidrag til å forstå hvilke aktører og strategier som er avgjørende i en demokratiseringsprosess.

Jeg vil imidlertid hevde at den manglende omfordelingsmoderasjonen i ikke-kapitalistiske land bør undersøkes nærmere. Hvorfor venter ikke den ikke-kapitalistiske befolkningen med omfordeling, dersom de vet at moderasjon i dag gir større inntekt i fremtiden? Her kan min oppgave utfylle noe av forklaringen bak ”kapitalistisk- og ikke-kapitalistisk rasjonalitet”.

2.2. Grunnantakelser for min tilnærming

Jeg vil under 2.2.1.-2.2.3. presentere de bakgrunnsantakelser jeg benytter i min tilnærming.

2.2.1. Spillteori og rasjonell aktørteori

I oppgaven vil det benyttes en spillteoretisk tilnærming for å forklare individenes atferd. Spillteori er en underkategori av rasjonell aktørteori (”rational choice”). Spillteori er, i følge Hovi (2008:11), teorien om interaksjon mellom rasjonelle parter.

Sagt annerledes er spillteori en rasjonell aktørteori med to eller flere aktører, der aktørenes valg påvirker andre aktørers nytte og optimale handlingsvalg.

Rasjonell aktørteori og spillteori er ikke substansielle teorier i den forstand at teorien er nødvendig knyttet til, eller inneholder en spesifikk vitenskapsfilosofisk posisjon (Snidal 2002: 74). Rasjonell aktørteori bør heller sees som en metodologisk tilnærming som søker å forklare både individuelle og kollektive handlinger på basis av individuell nyttemaksimering med begrensninger (ibid). Spillteori inneholder disse kjennetegnene: For det første er metoden individualistisk. Det vil si at sosiale og politiske utfall/resultater blir sett som kollektive produkter av enhetlige aktørers individuelle valg. For det andre antas det at hver aktør søker å maksimere sin subjektivt forventede nytte (Individenes nyttefunksjon behøver ikke å inneholde egeninteresse). På grunnlag av et sett av preferanser og et sett av mulig valg, vil aktørene velge det resultatet som gir størst forventet nytte (Hovi 2008: 17- 26). Hvis for eksempel aktørens preferanse er å komme raskt frem til en destinasjon, vil han velge det framkomstmiddelet som får ham dit raskest. For det tredje skal aktørens preferanser være fullstendige og transitive. Fullstendige preferanser betyr at aktøren vet hvordan han vil rangere alle handlingsvalgene sine. Transitive preferanser vil si at hvis aktøren foretrekker handlingsalternativ A fremfor B og B fremfor C, vil han også foretrekke A fremfor C (Hovi 2008: 32).

En formalisering av spillteori vil si at spillets struktur er spesifisert fullstendig. Det betyr at spillerne (aktørene), deres preferanser, hver spillers informasjon ved valgpunktene og hvordan de ser sine handlinger i sammenheng med mulige utfall, må spesifiseres. Når spillet er ferdig spesifisert, vil det avsluttende punktet for en analyse ofte være å finne spillets likevekt. En likevekt er en tildeling av strategier til spillerne, hvor hver spillers strategi maksimerer hans eller hennes nytte, gitt at de andre aktørene følger sine tildelte strategier. Det kan også sies på en annen måte: I likevekt vil ingen rasjonelle aktører ha insentiver til å fravike sin valgte strategi.

2.2.2. Politiske regimer som fordelingsmekanismer

Et politisk regime kan som nevnt (i det minste til dels) forstås som en mekanisme for å aggregere individuelle preferanser om den ideelle fordelingen av ressurser mellom de individer som styres av den institusjonelle mekanismen (Boix 2003:10). I et demokrati kan alle stemme, og flertallet vinner makten over hvilke ”policyer”⁶ som utformes. Fordelingen av ressurser er dermed basert på flertallets preferanser. I et ”rikmannsdiktatur” blir derimot bare den rike delen av befolkningens preferanser medregnet. Denne delen av befolkningen har dermed makt over hvilke policyer som settes ut i livet. Siden alle politiske regimer har forskjellige omfordelingskonsekvenser, vil hvert individ, i den typen av modeller diskutert her, støtte det politiske regimet som maksimerer hans velferd, eller mer presist, hans forventede inntekt (Boix 2003: 10). Det vil si at et individ som tjener under gjennomsnittslønn i utgangspunktet vil ønske demokrati og flertallsstyre for å skattelegge de rike og maksimere sitt eget konsum gjennom omfordeling⁷. Et individ som tjener godt over gjennomsnittslønn vil derimot søke å unngå demokrati og flertallsstyre. Dette fordi demokratiet sannsynligvis vil gi omfordeling, gitt at medianvelgeren tjener under gjennomsnittslønn.

Det er imidlertid rettet en god del oppmerksomhet mot problemene rundt aggregeringen av individuelle preferanser. Arrow (1954) hevder at ingen avstemningsmetoder kan aggregere individers rangerte flertoppete preferanser til én samlet og entydig flertallsvilje. Med sitt umulighetsteorem viste han at selv om individene preferanser er transitive, vil aggregatet av disse preferansene svært ofte være intransitive. Dette leder til at det ved avstemninger vil oppstå et roterende flertall, hvor ingen alternativer vinner et stabilt flertall. Denne kritikken treffer imidlertid ikke min preferansefordeling. I min modell er preferansene for økonomisk fordeling entoppede, og basert på en dimensjon. Det betyr at aktørene rangerer mye>middels>lav omfordeling eller lav>middels>mye omfordeling på bare en

⁶ Med ”policy” menes her en praktisk utforming og gjennomføring av politiske preferanser. Det kan være forslag til politikk eller lover

⁷ Jeg antar at skatten utformes som en proporsjonal inntektsskatt.

preferansedimensjon. De rangerer aldri mye>lav>middels. Entoppede preferansestrukturer gjør at man unnslipper Arrows umulighetsteorem (se for eksempel Persson m.fl. 2000). Gitt at preferansene er entoppede og kan ordnes langs en dimensjon, kan jeg derfor benytte medianvelgerteoremet. I hvilken grad preferansene i virkeligheten er entoppede og befinner seg på en dimensjon, er imidlertid et åpent spørsmål.

2.2.3. Downs medianvelgerteorem

For å forklare hvilken preferanse som blir realisert som policy i demokratiet, vil jeg benytte meg av medianvelgerteoremet (Downs 1957). Teoremet går ut på at partier eller representanter som ønsker å maksimere antallet stemmer, vil *velge* policyen som foretrekkes av medianvelgeren, dersom nedenfor gitte forutsetninger er tilstede: For det første må velgernes preferanser kunne karakteriseres som punkter på én ideologisk dimensjon (her omfordeling av økonomiske ressurser). For det andre må alle velgere stemme på det partiet som binder seg til den ideologiske posisjonen nærmest deres egne preferanse. For det tredje står konkurransen bare mellom to partier.

Medianvelgerteoremet forklarer egentlig bare hvordan partier tilpasser seg medianvelgerens preferanser ved valg (løfter/valgplattform), ikke om policypreferansene til medianvelgeren gjennomføres. Partiene vil imidlertid velge ikke å bryte løfter dersom de har grunn til å tro at løftebrudd vil straffes av velgerne ved neste valg (Ferejohn 1986).

Medianvelgerteoremet er en modellert implikasjon som vanskelig kan overføres i sin helhet til virkelighetens politikk. Spesielt kan det innvendes at velgerne sjelden har preferanser på bare én ideologisk dimensjon. Vanligvis vil velgerne ha flere preferanser på forskjellige ideologiske dimensjoner, slik at det kan finnes flere medianvelgere i de forskjellige dimensjonene; Politikken kan være preget av flere forskjellige kryssende konfliktlinjer (Rokkan 1987). Det vil dermed være vanskelig for partiene å vite hvilken policy som vil gi majoritet og regjeringsmakt. I tillegg vil grad av korrupsjon og klientellisme påvirke hvordan befolkningen stemmer (Khan 2005).

Dette svekker klart muligheten for overføring av teoremet til virkelig politikk. Likevel vil det være viktig for denne oppgaven å undersøke samsvaret mellom policypreferansen og den faktiske policyen som gjennomføres, siden dette forholdet ligger nærme kjernen i hypotesene mine. Under kapittel 3.4 vil jeg komme tilbake til hvordan denne undersøkelsen skal gjennomføres.

2.3. Mitt argument

I denne delen vil jeg først gi et kort sammendrag av argumentet. Jeg vil så presentere aktørene og deres målsettinger. Deretter presenterer jeg en rekke antakelser og spesifikasjoner for spillet. Videre gir jeg et innledende argument som forklarer hvilken nytte aktørene i utgangspunktet har av produksjonen i formell sektor. Med utgangspunkt i disse nyttefunksjonene/omfordelingspreferansene, lager jeg en rasjonell aktørmodell for å forklare hvordan disse fører til ulike omfordelingsstrategier i ulike kontekster, som igjen påvirker graden av liberalt demokrati.

2.3.1. Kort sammendrag av argumentet

Mitt utgangspunkt er at den relativt fattige majoriteten av befolkningen enten kan bestå av et flertall av arbeidere i uformell sektor eller et flertall av arbeidere i formell sektor. Disse to velgergruppene har *ikke* like preferanser for omfordelingspolitikk, selv om det skulle være lik grad av økonomisk fattigdom for henholdsvis uformell og formell sektor. Hvilken omfordelingsstrategi som velges av de forskjellige arbeidergruppene, vil videre være avgjørende for om demokratiet svekkes eller ikke. For å tydeliggjøre dette poenget bør arbeidernes *inntektskilde* trekkes inn i omfordelingsspørsmålet. Gjennom demokratiet blir majoritetens sektortilknytning avgjørende for i hvilken grad formell sektors produksjonskapital og produksjonsmidler blir omfordelt. Videre hevder jeg at arbeidere i uformell sektor har insentiver til å velge høy omfordeling på formell sektors produksjonskapital og produksjonsmidler. Dette kan gi seg utslag i for eksempel høy skatt på produksjonskapital og produksjonsmidler eller nasjonalisering av bedrifter. En regjering støttet av en medianvelger i uformell sektor, vil komme i

konflikt med kapitalistene i opposisjonen som har preferanse for lav omfordeling. Denne konflikten vil ende med at en av partene vinner, for deretter å svekke den tapende parts sivile og politiske rettigheter. Svekkelse av slike rettigheter kan være en rasjonell strategi, siden den seirende part dermed enklere kan gjennomføre sin foretrukne omfordelingspolicy i fremtiden.

Fattige lønnsarbeidere i formell sektor vil imidlertid ha felles preferanser med den rike eliten i å unngå høy omfordeling. Bakgrunnen for dette ligger i at de ønsker å øke produksjonen for fremtiden og dermed maksimere (neddiskontert) forventet lønn for nåtid og fremtid totalt sett⁸. Dette vil bare være mulig dersom produksjonskapitalen og produksjonsmidler i stor grad forblir i bedriften. Dersom en fattige lønnsarbeider i formell sektor utgjør medianvelgeren, vil han eller hun mangle insentiver for å øke omfordelingsnivå drastisk. Insentivene mangler fordi han eller hun vet at en økning i omfordelingen, fører til mindre produksjonskapital og dermed mindre lønnsinntekt i fremtiden.

Modellen er en sterk forenkling av virkeligheten og flere alternative elementer kunne ha vært trukket inn. Det har imidlertid vært viktig for meg å lage et klart argument med det jeg antar er blant de aller viktigste faktorene bak demokratisk konsolidering.

2.3.2. Identifisering av aktørene og deres målsettinger

Aktørene i modellen nedenfor er regjeringen og opposisjonen. Regjeringen er valgt på grunnlag av enten et flertall av arbeidere i uformell sektor (heretter R_u) eller et flertall av arbeidere i formell sektor (heretter R_f). Opposisjonen er den delen av befolkningen som eier produksjonsmidlene og har sittet med den politiske makten opp til spillets start (begrepene ”kapitalister” og ”opposisjon” brukes her om samme gruppe).

⁸ Jeg forutsetter at arbeidere i formell sektor kan handle som en enhet. Dermed har de ingen koordineringsproblemer. Videre forventer jeg at arbeidere i uformell sektor i mindre grad er fagorganisert. Dermed handler de også i mindre grad som én aktør. Arbeidere i uformell sektor vil derfor ha problemer med å fremme én strategi. Jeg tar det likevel for gitt i modellen at de kan fremme en samlet strategi. Dette gjøres for å tydeliggjøre omfordelingspreferansene. Dersom jeg hadde tatt med koordineringsproblemene i spillet, ville dette vanskeliggjort modellen, men understøttet hovedpoenget mitt om at arbeidere i uformell sektor verken vil eller kan følge en moderasjonslinje.

Aktørene har fullstendig informasjon om den andre aktørens preferanser og tilgjengelige strategier. Regimespillet starter ved at arbeiderne overtar regjeringsmakten og regjeringen velger strategi.

Jeg vil benytte meg av Gasparini og Tornallis (2007: 3) ”produktive” definisjon av formell og uformell arbeider: *Et individ regnes som en formell arbeider dersom han eller hun tilhører en av de følgende kategoriene: (i) lønnet arbeider i stort firma (mer enn fem arbeidere), (ii) faglært selvansatt, (iii) lønnet arbeider i offentlig sektor. Et individ regnes som en uformell arbeider dersom han eller hun tilhører en av de følgende kategoriene: (i) ufaglært selvansatt, (ii) lønnet arbeider i lite firma, (iii) arbeider uten inntekt.*

Arbeiderne eier ikke produksjonsmidler og får den politiske makten ved spilllets start. Det vil si at vi i utgangspunktet befinner oss *i et demokrati*, som vi videre antar er et liberalt demokrati. Disse antakelsene gjøres siden jeg ønsker å analysere hvilke faktorer som kan påvirke konsolideringen av et liberalt demokrati. Alle aktørene maksimerer en nyttefunksjon med konsum som argument i spillet. Aktørene i dette spillet har i så måte ingen direkte preferanse over politisk regime i seg selv, men kun dets økonomiske konsekvenser. Dette er en forenkling (se for eksempel Inglehart og Welzel 2005). Virkelighetens aktører er ikke nødvendigvis økonomisk nyttemaksimerende. Jeg ser det imidlertid som svært sannsynlig at aktører i stor grad handler etter økonomiske preferanser dersom det er en knapphet på ressurser. Maslows behovspyramide kan for eksempel tas til inntekt for dette argumentet. Maslow (1943) hevder at menneskelige behov kan rangeres i hierarki, hvor et behov vanligvis bare oppstår dersom et forrangert behov er dekket. Konsum kan forstås som et middel for å dekke det Maslowianske basisbehovet for selvopprettholdelse, som vil prioriteres fremfor andre preferanser. I en situasjon med knapphet blir mennesker nødt til å prioritere for å dekke sine basisbehov. Jeg vil hevde at fattige i Sør-Amerika er i en slik knapphetssituasjon i forhold til konsum. Derfor antar jeg at de i stor grad maksimerer en nyttefunksjon med konsum som argument. Virkelighetens elite er derimot ikke i en knapphetssituasjon, men trues av en potensiell knapphetssituasjon eller i beste fall en relativ deprivasjon. Jeg anser det som sannsynlig at eliten ønsker å

unngå dette. Ønsket om å unngå økonomiske tap, går også under nyttemaksimering av konsum. Derfor antar jeg at også eliten i stor grad maksimerer en nyttefunksjon med konsum som argument.

2.3.3. Antakelser om den økonomiske strukturen og aktørenes preferanser

Før jeg presenterer regimespillet, vil jeg vise fordelingspreferansene til arbeiderne i formell og uformell sektor gitt at det finner sted økonomisk vekst. For enkelhets skyld er argumentet skissert med to produksjonsperioder t^0 og t^1 . t^1 skal imidlertid ikke tolkes som sluttperiode, men som et første ledd i en serie av fremtidige produksjonsperioder. Hvordan vil de forskjellige arbeiderne og kapitalistene fordele produksjonskapitalen for å skaffe seg størst mulig inntekt?

Jeg antar at det finnes en formell kapitalistisk sektor⁹, ψ , og en uformell ikke-kapitalistisk sektor θ . Arbeiderne i formell sektor får sin inntekt, Y_f , som lønnskompensasjon for arbeid i den formelle sektorens produksjon, ψ . Opposisjonen får sin inntekt, Y_k , som utbytte av investert kapital i den formelle sektorens produksjon, ψ . I følge Solow (1956) følger lønnen og utbyttet produksjonen i den formelle sektoren på lang sikt¹⁰. Det betyr at inntekten øker med høyere produksjon og synker med lavere produksjon. Videre avhenger størrelsen på fremtidig produksjon i formell sektor av mengden investeringskapital:

$$\psi = F(K) \tag{1}$$

Det vil si at fremtidig produksjonsmengde og inntekt avhenger av hvor mye kapitalistene (opposisjonen) investerer av sin inntekt i fremtidig produksjon. Jeg antar at det er kun kapitalistene, altså opposisjonen, som investerer¹¹. Mer lønn og utbytte i

⁹ Kapitalisme defineres her som en produksjonsmåte hvor kapitalinvesteringer er et viktig produksjonsmiddel, i uformell sektor er kapitalinvesteringer fraværende.

¹⁰ Rodrik (1999: 715) finner sterk positiv sammenheng mellom produktivitet og arbeiderlønninger i en undersøkelse av verdens land mellom 1985-1989.

¹¹ Dette er egentlig ikke en avgjørende forutsetning – dersom arbeidere i formell sektor også investerer, vil dette bare styrke deres preferanse mot skattelegging. Dersom arbeidere i uformell sektor også investerer, vil dette

dag, gir mindre kapital til investering, som dermed gir mindre produksjon og tilslutt mindre lønn og utbytte i fremtiden. Mindre lønn og utbytte i dag, gir mer investering i dag, som igjen gir mer produksjon, lønn og utbytte i fremtiden. Jeg legger derfor til grunn at både arbeider i formell sektor og kapitalistene vil vise moderasjon på kort sikt, da dette vil gi gevinst på lang sikt¹². Gitt at dette er rasjonelt for disse aktørene, vil jeg ikke modellere forskjellige strategier i forhold til lønn og utbytte. Jeg har dermed gjort en forenkling slik at jeg i det videre kun vil modellere gevinstene og kostnadene av omfordelingspolicy.

Valg av omfordelingsnivå spiller også en viktig rolle for størrelsen på fremtidig produksjon. Ifølge Franzeses (1998) modell for omfordelende skattelegging, har skattenivået τ en ødeleggende påvirkning på vekstraten γ lik:

$$\gamma = \gamma(\tau); \text{ med } \gamma' < 0, \gamma'' < 0 \quad (2)$$

Dette betyr at dersom skattenivået heves, vil vekstraten synke, men effekten er sterkest når skattenivået er relativt lavt. Årsaken til at skatt har en ødeleggende effekt på vekstraten og dermed fremtidig produksjon, kan forklares med at skatt er en kostnad på investeringskapitalen lik lønn og utbytte (jfr. Solow 1956).¹³ Videre i oppgaven vil det ikke benyttes ”skattenivå”, men i stedet ”omfordelingsnivå” for å forklare kostnadene på produksjonskapitalen. Begrepet ”omfordelingsnivå” benyttes fordi det bedre dekker de strategiene regjeringen kan velge mellom for å belønne sine velgere. I tillegg til skattelegging, innbefatter omfordelingsstrategier også ekspropriering og nasjonalisering av bedrifter. Et høyt omfordelingsnivå vil dermed bety et høyt skattenivå, utstrakt ekspropriering og nasjonalisering.

Jeg benytter likevel Franzeses skattemodell for å si noe om omfordeling generelt.

Grunnen til dette er at jeg antar at omfordelingsnivå har samme effekt på produksjon

derimot endre spillet slik at alle ville unngå høy skattelegging. Jeg gjør en forenkling ved bare å tillate eliten å investere, men jeg vil hevde at dette ikke er en grov forenkling, siden jeg antar at arbeiderne gjerne ikke har mye kapital til investeringer.

¹² Dette er en antakelse som vil bli undersøkt i analysekapittelet.

¹³ Dette bildet modereres, eller endres dersom skatten reinvesteres i produktive offentlige investeringer, blant annet i form av kollektive goder (Lindert 2004: 20-21; North m.fl. 2009).

som skattenivå. Det er to grunner til at jeg gjør denne antakelsen: For det første er skattelegging generelt en svært viktig del av omfordelingspolitikk. Dermed korrelerer skattelegging med omfordelingsnivå. For det annet anser jeg at ekspropriering og nasjonalisering også har ødeleggende effekt på vekstraten, og høyst sannsynlig i enda høyere grad enn skattelegging (se for eksempel North 1990; Olson 1993). Dermed vil min omfordelingsmodell bare være en utvidelse av Franzeses (1998) skattemodell. Jeg vil benevne omfordelingsnivå med O .

Gitt at omfordeling er en kostnad på investeringskapitalen lik lønn og utbytte, vil produksjonen i andre periode også være en funksjon av omfordelingen av produksjonsfaktorer i første periode: $\psi^1 = \psi^0(O^0)$ (jfr. Franzeses 1998; og Solow 1956). Dermed vil også lønnsinntekten til arbeider i formell sektor og utbyttet til kapitalister i periode to, synke med størrelsen på omfordelingsnivået i periode 0. Effekten av omfordeling på produksjon er synkende: $\psi' < 0$.

Gitt at arbeidere i formell sektor tjener under gjennomsnittsinntekt, vil omfordelingsgevinsten tilfalle denne gruppen. Denne antakelsen ligger til grunn for både Boix (2003) Acemoglu og Robinsons (2006) omfordelingsteorier. I et samfunn med stor ulikhet, vil store deler av befolkningen tjene under gjennomsnittslønn. Jeg ser dette som en troverdig antakelse da de søramerikanske landene er preget av stor ulikhet (se for eksempel Engerman og Sokoloff 2002).

For arbeidere i formell sektor vil høy omfordeling gi en netto gevinst i første periode: $Y_f^0 + O_{fhøy}^0 > Y_f^0 + O_{flav}^0$. Omfordelingsmoderasjon i første periode vil imidlertid kunne være rasjonelt dersom den diskonterte netto inntektsgevinsten i påfølgende periode, er større enn verdien av omfordelingsgevinsten i første periode.¹⁴ Jeg forventer (jf. Franzeses) at høy omfordeling i første periode, vil gi negativt netto gevinst for begge periodene til sammen: $Y_f^0 + O_{fhøy}^0 + Y_f^1 + O_{fhøy}^1 < Y_f^0 + O_{flav}^0 + Y_f^1 + O_{flav}^1$. En nyttemaksimerende arbeider i formell sektor vil derfor ønske lav omfordeling i dag for å øke bedriftens kapital for fremtiden. Fremtidig produksjon

¹⁴ Diskontering henviser til at konsumenter venter nåtidige gevinster mer enn fremtidige gevinster (Varian 1992).

øker med omfordelingsmoderasjon, fordi omfordelingsmoderasjon gir mer kapital til investering i produksjon. Økt kapital til investering i første periode, gir høyere produksjon i neste periode. Gitt at inntekt følger produksjon, vil høyere produksjon i andre periode gi arbeiderne i formell sektor høyere lønn. Arbeidere i formell sektor vil, gitt visse antakelser om avkastningens størrelse relativ til den umiddelbare gevinsten ved omfordeling, ikke velge høy omfordeling, da dette vil senke produktiviteten og inntekten i neste periode.

Det er imidlertid en forenkling å påstå at arbeidere i formell sektor bare har gevinst av høy omfordeling i første periode. Denne gevinsten vil i virkeligheten kunne være fordelt ut over flere perioder. Jeg gjør likevel denne forenklingen for å tydeliggjøre argumentet om økende gevinst ved omfordelingsmoderasjon.

Kapitalistene har ingen gevinst av høy omfordeling. Grunnen til dette ligger i at jeg forventer at kapitalistene er så rike at det ikke vil tilfalle dem noe gevinst av omfordeling (jfr. Boix 2003; og Acemoglu og Robinson 2006). Tvert i mot er kapitalistene den gruppen som vil bli pålagt kostnaden ved omfordeling¹⁵. Derfor bruker jeg negativt fortegn på deres omfordelingsgevinst: $Y_k^0 - O_{khøy}^0 + Y_k^1 - O_{khøy}^1 < Y_k^0 - O_{klav}^0 + Y_k^1 - O_{klav}^1$.

Arbeidere i uformell sektor har i utgangspunktet bare inntekten Y_u fra sitt arbeid i uformell sektors produksjon, θ . Deres eneste mulighet til inntekt fra formell sektors produksjon, ligger dermed i omfordeling av produksjonskapitalen og produksjonsmidler. Gitt at arbeidere i uformell sektor er fattige, vil gevinsten av omfordeling kunne tilfalle denne gruppen i form av overføringer. Omfordelingen vil utgjøre en gevinst på kort og lang sikt: $Y_u^0 + O_{uhøy}^0 + Y_u^1 + O_{uhøy}^1 > Y_u^0 + O_{ulav}^0 + Y_u^1 + O_{ulav}^1$. Arbeidere i uformell sektor skulle i utgangspunktet kunne ha nytte av begrenset omfordeling av ψ som andre individer, gitt at lav omfordeling i dag medfører høyere omfordeling i fremtidige perioder (jfr. Franzeses 1998). Det hefter imidlertid to viktige innvendinger mot antakelsen om uformell sektors mulighet til

¹⁵ Acemoglu og Robinson (2006) og Boix (2003) benytter også en slik antakelse i sin medianvelgermodell.

utsatt omfordeling av formell sektors produksjon. Den første innvendingen mot muligheten for en utsatt omfordeling av ψ , har jeg hentet fra Acemoglu og Robinson (2000) og endret slik at det spesielt gjelder arbeidere i uformell sektor: Arbeidere i uformell sektor er i flertall. Gjennom sin regjering, R_u , krever uformell sektor høy omfordeling på ψ i fremtiden mot at de viser moderasjon i dag. Kapitalistene og arbeiderne i formell sektor har i utgangspunktet ikke nytte av høy omfordeling på lang sikt. Derfor vil de bare kunne love omfordelingen til uformell sektor i fremtiden etter press fra en R_u som følger preferansene til en medianvelger i uformell sektor.

Sett at sektorenes andel i befolkningen senere endrer seg slik at medianvelgeren ikke lenger tilhører uformell sektor, men formell sektor. Etter valg vil regjeringen og regjeringens policyer dermed endres etter preferansene til arbeiderne i formell sektor. Formell sektor har ingen nytte av omfordeling til arbeidere i uformell sektor, gitt at omfordeling av produksjonskapital gir mindre lønnsgevinst for arbeidere i formell sektor. Dermed vil ikke R_f holde seg til løftet om fremtidig omfordeling. Ingen omfordeling til uformell sektor vil bli gjennomført. For arbeidere i uformell sektor vil det derfor være rasjonelt og omfordele mens R_u sitter med makten, gitt at kapitalistenes løfte om senere omfordeling ikke er troverdig.

Den andre innvendingen har jeg delvis hentet fra Boix (2003) og handler om produksjonskapitalens og produksjonsmidlenes mobilitet. Dersom produksjonskapitalen og produksjonsmidlene er mobile, vil det være enkelt for kapitalistene å flytte disse unna omfordeling. Dersom R_u krever høy omfordeling på ψ i fremtiden mot at de viser moderasjon i dag, vil kapitalistene ha tid på seg til å flytte produksjonskapital og produksjonsmidler utenlands i første omgang. Dermed vil arbeidere i uformell sektor få mindre inntekt å fordele i andre omgang. Dette betyr at en varslet fremtidig høy omfordeling ikke vil være troverdig. I praksis vil de to argumentene tilsi at R_u vil fortrekke høy skatt, nasjonalisering og ekspropriering så raskt som mulig fremfor utsatt omfordeling: $Y_u^0 + O_{uhøy}^0 + Y_u^1 + O_{uhøy}^1 > Y_u^0 + O_{ulav}^0 + Y_u^1 + O_{uhøy}^1$.

Det finnes imidlertid situasjoner hvor også *arbeidere i formell sektor* kan mangle insentiver for moderasjon. Arbeiderne i formell sektor har få insentiver til lønns- og omfordelingsmoderasjon dersom den økonomiske veksten skulle utebli.

Tålmodighet og langsiktighet er viktige premisser for at arbeidere skal ha en reell mulighet til å velge mellom høy eller lav omfordeling. Dersom basisbehov som helse og mat ikke er dekket, vil aktøren antakelig ha vanskelig for å velge noe annet enn høy og umiddelbar omfordeling, tross tap av fremtidig gevinst. Altså må basisbehovene være dekket for at de formelle arbeiderne skal ha et reelt valg til lønns- og omfordelingsmoderasjon.¹⁶ Videre er det en forutsetning for arbeidernes reelle valg at samhandlingsproblemer er fraværende.

2.3.4. Regimespill

Under dette avsnittet vil regimespillet presenteres. Regimespillet er bygget på preferansene og den økonomiske strukturen jeg argumenterte for under forrige punkt 2.3.3. Hva blir konsekvensene for demokratiet dersom arbeidere i uformell sektor utgjør flertallet i befolkningen, og R_u følger deres preferanser for omfordeling? Hva blir konsekvensene for demokratiet dersom arbeidere i formell sektor utgjør flertallet i befolkningen, og R_f følger deres preferanser for omfordeling? Regimespillet er skissert som to produksjonsperioder, med valg av omfordelingsnivå tilknyttet hver periode. Andre periode skal imidlertid ikke tolkes som sluttperiode, men som et første ledd i en serie av mulige fremtidige perioder.

Spillet starter med at regjeringen (enten R_u eller R_f) velger omfordelingspolicy mellom lav O_{lav} eller høy $O_{høy}$ omfordeling. Omfordelingsnivået gir forskjellig gevinst og kostnad for de ulike aktørene i de to omfordelingsperiodene.¹⁷ Kostnadene

¹⁶ Formelt kunne dette modelleres som en lav diskonteringsfaktor.

¹⁷ Formell sektors gevinst etter omfordelingspolicy: $+ O_f$, uformell sektors gevinst etter omfordelingspolicy: $+ O_u$, og kapitalistenes kostnad: $- O_k$.

for omfordelingen legges på de rike og gevinstene for omfordelingen tildeles de fattige. Det er viktig å merke seg at jeg opererer med aktører på gruppenivå. I virkeligheten kan det selvsagt være store forskjeller på gevinstene og kostnadene også blant individene innenfor gruppene.

I neste trekk velger opposisjonen mellom *opprør* eller *ikke opprør*. Dersom opposisjonen ikke velger å gjøre opprør, går turen over til regjeringen som på ny kan velge omfordelingsnivå. Slik kan det fortsette evig dersom opposisjonen ikke gjør opprør. Velger opposisjonen derimot opprør, vil spillet gå inn i en konflikt som enten opposisjonen eller regjeringen går seirende ut av.

For kapitalistene er sannsynligheten for å vinne konflikten lik p og for å tape konflikten er sannsynligheten $1 - p$. Sannsynligheten for å vinne med kupp er synkende med tid, $p^0 > p^1$. For kapitalistene er kostnaden ved og ”knuses” etter å ha tapt konflikten $= \omega_k^T$. Det er ingen kostnad for kapitalistene ved konflikten dersom de vinner eller taper uten å bli knust¹⁸. Regjeringen får en kostnad $= \varepsilon_R$ ved at opposisjonen gjør kupp. Denne kostnaden er den samme om de skulle vinne eller tape¹⁹. Kostnaden er lik ved seier som ved tap fordi jeg bare forventer at de ikke har noe å betale med i tilfelle de taper. Dermed har de bare en kostnad ved å gjøre motstand og denne kostnaden må de ta uansett om de vinner eller ikke.

Videre antar jeg at opposisjonen har insentiver for kupp dersom den forventer at gevinsten ved kupp blir større enn gevinsten ved regjeringens omfordelingspolitikk²⁰.

¹⁸ Dette er en forenkling. Sannsynligvis vil det på løpe en kostnad, men poenget her er å få frem kostnadsforskjellen mellom å tape og vinne konflikten.

¹⁹ Poenget med denne kostnaden er å tydeliggjøre at regjeringen foretrekker ikke kupp fremfor kupp dersom alt annet er likt.

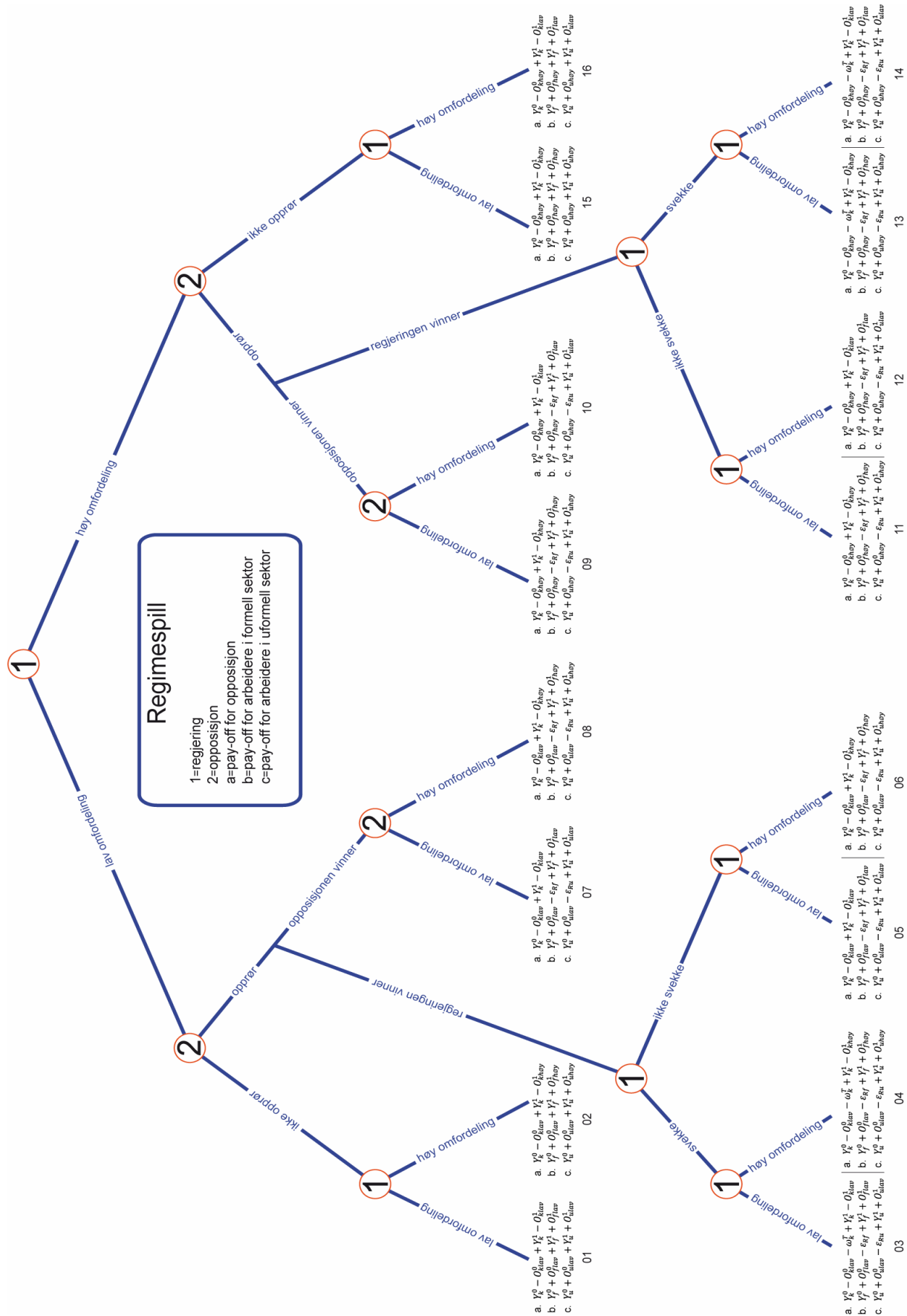
²⁰ Dette er en antakelse som jeg mener er troverdig. Et eksempel på denne nyttetanke mener jeg å finne igjen som en av de viktigste årsakene til den spanske borgerkrigen fra 1936-39. I februar 1936 vant den radikale venstrekoalisjonen regjeringmakten. Sima Libermann (1982: 68-69) hevder at regjeringen støttet og gjennomførte en radikal omfordelingspolitikk. På oppfordring fra sosialistpartiet (PSOE) gjennomførte fattige jordbruksarbeidere en bølge av eiendomsokkupasjoner måneden etter valget. Den nye regjeringen legaliserte i etterkant disse okkupasjonene. Videre vedtok det spanske parlamentet en landreform i 11. juli 1936. Landrefomen inneholdt en ny progressiv beskatning på eiendomsinntekt. Reformen ga også en

Dette regnes ut ved å legge sammen sannsynligheten for beste mulig utfall med sannsynligheten for verste tenkelige utfall i delspillene:

$$p(Y_k^0 - O_{klav}^0 + Y_k^1 - O_{klav}^1) + (1 - p)(Y_k^0 - O_{khøy}^0 + Y_k^1 - O_{khøy}^1 - \omega_k) > Y_k^0 - O_{khøy}^0 + Y_k^1 - O_{khøy}^1$$

Dersom opposisjonen vinner kuppet, blir det regimeskifte og sannsynligvis endring av omfordelingspolicy etter opposisjonens preferanse. Dersom derimot regjeringen vinner, vil den kunne velge mellom å svekke eller la være å svekke opposisjonen. I denne sammenhengen vil "svekke" bety å innskrenke opposisjonens politiske og sivile rettigheter. Dette vil innebære at opposisjonen ikke kan organisere seg, ytre seg og gjøre motstand mot regjeringen. Gjennomføringen av svekkelsen av opposisjonen, vil videre medføre en kraftig reduisering i kapitalistenes sannsynlighet for å vinne konflikten ved et nytt kupp, $p^1 \gg p^2$. Dersom regjeringen ikke svekker opposisjonen, vil spillet fortsette som før opprøret. Dette ved at regjeringen velger omfordelingsnivå og opposisjonen velger mellom opprør eller ikke opprør. Policyen med å svekke opposisjonens sivile og politiske rettigheter etter omfordelingskonflikter, kan blant annet finnes igjen etter Francos seier i borgerkrigen i Spania, etter Pinochets kupp i 1973 og etter kommunistenes seier i den russiske borgerkrigen 1918-1922.

maksimumsgrense for eiendomsbesittelse. Dette reformprogrammet ville sannsynligvis ha gitt landeierne enorme kostnader dersom det hadde blitt gjennomført. Jeg vil derfor hevde at disse kostnadene gjorde at forventet gevinst av opprør, ble større enn forventet gevinst av regjeringens omfordelingspolitikk. Det er dermed sannsynlig at denne nyttetankegangen var årsaken til at landeierne gikk inn på Francos side da borgerkrigen startet 18. juli 1936.

Figur 2.1. Regimespill

2.3.5. Baklengs induksjon og likevekter

Ut fra argumentasjonen ovenfor, vil jeg undersøke hvilke strategier som utgjør de delspillsperfekte likevektene og om disse løsningene er pareto-optimale²¹.

Jeg vil først ta for meg eventuell likevekt mellom opposisjonen og R_u . For å finne frem til likevekten, starter jeg den baklengse induksjonen ved R_u sin optimale pay-off. R_u ønsker i utgangspunktet høy omfordeling i begge perioder, uten kupp (node 15). Kapitalistene har i utgangspunktet negativ nytte av omfordeling. Da R_u forventes å velge høy omfordeling i begge omganger, vil det kunne være rasjonelt for opposisjonen å gjøre kupp etter første omgang.

For kapitalistene vil kupp imidlertid bare være rasjonelt dersom sannsynlig gevinst av kupp er større enn gevinstene ved R_u sin omfordelingspolitikk²². Gitt at R_u velger høy omfordeling i første omgang, vil kapitalistene ha størst gevinst ved node 10 (høy omfordeling, opprør, vinne, lav omfordeling). Kapitalistenes verste utfall vil være pay-off ved node 13 (strategien via høy omfordeling, opprør, tape, svekkelse av sivile og politiske rettigheter, høy omfordeling). Kapitalistene har dermed insentiv for kupp dersom: $p(Y_k^0 - O_{kh\emptyset y}^0 + Y_k^1 - O_{klav}^1) + 1 - p(Y_k^0 - O_{kh\emptyset y}^0 - \omega_k^T + Y_k^1 - O_{kh\emptyset y}^1) > Y_k^0 - O_{kh\emptyset y}^0 + Y_k^1 - O_{kh\emptyset y}^1$.

Vi vet at sannsynligheten for å vinne kupp er synkende med tid, og dermed at, $p^0 < p^1$. Derfor vil også forventet gevinst av kupp være synkende. Dette betyr igjen at kapitalistene gjør klokt i å foreta kupp tidlig; dersom kapitalistene skulle vente en ekstra omgang før de gjennomfører kupp, vil p være lavere. Dermed vil det være større sannsynlighet for at gevinsten ved kupp er mindre enn gevinsten ved å la R_u omfordele

²¹ Delspillsperfekt likevekt består av strategier som utgjør beste svar for spillerne for alle mulige delspill (Hovi 2008: 69-70).

²² ($p * \text{godt utfall etter kupp} + (1-p) \text{dårlig utfall etter kupp} > \text{utfall, dersom } R_u \text{ omfordeler høyt og ikke kupp}$).

høyt. Det vil altså være rasjonelt å gjøre kupp med p^0 , fremfor p^1 eller en eventuell p^2 .

Gitt at opposisjonen gjør kupp, antar jeg at R_u vil gjøre motstand dersom sannsynlig optimal gevinst av egen omfordelingspolitikk minus kostnader (node 13) er større enn gevinstene ved opposisjonens forventede omfordelingspolitikk (node 10). Arbeidere i uformell sektor og deres regjering, R_u , har som kjent lite gevinst av lav omfordeling. Dermed vil de sannsynligvis kjempe mot opposisjonens kuppforsøk. Dersom opposisjonen vinner, vil altså node 10 foretrekkes av R_u fremfor node 9, siden lav omfordeling gir opposisjonen mer gevinst enn node 9. Dersom R_u vinner, vil den velge node 13 og 14 fremfor node 11 og 12, da svekkelse av opposisjonen gir lavere sannsynlighet for kupp i fremtiden. Samtidig vil påfølgende høy omfordeling (node 13) gi R_u høyere gevinst enn lav omfordeling (node 12). Dermed er node 13, den eneste delspillsperfekte likevekten mellom R_u og opposisjonen.

Mellom R_f og opposisjonen vil det imidlertid oppstå en ”samarbeidsorientert” Nash-likevekt. Med flertall av arbeiderne i formell sektor, vil R_f optimere sin nytte ved å sette lavt omfordelingsnivå og beholde dette nivået så lenge de sitter med regjeringsmakten (node 1). Dette er som nevnt tilfelle, dersom opposisjonen (kapitalistene) ser at lav omfordeling er R_f sin virkelige preferanse. Opposisjonen vil ikke ha noe insentiv for å gjøre opprør i og med at lav omfordeling også er opposisjonens preferanse. Dermed har vi en delspillsperfekt likevekt; en situasjon der ingen av partene har noe å vinne på å avvike fra den implisitte eller eksplisitte ”avtalen”. Likevekten kan også tolkes som en vekstpakt som overlever så lenge arbeidere i formell sektor kontrollerer regjeringsmakten og ikke uformell sektor. Node 16 vil dermed være strategien som foretrekkes av arbeiderne i formell sektor og opposisjonen i fellesskap.

2.3.6. Spesifisering av modellens empiriske implikasjoner

I land med R_u forventer jeg å finne forsøk på høy omfordeling så tidlig som mulig i regjeringsperioden. Videre forventer jeg at opposisjonen vil gjøre opprør og kupp mot omfordelingen så tidlig som mulig, dersom kostnaden for dette ikke er for høy i utgangspunktet. Dersom R_u vinner konflikten, vil jeg forvente at R_u svekker opposisjonens politiske og sivile rettigheter. Deretter skal vi kunne se en svekket opposisjonsmotstand og videre gjennomføring av høy omfordeling.

I land med R_f forventer jeg derimot å se forholdsvis lav omfordeling over tid. Videre at det verken blir opprør eller svekkelse av politiske og sivile rettigheter til opposisjonen.

3. Analyse

I teorikapittelet utviklet jeg en modell om mekanismene bak demokratikonsolidering. I analysekapittelet vil jeg undersøke om modellen har empirisk belegg i demokratiutviklingen i søramerikanske land. Dette betyr at jeg vil gjøre en utdypende undersøkelse av mekanismene som fører til svekking eller opprettholdelse av liberalt demokrati. Samtidig vil jeg undersøke mine hypotesers forklaringskraft opp mot andre alternative hypoteser. I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for metodevalg, utvelgelse av studieenheter og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Deretter undersøker jeg i hvilken grad andre forklaringer kan kontrolleres for, før jeg undersøker om hypotesene mine har belegg i empirien.

3.1. Metodevalg

For undersøkelsen har jeg valgt et "most similar systems design" (heretter MSSD). I analysen forsøker jeg å falsifisere hypotesene mine fremfor å verifisere dem. Dersom hypotesene ikke blir svekket av falsifikasjonsforsøkene, kan man regne teorien for sannsynliggjort eller styrket. Videre vil oppgaven undersøke modellens validitet ved å

se på ulike implikasjoner utledet av modellen. Implikasjonene vil dreie seg om når og hvor opprør, fordeling og konsolidering av demokrati finner sted. Disse implikasjonene skal henge systematisk sammen og observeres i flere land for at teorien skal kunne regnes som sannsynliggjort.

MSSD utføres ved å velge analyseenheter som har like verdier på så mange relevante variabler som mulig, med unntak for fenomenet man ønsker å undersøke - den kritiske forklaringsvariabelen. Like enheter velges for å kontrollere for effekten av en tredje variabel. Desto mer like caseenheter, desto mindre sannsynlighet er det for at en tredje variabel påvirker sammenhengen (Van Evera 1997: 57). Dersom den avhengige variabelen kovarierer sterkt med den kritiske forklaringsvariabelen, men ikke med kontrollvariablene, styrker dette en hypotese om at kontrollvariablene ikke har kausal relevans for den avhengige variabelen (Frendreis 1983: 260). Det er derimot sannsynliggjort at den kritiske forklaringsvariabelen har kausal sammenheng med avhengig variabel.

Lijphart (1971: 685) hevder at en komparativ casesdesign er en svak metode for kontrollering av kausalsammenhenger. Casene er ofte for få og antallet variabler for mange til at metoden kan gi ordentlig kontroll for den påståtte sammenhengen. På grunn av problemet med mange variabler og få enheter, mener Lijphart at man heller burde velge eksperimentell eller statistisk metode dersom dette er mulig (ibid). Videre burde man ikke tillegge for mye signifikans til negative funn. For å bøte på noe av dette problemet, har jeg derfor valgt ut så *mange like* case som mulig. Jeg vil sannsynliggjøre at det ikke finnes flere konfunderende variabler ved å øke antallet case. Dermed styrkes mulighetene for kontroll. Van Evera innvender mot MSSD at enhetene som sammenlignes sjelden er identiske slik metoden krever (1997: 57). Med andre ord kan designet mangle *intern validitet*. Uten intern validitet vil det ikke kunne skapes kontroll for sammenhengen. Enhetene kan ha en rekke variabler som divergerer og som dermed ikke blir kontrollert for. Dette er en innvending som også kan rettes mot min design. Er for eksempel Bolivia og Uruguay sammenlignbare? Språket er likt, men økonomi, kultur og politisk historie kan være svært forskjellig. Den avgjørende innvendingen som hefter ved MSSD er usikkerheten rundt den interne validiteten. Den

interne validiteten eller sammenlignbarheten vil bli diskutert for hver kontrollvariabel under pkt 3.2. -3.2.7. Da kontrollen av sammenhengen ligger i graden av likhet mellom landene, vil gjennomgangen av likheter på variabelverdier gi en indikasjon på mulighetene for grundig kontroll. Jeg har valgt å sammenligne/kontrollere for sammenhengen før selve undersøkelsen av landene og kausalmønstrene. Dette gjør jeg fordi kontrollen/sammenligningen gir en god bakgrunnskildring for de økonomiske og institusjonelle forholdene i Sør-Amerika.

For å styrke hypotesen om mekanismene, utleder jeg multiple prediksjoner om handlingsprosessen på bakgrunn av den teoretiske modellen min. Dette vil være prediksjoner om handlingenes rekkefølge og de forskjellige aktørenes opptreden. Dermed er det ikke lenger en enkel sammenheng mellom en forklaringsvariabel og avhengig variabel som skal undersøkes, men en hel kausalkjede. Jeg får dermed flere muligheter til å sannsynliggjøre min teori om mekanismene som leder systematisk fra de politisk pivotale samfunnsgruppene inntektskilde enten i formell eller uformell sektor, til omfordelingspreferanser og sammenhengen med konsolideringen av demokrati.

Den underliggende tanken bak dette designet er at dersom de ulike hypotesene utledet fra modellen ovenfor verken falsifiseres av MSSD sammenlikningen (blant annet om hvor vi vil forvente konsolidering) eller fra de enkelte casehistoriene (når vi vil forvente kupp), vil modellen styrkes som en relevant, dog forenklet, beskrivelse av forholdet mellom ulikhet, produksjonssektor og demokratisk konsolidering.

3.2. Valg av analyseenheter

Jeg har valgt land i Sør-Amerika som analyseenheter. Dette har jeg gjort av tre grunner: For det første har jeg gjort dette av spesiell interesse for den søramerikanske venstresidens oppblomstring de siste årene. Den tilsynelatende like venstremobiliseringen har gitt forskjellige økonomisk og politiske konsekvenser. Jeg velger dermed enheter blant annet på grunnlag av variasjon i avhengig variabel. For det andre er det flere tilgjengelige kilder med data på uformell og formell sektor i Sør-Amerika i motsetning til andre områder; og for det tredje har landene innbyrdes

likheter og kan derfor benyttes i et MSSD. Ved å velge utelukkende søramerikanske land, kan jeg holde en rekke kulturelle, politiske og historiske variabler konstante mellom enhetene. Disse variablene dreier seg mer spesifikt om språk, religion, institusjonshistorie, kolonihistorie, nasjonalitet og ressurser. Videre gir landene en spesielt god mulighet til å undersøke hvilke implikasjoner fattige medianvelgeres tilknytning til næringssektor (min kritiske forklaringsvariabel) har for liberalt demokrati (avhengig variabel). Dette da alle landene preges av stor økonomisk ulikhet, men har variasjon seg imellom i forhold til næringssektor. Dermed kan den viktigste alternative forklaringsvariabelen (økonomisk ulikhet) holdes konstant, mens jeg undersøker eventuell korrelasjon mellom næringssektor og liberalt demokrati.

Barbara Geddes gjør et poeng ut av at testingen av hypotesene må utelukke case som den opprinnelige hypotesen ble inspirert av (Geddes 2003: 152). Dersom disse casene innlemmes, vil hypotesene nødvendigvis bekreftes; teorien vil derfor ikke være stort annet enn en replikasjon av teorien. Kan denne innvendingen rettes mot min design? Modellen min kan kritiseres for å ha innslag av nylige historiske hendelser fra Sør-Amerika. Dette kan, som Geddes hevder, utgjøre et metodisk problem. Jeg mener likevel at jeg bøter på dette problemet blant annet ved å vise at modellaktørenes valg er utviklet på grunnlag av andre historiske regimekonflikter som i stor grad har hatt sin årsak i aktørenes omfordelingspreferanser (jfr. den spanske borgerkrig og Pinochets kupp i 1973). Designet gir i tillegg en empirisk undersøkelse av mange land i Sør-Amerika, noe som øker kontrollen for sammenhengen.

3.3. I hvilken grad er land i Sør-Amerika sammenlignbare og brukbare for MSSD? En gjennomgang av kontrollvariabler

Er det mulig å benytte søramerikanske land i en MSSD? Tilnærmingen forutsetter likhet på kontrollvariablene, men er denne likheten virkelig til stede? Jeg diskuterer her i hvilken grad casene jeg har valgt ut, gir god kontroll for sammenhengen jeg undersøker. Først vil jeg presentere ulike variabler som representerer alternative forklaringer fra demokratilitteraturen. Deretter diskuterer jeg om disse variablene

forholder seg likt mellom de landene jeg har valgt ut. Dersom variablene har relativt like verdier i de ulike landene, indikerer det at kontrollen for alternative forklaringer er god.

Jeg har valgt ut ti land fra det søramerikanske kontinentet. Landene er spansktalende, med unntak av det portugisisktalende Brasil. Jeg har utelatt Surinam, Guyana og Fransk Guyana fra undersøkelsen. Fransk Guyana er en del av Frankrike og dermed ikke et selvstendig land. Surinam og Guyana var kolonier under henholdsvis Nederland og Storbritannia frem til henholdsvis 1975 og 1966. Disse landene mangler dermed mye av sammenligningsgrunnlaget som felles iberisk kolonihistorie og kultur, samt en relativ lang historie som selvstendig stat, med de andre søramerikanske landene.

3.3.1 Kan ulikt kolonistyre forklare variasjon i avhengig variabel; Aspekter ved liberalt demokrati?

Columbus oppdaget Amerika samme år som de muslimske maurerne ble drevet ut av den Iberiske halvøya. Den lange krigen mellom maurerne og de iberiske kongedømmene, skapte grobunn for spanske og portugisiske institusjoner med autoritære, intolerante, militære og udemokratiske trekk (Wiarda og Kline 2007: 18). Disse vanene og institusjonene ble brakt med til de nyoppdagete områdene. Kolonistene bygde opp koloniinstitusjonene slik de var vant med institusjonene hjemme. Institusjonene bestod av et rigid og autoritært politisk system, et like rigid og hierarkisk klassesystem, en merkantilistisk økonomi, en absolutistisk kirke og et like lukket og absolutistisk utdanningssystem (Wiarda og Kline 2007: 19; se og Engerman og Sokoloff 2002).

Det mest karakteristiske ved kolonistyret i Latin-Amerika var godseiendommene med føydal struktur (Wiarda og Kline 2007: 8). Både i Brasil og i de spanske områdene fantes det ingen egentlig privat eiendomsrett. All jord tilhørte i teorien kronen og derfor kunne den ikke omsettes fritt, men tildeles av kongen (Fuglestad m.fl. 1994:

98). De spanske eiendommene var ofte store selvforsynte enheter, hvor det ble drevet forskjellig typer jordbruk og kvegdrift. I de portugisiske områdene (Brasil) ble godsene imidlertid drevet som sukkereksporterende plantasjer. Tross eksportrettingen, var samfunnsforholdene i Brasil og de spanske områdene like. Jordbrukseiendommene var uavhengelige og produksjonen hadde en klar føydal struktur som i resten av Sør-Amerika (Fuglestad m.fl. 1994: 117). Spanierne og portugiserne var herrer på godsene med svarte slaver eller indianske bønder som arbeidskraft.

I følge Wiarda og Kline (2007: 20) var den katolske kirkens rolle under kolonitiden å kristne og pasifisere den innfødte befolkningen, og dermed virke som redskap for kronens assimileringsspolitikk. Det fantes dem innen presteskapet som hevet stemmen mot undertrykkelsen av indianerne og slavene, men kirken fungerte først og fremst som en forlengelse av statens makt. Intellektuelt liv var monopolisert av kirken og utøvd som religiøs ortodoksi (ibid).

På grunnlag av den forholdsvis like kolonihistorien til de søramerikanske landene, vil jeg hevde at kolonihistorie og institusjonshistorie ikke kan forklare variasjon i liberalt demokrati. Dette fordi likhet i uavhengig variabel ikke kan forklare variasjon i avhengig variabel.

3.3.2. Kan forskjell i utvikling fra kolonitid til i dag forklare variasjon i avhengig variabel; liberalt demokrati?

Når det gjelder utvikling fra kolonitid til i dag, avskaffet de spansktalende koloniene kolonistyret rundt 1820 og ble uavhengige stater. Uavhengigheten endret imidlertid lite på strukturene. Uavhengighetskrigene mot Spania ble ledet av en hvit konservativ elite som ønsket å bevare det gamle hierarkiet (Wiarda og Kline 2007: 23). Etter frigjøringen ble det nye regimet sterkt påvirket av elitens konservative orientering. Klassesystemet ble holdt inntakt, kirken beholdt sin privilegerte posisjon. Med uavhengigheten gikk økonomien inn i en nedgangsperiode, og frem til 1850-tallet rådet det stor politisk ustabilitet i de fleste søramerikanske landene (Wiarda og Kline

2007). Først mot slutten av 1800-tallet begynte økonomien å endre seg i retning av kapitalistisk landbruksproduksjon. Den økonomiske utviklingen førte til enda hardere utnyttelse av de fattige som ble tvunget over på mindre fruktbar jord.

Industrialiseringen i de største latinamerikanske landene begynte i mellomkrigstiden. I de mindre landene tok industrialiseringen til først i etterkrigstiden. Det meste av tungindustrien ble opprettet og drevet gjennom statlige selskaper. Industrialiseringen var basert på såkalt importsustitusjonsindustrialisering (ISI) (se for eksempel Rodrik 2009). ISI gikk ut på å opprette egen industriproduksjon for å kutte importkostnader og stabilisere handelsbalansen. Et annet sentralt argument var at uten beskyttelse av importkonkurrerende industri, ville ikke de mindre produktive bedriftene i hjemlandet kunne konkurrere mot effektiv, vestlig industri. Tanken var at beskyttede bedrifter ville bli mer produktive over tid, etter hvert som produksjonen økte i skala og arbeiderne ble mer effektive, og at de beskyttede bedriftene etter hvert ville kunne konkurrere på det internasjonale markedet. For å utvikle produksjonen ble konkurrerende utenlandske ferdigvarer gjerne holdt ute gjennom høy toll, mens nødvendige råvarer for produksjon kunne importeres uten toll. I følge John Ward (1997:22) fulgte stort sett alle utviklingsland, inkludert søramerikanske land, ISI-policyer i etterkrigstiden.

ISI-policyene ble imidlertid i praksis gjennomført i varierende grad fra land til land, men med samme utfall. Med økonomiske kriser og økte kostnader på 1960- og 70-tallet, viste mange av de søramerikanske industrialiseringsprosjektene seg som ulønnsomme. Den svekkete økonomiske situasjonen bidro til å skape grobunn for politisk ustabilitet ved inngangen til 1970-tallet. Moores (1967) og Rueschemeyer og Stephens og Stephens' (1992) argumenter kan ha god forklaringskraft for den manglende stabiliteten i politikken på 70-tallet: Etter en lengre periode med økende velstand, større middelklasse og arbeiderklasse, ble store deler av den søramerikanske befolkningen kastet ut i enda dypere fattigdom (Fuglestad 1994: 298). Dermed ble også middelklassens og arbeiderklassens modererende kraft svekket, og venstre- og høyre-radikale grupper fikk spille rollene i konfliktene som fulgte. Polariseringen førte frem til høyreorienterte militærregimer i flere av de søramerikanske land på 1970- og

80-tallet. Av landene i utvalget, unngikk bare Colombia og Venezuela diktatur i denne perioden. Landenes fulgte en forholdsvis lik utvikling, seg imellom, på 1980- og 1990-tallet, med demokratisering og økonomiske liberaliseringsreformer.

Demokratisk erfaring kan i følge (Clague m.fl. 2003) ha innvirkning på demokratisk konsolidering. Erfaringen kan for eksempel ha innvirkning ved at sivilsamfunn og partier tillærer seg de avgjørende rollene med å fremme representasjon og utøve kontroll på det nye demokratiske regimet. Przeworski m.fl. (2000) sin klassifisering av søramerikansk regimeutvikling på 1900-tallet, viser likheter landene imellom i politisk utvikling og demokratisk erfaring²³: Alle landene har vekslet mellom de fire regimekategoriene i løpet av 1900-tallet, med kortere eller lengre demokratiperioder. Argentina hadde til sammen 49 år med demokratisk regime i løpet av 1900-tallet. Bolivia hadde 35 år med demokrati, Brasil 23 år, Chile 52 år, Colombia 49 år, Ecuador 30 år, Paraguay 6 år, Peru 25 år, Uruguay 64 år og Venezuela 44 år. Paraguay og Uruguay ligger lengst fra gjennomsnittet med henholdsvis kort og lang demokratierfaring. Paraguay hadde et ubrutt diktatorisk regime fra 1900 til 1990. Uruguay har hatt lange perioder med demokrati, men også her overtok en militærjunta styret på 1970-tallet. Colombia og Venezuela skiller seg ut med uavbrutte demokratiperioder fra 1950-tallet til 1999. Med unntak for Paraguay, har alle landene en viss erfaring med demokrati. Det synes imidlertid å være en viss sammenheng mellom antall år med demokratierfaring og godt fungerende demokrati. Dette kommer tydelig til syne ved Chile og Uruguay som her lengst demokratierfaring, samtidig som de er de best fungerende demokratiene av de ti landene. Dermed kan dette være en variabel som kan spille inn og svekke min påståtte sammenheng.

Landene har tradisjoner for rigid hierarki og har hatt store klasseskiller på vesentlige samfunnsområder som økonomi, politikk og religionsutøvelse. Selv Brasil som til forskjell fra de andre har en portugisisk historisk bakgrunn, er lik de andre landene i forhold til samfunnsstruktur og utvikling. I forhold til tidligere erfaring med

²³ Jeg benytter her Przeworski m.fl. (2000) demokratiklassifisering fra ikke-demokrati til fullt demokrati (ikke-demokratisk, oligarkisk, semi-demokratisk, demokratisk). Jeg benytter denne fremfor FHI, en indeks som bedre fanger opp aspekter ved liberalt demokrati, fordi FHI ikke har data forut for 1972

demokrati, er det relativt stor variasjon mellom landene. Dette er en variabel som kan undersøkes nærmere i sammenheng med min hypotese ved en senere anledning.

Jeg vil hevde at forøvrigte historiske erfaringer er forholdsvis like mellom de søramerikanske landene. Da likhet i uavhengig variabel ikke kan forklare variasjon i avhengig variabel, kan ikke lik historisk bakgrunn forklare variasjonen i liberalt demokrati i de søramerikanske landene.

3.3.3. Kan forskjell i andel av urbefolkning forklare variasjon i avhengig variabel; liberalt demokrati?

Den søramerikanske koloniseringen var først og fremst en militær kampanje og ikke en sivil kolonisering som i Nord-Amerika. Dermed var det naturlig nok få kvinner som var med i begynnelsen av kampanjen. I mangel på europeiske kvinner, utviklet det seg raskt en blandet befolkning av mulatter og mestiser. Denne befolkningssammensetningen finnes i større og mindre grad i alle de søramerikanske landene. I Venezuela og Colombia er majoriteten mestiser; i Ecuador, Peru, Bolivia og Paraguay har store deler av befolkningen indiansk bakgrunn; i Brasil er majoriteten mulatter; og i Argentina, Chile og Uruguay er majoriteten av befolkningen av europeisk karakter (Wiarda og Kline 2007: 6). Ecuador, Peru, Bolivia og Paraguay er de landene med stor innfødt befolkning. Samtidig er disse landene de demokratiene med svakest FHI-skåre i nyere tid. Dette tyder på at den etniske dimensjonen i dagens søramerikanske land kan muligens forklare noe av variasjonen i liberalt demokrati. Videre synes det som om at det finnes en sterk positiv sammenheng mellom innfødt befolkning og uformell sektor. Sammenhengen mellom de to variablene og avhengig variabel, kan indikere at innfødt befolkning er en forutliggende variabel for de kausalkjedene jeg undersøker. Dette kan muligens forklare av at urbefolkningen ble diskriminert økonomisk under kolonitiden. Videre har diskrimineringen skapt et mønster hvor klasse og etnisitet er overlappende dimensjoner. Diskrimineringen har for eksempel gitt seg utslag i slaveri, ekspropriering av landområder. Dermed sitter

urbefolkningen i dag igjen som en fattige lavklasse i de landene som har en urbefolkning.

Uavhengig variabel viser ikke lik verdi i de landene som undersøkes, og kan dermed muligens forklare noe av variasjonen i avhengig variabel. Dette kan bety en svekkelse av min tese. Som nevnt over kan etnisitet imidlertid være med på å forklare noe av klassedelingen. Dermed behøver ikke etnisitet å være en konkurrerende hypotese, men gi en utfyllende forklaring på klasseforskjellen mellom formell og uformell sektor.

3.3.4. Kan forskjell i institusjonell design forklare variasjon på avhengig variabel; liberalt demokrati?

Linz (1990) hevder at institusjonelt design kan forklare konsolideringen av demokrati. I følge Linz (1990) er presidentstyre vesentlig mindre stabilt enn stater med parlamentarisme. Grunnen til dette ligger i forskjellen i valgenes karakter. Presidentembetet velges vanligvis med flertallsvalg, hvor majoritetsvinneren får alt og taperen får ingenting. Faren ved dette systemet er i følge Linz (1990: 56) at vinnerne og taperne er skarpt definert gjennom hele mandatperioden til presidenten. Grunnen til dette er at det ikke finnes håp om alliansebytter og nye valg før perioden er over. I stedet må taperne vente fire eller fem år uten tilgang eller beskyttelse fra utøvende makt. Dette nullsumspillet høyner innsatsen og kostnadene ved presidentvalget, og øker motsetningene i samfunnet. I et system med parlamentarisme, vil det derimot sjelden være en klar majoritetsregjering, men flere partier som må samarbeide om regjeringsmakten. Maktdeling og koalisjonsskaping blir dermed strategier for å skape handlekraftige flertall. Mot dette hevder Shugart og Carey (1992) og Cheibub og Limongi (2002) at det gir liten mening i å operere med presidentstyre og parlamentarisme som direkte motsetninger; ofte finnes mekanismer som påvirker måten presidentstyrer og parlamentariske regimer fungerer og som motvirker tendensene vi skulle forventet å finne. Det finnes for eksempel land hvor presidentmakten er så svak i forhold til parlamentet at det er mer nærliggende å kategorisere landet som parlamentarisk. Er det mulig å holde denne regimevariabelen

konstant eller kan forskjell ved den utøvende makten forklare variasjonen i liberalt demokrati mellom landene? Alle landene har presidentstyrer, der presidenten har mye makt i forhold til parlamentet. Da denne variabelen er konstant mellom landene, kan den vanskelig forklare variasjonen i avhengig variabel. Vi kan imidlertid ikke utelukke Shugart og Carey (1992) og Cheibub og Limongi (2002) påstand om at det finnes noen mindre nyanser ved de institusjonelle designene som kan forklare variasjonen i liberalt demokrati. Vi kan altså nedtone presidentstyrets forklaringskraft, men stille oss åpne for at Shugart og Careys (1992) og Cheibub og Limongis (2002) poeng om at noen mindre institusjonelle nyanser på kryss av presidentvariabelen, kan forklare variasjonen.

3.3.5. Kan forskjell i ressurser forklare variasjon på avhengig variabel; liberalt demokrati?

Ressurstilgangens effekt på BNP og økonomisk vekst, kan benyttes for å forklare forskjell i demokratisk stabilitet. Nedenfor vil jeg gjennomgå flere alternative forklaringer på at stor ressurstilgang kan være ødeleggende for økonomisk vekst og BNP generelt. Flere av forklaringene behandler ikke sammenhengen med liberalt demokrati eksplisitt. Jeg vil likevel inkludere disse da de behandler den bakenforliggende sammenhengen mellom ressurstilgang og økonomisk resultat, og dermed er relevante for min oppgave.

Sachs og Warner (2001) hevder at land med overflod av naturressurser, spesielt mineral og oljeressurser, ofte viser seg å ha mindre økonomisk vekst og utvikling. Mekanismene for dette kan forklares med en "crowd-out-logikk". Eksport av naturressurser presser ut ("crowd-out") aktivitet x . Aktivitet x skaper vekst. Derfor ødelegger naturressursene for vekst. Sachs og Warner (2001) identifiserer aktivitet x som vareproduksjon for handel. De hevder at mekanismene bak sammenhengen er som følger: Naturressurssektoren gir et positivt velstandssjokk som skaper (sammen med en endring i forbrukernes preferanser) en utvidet etterspørsel etter ikke-importerte varer. Den utvidete etterspørselen gjør at prisene på ikke-importerte produkter stiger,

spesielt ikke-importerte kostnader og lønninger. Dette skaper igjen mindre profitt i vareproduksjonen som benytter de ikke-importerte produkter som input, samtidig som de konkurrerer og selger varene sine på et internasjonalt marked til relativt faste priser. Nedgangen i vareproduksjon vil deretter resultere i at vekstprosessen stopper (Sachs og Warner 2001: 833). Sachs og Warner behandler ikke sammenhengen med liberalt demokrati eksplisitt, men deres teori utelukker i utgangspunktet ingen av de forskjellige versjonene av moderniseringsteorien.

Michael Ross (2001) fremmer en annen forklaring for hvorfor overflod av naturressurser, har ødeleggende effekt på vekst. I motsetning til Sachs og Warner, behandler Ross sammenhengen videre til demokrati. Argumentet går ut på at oljeproduserende autoritære stater benytter sin oljeinntekt til å lette det sosiale presset som ellers ville ført til større etterspørsel etter mer demokratisk ansvarlighet og representasjon ("accountability"). Dermed mobiliseres ikke politiske bevegelser og demokratiet uteblir. Mehlum m.fl. (2002) og Robinson m.fl. (2006) legger avgjørende vekt på institusjonenes rolle i omgjøringen av ressurser til økonomisk vekst. De hevder at forskjellig vekstrate blant ressursrike land kan forklares med hvordan inntekten fra ressursene fordeles. Noen land har institusjoner som favoriserer produsentene i fordeling av ressursinntektene, mens andre land har institusjoner som favoriserer uproductiv "rent seeking" (se og North 1990). Rent seeking kan defineres som økonomisk atferd som søker personlig gevinst gjennom manipulering av offentlige reguleringer, i stedet for gjennom profitabel atferd. Poenget er ikke om det finnes såkalte "rent seekers" i et gitt land (noe som finnes i større eller mindre grad i alle land), men om institusjonene tillater "rent seeking". Dersom institusjonene tillater "rent seeking", vil insentivene for omfattende vareproduksjon forsvinne og den økonomiske veksten utebli.

Mehlum m.fl. (2002) og Robinson m.fl. (2006) argument kan understøtte min tese som en mellomliggende forklaring mellom samfunnsklasser og konsolidering av demokrati. Forklaringen kan være at land med majoritet i uformell sektor og overflod av naturressurser, utvikler institusjoner som ikke fremmer vareproduksjon, men "rentseeking". Uten vareproduksjon utvikles det heller ikke en majoritet med arbeidere

i formell sektor. I stedet opprettholdes en majoritet av den ”rentseekende” uformelle sektoren. Det betyr at befolkningens sektortilknytning er en bakenforliggende årsak til hvilke fordelingsinstitusjoner som oppstår, og hvordan disse fordeler inntektene fra naturressursene.

Engermann og Sokoloff (2002) hevder at det er en direkte effekt av ressurser på bestemte institusjoner – institusjoner knyttet til liberalt demokrati. De hevder at faktorer som jordsmonn, klima, mineralressurser og arbeidskraft har vært avgjørende for hvilke institusjoner som har utviklet seg fra koloniseringen til i dag. De tar først for seg utviklingen i søramerikanske land med tropisk klima: Varmt klima og godt jordsmonn gav insentiver for plantasjeproduksjon av tobakk, kaffe og sukker. Denne produksjonen behøvde stor tilgang på arbeidskraft. Derfor ble enten indianerne eller svarte brukt som tvungen arbeidskraft. Denne organiseringen av arbeidet førte til ekstrem økonomiske ulikhet, som har holdt seg frem til i dag. Godseierne ble rike på utnyttelsen av arbeidskraften. Godseierne brukte sin økonomiske makt til å skape institusjoner som kunne opprettholde deres økonomiske fordeler. Disse institusjonelle ordningene var deretter med på å undertrykke massene, slik at godseierne fremdeles sitter med den politiske makten i dag. Kontroll over politiske og økonomiske ressurser forsterket hverandre gjensidig (se North m.fl. 2009). I og med at institusjonene fremdeles bygger på godseiernes preferanser, har demokratiet stått svakt frem til i dag.²⁴

Implikasjonene av argumentet for utviklingen i søramerikanske land med subtropisk/temperert klima blir som følger: Kaldere klima og dårligere jordsmonn sammenlignet med tropiske de områder, ga insentiver for produksjon i små enheter. Denne økonomiske organiseringen førte til mindre økonomiske forskjeller og dermed mindre politisk ulikhet. Store deler av Sør-Amerika kan sies å ha tropisk klima og godt jordsmonn. Chile, Uruguay og Argentina faller derimot i større grad inn under den subtropiske/tempererte blokken. Dermed skulle vi ut fra Engermann og Sokoloffs (2002) argument kunne se mindre ulikhet i disse tre landene (og i Nord-Amerika) enn i

²⁴ Se for eksempel Pierson (2000) og Acemoglu m.fl. (2001) for argumenter om hvorfor institusjonelle strukturer er seiglivede, og preget av såkalt ”inertia”.

de andre søramerikanske landene. Videre skulle vi også se en gjennomført høyere verdi på avhengig variabel i Chile, Uruguay og Argentina. Spørsmålet blir derfor om det har vært eller er noen øyensynlig forskjell i ulikhetsnivået og liberalt demokrati mellom disse tre landene og de mer tropiske landene? Dette vil jeg besvare nedenfor i sammenheng med andre teorier som hevder at økonomisk ulikhet kan forklare demokratisk konsolidering.

3.3.6. Kan ulikhet i inntekt forklare variasjon på avhengig variabel; liberalt demokrati?

Både Boix og Stokes (2003), Boix (2003), Acemoglu og Robinson (2000) og Acemoglu og Robinson (2006) hevder at ulikhetsnivå i inntekt, er en viktig forklaring for variasjonen i demokrati. Acemoglu og Robinson (2000) forventer demokratisering ved høy ulikhet. Boix og Stokes (2003) og Boix (2003) forventer derimot demokratisering og konsolidering ved lav ulikhet. Acemoglu og Robinson (2006) sier seg i stor grad enig med Boix og Stokes (2003) og Boix (2003), men hevder at det må være *noe* ulikhet, slik at underklassen har insentiv for demokratisering og konsolidering²⁵.

Kan ulikhet i inntektsnivå forklare forskjell i konsolideringen i de søramerikanske landene? Finnes det variasjon i inntektsnivå mellom landene som forklarer variasjonen i avhengig variabel? Gini-koeffisienten²⁶ varierer fra 45,2 til 59 mellom landene i utvalget. Uruguay og Ecuador skiller seg ut som landene med lavest Gini-koeffisient (45,2 og 46) og derfor lavest ulikhet. På den annen side er disse tallene relativt høye i forhold til vesteuropeisk ulikhet. Land som Norge, Belgia, Italia og Tyskland hadde alle en Gini-koeffisient rundt 30 i år 2000. Det vil dermed si at ulikheten i Sør-Amerika jevnt over er relativt høy i forhold til Vest-Europa. Gitt at det er forholdsvis

²⁵ Boix og Stokes (2003), Boix (2003), og Acemoglu og Robinson (2006) benytter, som nevnt, valgdemokratidefinisjonen. Derfor er deres demokratikonsolidering et definert som valgdemokratiets varighet. Dette er ikke den definisjonen jeg benytter. Derfor svekkes ikke mine funn direkte av ovennevnte argumenter.

²⁶ Gini-koeffisienten måler ulikheten i inntekt i en befolkning.

lik ulikhet i inntektsnivå mellom alle de søramerikanske landene, kan ikke denne ulikheten forklare variasjon på avhengig variabel. Videre kan det heller ikke være noen klar sammenheng mellom ulikhet og klima/jordsmonn i Sør-Amerika, gitt at ulikheten er forholdsvis lik mellom landene, mens klima/jordsmonn varierer. Det er imidlertid interessant at de tempererte/subtropiske landene scorer høyere over tid på Freedom House Indeks, mens de tropiske landene scorer lavere. Dette indikerer at klima og forhold knyttet til jordbruk kan ha en sammenheng med aspekter ved liberalt demokrati, til tross for at ulikheten er relativt konstant mellom de søramerikanske landene. Dersom det finnes en sammenheng, utelukker ikke dette min forklaring. Jordbruk og klimatiske forhold kan inkluderes som bakenforliggende faktorer for hvorfor produksjonssektorene har utviklet seg slik de har gjort i Sør-Amerika. Gitt at jordbruk og klimatiske forhold korrelerer med sektortilhørighet og verdi på liberalt aspekter ved demokrati, er det sannsynliggjort at det er en sammenheng mellom medianvelgers tilknytning til næringssektor og konsolidering av liberalt demokrati. Da klimatiske og jordbruksmessige forhold er naturgitte, vil de med sannsynlighet kunne være bakenforliggende variabler og dermed årsaker til sektortilknytningen.

3.3.7. Oppsummering av kontrollvariabler

Hovedkonklusjonen er at kontrollvariablene er relativt konstante mellom landene. Der variablene ikke er konstante, har jeg indikert at de kan være bakenforliggende forklaringer. Disse mulige bakenforliggende forklaringene, klima og jordsmonn samt variasjon i urbefolkning, kan undersøkes nærmere i en annen studie. Bortsett fra klima, jordsmonn og urbefolkning har jeg argumentert for at kontrollvariablene har liten påvirkning på sammenhengen mellom majoritetens sektortilhørighet og aspekter ved liberalt demokrati i de søramerikanske landene.

3.4. En gjennomgang av operasjonaliseringer for landanalysen

I landanalysen vil jeg undersøke om mitt teoretiske argument samsvarer med politiske prosesser og hendelser i ulike søramerikanske land. Det empiriske grunnlaget er hentet fra årene 1995 til 2009. I min teoretiske fremstilling viste jeg at det er gode grunner til å tro at det finnes en sammenheng mellom andelen som jobber i de forskjellige sektorene og sannsynlighet for at demokratiet konsolideres.

Sektortilknytningen er det bærende premisset for mitt argument. Mitt argument bygger, som tidligere nevnt, på antakelsen om at individenes sektortilknytning er avgjørende for hvilken omfordelingspreferanse de har. Videre vil de forskjellige omfordelingspreferansene påvirke sannsynligheten for svekking eller bevaring av liberale aspekter ved demokrati. Hvordan sannsynliggjør jeg dette argumentet?

For dette formålet har jeg som nevnt valgt en komparativ metode. Mine påståtte kausalkjeder går fra sektormajoritet via omfordelingspreferanse og omfordelingsstrategi, til en eventuell svekkelse eller konsolidering av liberalt demokrati. Jeg hevder at det er sammenheng mellom majoritet i uformell sektor, med høy grad av omfordeling som preferanse, valg av høy omfordeling, manglende økonomisk samarbeid med opposisjonen, opprør og insentiver for svekking av liberale aspekter ved demokratiet. Videre hevder jeg at det er sammenheng mellom majoritet i formell sektor, med økt lønn som preferanse over kompromissløse omfordelingsstrategier, valg av lav omfordeling, økonomisk samarbeid med opposisjonen, ikke opprør og manglende insentiver for svekking av liberale aspekter ved demokrati.

Jeg vil ta utgangspunkt i Freedom House sin operasjonalisering av liberalt demokrati (2009). Freedom House sin operasjonalisering inneholder syv underkategorier. Underkategoriene eller aspektene ved liberalt demokrati er; (1) valgprosessen; (2) Politisk pluralisme og deltakelse; (3) Styresmaktens funksjon; (4) Ytrings- og trosfrihet; (5) Forenings- og organisasjonsfrihet; (6) Lovstyre; (7) Personlig autonomi og individuelle rettigheter. På grunnlag av målingene av disse aspektene, rangeres frie demokratier fra 7 til 1, hvorav 1 tilsvarer et fullstendig fritt demokrati og 7 tilsvarer et

fullstendig ufritt demokrati. Jeg vil for hvert enkelt land vurdere om en eller flere av de ovennevnte aspektene endres.

For å sannsynliggjøre at argumentet mitt har forklaringskraft, må jeg finne at leddene i argumentet finner støtte i empirien. Jeg forventer å finne igjen de forventete kausalkjedene i de empiriske casene. Dersom landet har en representert majoritet i uformell sektor, men derimot ingen svekking av liberalt demokrati, vil dette bety en svekking av min hypotese utledet fra modellen. Likeledes vil en underminering av liberalt demokrati i et land med representert majoritet i formell sektor, svekke hypotesen min. Rekkefølgen i kjeden er av avgjørende betydning. Finner jeg at empirien ikke støtter den påståtte kausalrekkefølgen, vil dette svekke hypotesens gyldighet. Jeg har operasjonalisert en rekke problemstillinger som kan belyse gyldigheten til mitt teoretiske argument. Disse problemstillingene vil stilles til hver case, hvor jeg vil drøfte det empiriske grunnlaget for å kunne avslutningsvis si noe om empirien støtter de hypotetiske kausalkjedene.

For det første vil oppgaven stille spørsmål ved hvilken sektor som utgjør og har utgjort majoriteten ved de siste valgene. For å kunne stadfeste at velgernes tilknytning til sektor påvirker konsolideringen av demokratiet, må jeg først sannsynliggjøre at preferansene til majoriteten av velgerne representeres - og at dens preferanser omsettes til politikk. For å forklare hvordan majoritetens preferanser overføres til politikk, benytter jeg blant annet medianvelgerteoremet i mitt teoretiske argument.²⁷ I stedet for å undersøke direkte i hvilken grad medianvelgerteoremet kan overføres til de søramerikanske landene, vil jeg undersøke hvilken sektor som er i flertall og i hvilken grad sektorenes preferanser er politisk representert og gjennomføres. Jeg undersøker dermed implikasjonene av medianvelgerteoremet; forholdet mellom flertallets preferanser og utføringen av disse. Svakheten ved denne operasjonaliseringen er at politisk representasjon og grad av gjennomføring av preferanser er lite konkrete målenheter. Jeg vil derfor forsøke å styrke argumentet ved å stille spørsmål ved om det er slik at sektorene ytrer forskjellige omfordelingspreferanser gjennom ulike

²⁷ Medianvelgerteoremet ble presentert i pkt. 2.2.3.

interesseorganer. Videre vil det også være interessant å undersøke hvordan forholdet er mellom sektorenes interesseorganisasjoner og regjeringen. På denne måten får vi et klarere bilde av sammenhengen mellom majoritetens preferanse og regjeringens politikk.

For det annet vil jeg undersøke om disse preferansene gjenspeiler seg tydelig i regjeringspartienes politikk. Gjennomfører regjeringen de omfordelingspreferansene som jeg har påstått at de vil gjøre? Er det slik at R_u gjennomfører en høy omfordeling dersom opposisjonen er svak? Eller er det slik at R_u ikke tør å gjennomføre lav omfordeling fordi opposisjonen er sterk? Og videre, setter R_f lavt omfordelingsnivå og fortsetter den denne strategien selv etter flere år med regjeringsmakten?

For det tredje vil jeg undersøke hvordan opposisjonene svarer på regjeringenes omfordelingspolicyer (lav eller høy omfordeling), og om empirien stemmer overens med mine påstander om sammenhengen. Svarer opposisjonen slik jeg har forutsatt at de vil gjøre? Forsøker opposisjonen å gjøre opprør mot R_u , uansett hvordan R_u setter omfordelingen? Oppfatter opposisjonen at R_u utgjør en fremtidig omfordelingstrussel, og oppfatter opposisjonen at R_f ikke utgjør en omfordelingstrussel?

For det fjerde vil jeg undersøke hvordan R_u reagerer på opposisjonens eventuelle valg av opprør. Under dette punktet behandler jeg eventuelle endringer i liberalt demokrati; Hvordan behandler R_u opposisjonen etter et mislykket opprør og i hvilken grad blir opposisjonens sivile og politiske rettigheter varig svekket? Svekker R_u opposisjonens muligheter til videre motstand, slik jeg forventer, og hvordan blir omfordelingspolitikken i etterkant av oppgjøret med opposisjonen? Blir omfordelingen mer omfattende etter at R_u eventuelt har svekket det liberale demokratiet? I forhold til R_f sin strategi, forventer jeg at de vil fortsette å sette omfordelingen lav så lenge de har regjeringsmakten. Er det tilfelle i land med R_f , og i hvilken grad har denne omfordelingspolicyen støtte hos velgerne over tid?

Avslutningsvis vil jeg undersøke om empirien samlet sett følger mønstrene jeg har modellert. Dersom et eller flere land har en annen utvikling enn jeg har påstått

gjennom mine kausalkjeder, vil min teori være svekket. Dersom jeg imidlertid finner at empirien i stor grad understøtter mine påstander om variasjon i kausalkjedene, vil jeg regne min teori som styrket. Jeg ønsker ikke å overdeterminere sektortilknytningens påvirkning på avhengig variabel. Blant annet må jeg vurdere hvor stor majoriteten er. Dersom det er forholdsvis jevn fordeling mellom sektorene, vil jeg ikke kunne tillegge for mye forklaringskraft til arbeidernes sektortilknytning. For øvrig må majoriteten også sees i sammenheng med kvaliteten på representasjon, korrupsjon og valgdeltakelsen. Jeg vil derfor være svært forsiktig med å konkludere dersom representasjon mangler, dersom sektoren ikke utgjør noen politisk aktør, eller dersom det er uklart hvem som utgjør majoriteten.

Jeg har benyttet vitenskapelige verk, forskingsartikler, aviser, kvantitative data og uketidskrifter som kilder. Jeg bruker flere og forskjellige typer kilder for å bøyte på ulike potensielle skjevheter i fremstillingene av casene. For eksempel benytter jeg en kilde, Barrett m. fl. (2008), med en eksplisitt venstreorientert agenda (jfr. forordet i boken). Denne kilden blir imidlertid supplert av europeiske tidskrifter og aviser. Dermed forventer jeg at det ikke skal være noen betydelig ideologisk skjevhet i fremstillingen.

3.5. Landanalysen

I undersøkelsen finner jeg at bare Bolivia og Venezuela har en kombinasjon av tilfredsstillende mobilisering av arbeidere i uformell sektor samt at denne sektoren er i flertall. Samtidig finner jeg at Chile og Uruguay har en kombinasjon av tilfredsstillende mobilisering av arbeidere i formell sektor og at denne sektoren er i flertall. Dermed har jeg dekket den viktige sektorvariasjonen for å kunne si noe om sammenhengen. Argentina, Colombia, Brasil og Peru er caser hvor de fattige og spesielt uformell sektor i utgangspunktet viser svak politisk mobilisering etter økonomiske preferanser, og dermed ikke utgjør like sterke pressgrupper som i de ovennevnte landene. I Ecuador og Paraguay står det liberale demokratiet i utgangspunktet svakt og representasjonen av de fattige er deretter. I og med at det

liberale demokratiet har stått svakt i disse to landene over lengre tid er det ikke rom til å undersøke en hypotese om at liberalt demokrati vil bli vesentlig svekket. Jeg vil derfor ikke vie de to sistnevnte landene omfattende plass.

Tabell 3.1. Andel arbeidere sysselsatt i uformell sektor i søramerikanske land²⁸:

	Argentina	Bolivia	Brasil	Chile	Colombia	Ecuador	Paraguay	Peru	Uruguay	Venezuela
1995	42,2		58,8						35,6	45,3
1996	43,5		57,7	38	56,2					
1997	41,7	75,5	57,8				69,7	64,9		
1998	41,6 og 42,8		57,1	38,3		66,7			37,7	47,1
1999	43,2	76,5	58,1		59		68,6	67,5		50,7
2000	44,2	76,5		36,9	59,1				38,7	50,5
2001	44,6	75,7	55,4				70,4	67,6	41,7	48,1
2002		76,9	55,2				73,7	67	42,8	51,9
2003	44,8 og 46,4	73,4	55	37		66,4	72,3	69,5	43,6	54
2004	45,3 og 44,5		53,5		61	62,5	73,5	67,1	42,4	51,1
2005	44,1	72,7				61,9	70,7	66,2	41,6	48,6
2006	41,8	69		35,2	60	62,4	71,1	65,5	41	47,6
2007	41,3					60,9	68,4	63,7		

Tabellen 3.1. ”andel arbeidere sysselsatt i uformell sektor” viser andelen av arbeidsfør befolkning sysselsatt i uformell sektor i oppgavens ti søramerikanske land i årene mellom 1995 og 2007. Data er dessverre ikke samlet inn på fast årlig basis i alle landene. Jeg finner ut andelen av befolkningen sysselsatt i formell sektor ved regnestykket: Arbeidsfør befolkning – andelen sysselsatte i uformell sektor = andelen sysselsatt i formell sektor.

²⁸ Utregninger fra SEDLAC.

Tabell 3.2. MSSD. Resultat av analysen²⁹

	Boliva	Venezuela	Chile	Uruguay	Brasil	Argentina	Colombia	Ecuador	Peru	Paraguay
Kontrollvariabler										
Høy økonomisk ulikhet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Hierarkisk kolonihistorie	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Presidentstyre	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Katolisisme	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Stor innfødt befolkning	X	0	0	0	0	0	X	X	0	0
Store forekomster av naturressurser	X	X	X	0	0	0	0	X	0	X
Mitt argument										
Majoritet i formell sektor 1998-2007	0	0	X	X	0	X	0	0	0	0
R_f	0	0	X	X	?	?	0	0	0	0
R_u	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0
Vekstpakt	0	0	X	X	X	X	0	0	0	0
Høyt konfliktnivå mellom regjering og opposisjon	X	X	0	0	0	0	X	0	X	0
Svekkelse av liberalt demokrati	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0
Omfattende omfordeling gjennom statlige overføringer	X	X	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabell 3.2. viser en modellering av resultatene jeg kommer frem til gjennom landanalysen. Tabellen er forenklet ved at jeg har dikotomisert alle de viktigste variablene. Dette er gjort for å tydeliggjøre mønstrene jeg har funnet. De øverste variablene i venstre marg viser kontrollvariabler, som helst skal være like for å gi best mulig kontroll for sammenhengen. Variablene under ”mitt argument” utgjør de avgjørende variablene i mine påståtte kausalsammenhenger. Blå farge viser til funn av kausalkjeden fra majoritet i uformell sektor via regjering som gjennomfører uformell sektors omfordelingspreferanse. Videre fører dette til høyt konfliktnivå, opposisjonsmotstand. Deretter gjennomfører den vinnende R_u undertrykkelse av

²⁹ X = ja, 0 = nei

opposisjonens politiske og sivile rettigheter - svekkelse av liberalt demokrati. Dermed blir omfordelingen mer omfattende, i og med at opposisjonens evne til motstand er svekket. Grønn farge viser til funn av kausalkjeden fra majoritet i formell sektor via regjering som gjennomfører formell sektors omfordelingspreferanse. Videre gir denne preferansen en ”vekstpakt” og lavt konfliktnivå og dermed ingen insentiver for å svekke opposisjonens politiske og sivile rettigheter. Dermed opprettholdes det liberale demokratiet. Jeg finner en klar kontrast mellom Bolivia og Venezuela på den ene siden og Chile og Uruguay på den andre siden. Bolivia og Venezuela viser forholdsvis store uformelle sektorer og omfattende omfordeling. Chile og Uruguay har forholdsvis små uformelle sektorer og lav offentlig omfordeling. Mønstrene viser videre at det er en klar sammenheng mellom høy omfordeling og høyt konfliktnivå. Det høye konfliktnivået gir igjen tydelige utslag i svekking av liberale aspekter ved demokratiet. De resterende landene viser ingen klar sammenheng mellom sektormajoritet, omfordelingspreferanse og påvirkning på liberalt demokrati. Jeg skal komme nærmere tilbake til eventuelle forklaringer for dette under hvert av landene.

3.5.1. Bolivia

Dataene i tabell 3.1. viser at et stort flertall av befolkningen i Bolivia er sysselsatt innenfor uformell sektor. Uformell sektor utgjorde rundt 70 % av arbeidsfør befolkning i hele perioden. Ved valget i 2006 hvor Evo Morales og MAS kom i regjering for første gang, var 69 % av befolkningen sysselsatt i uformell sektor. Spørsmålet videre er i hvilken grad denne uformelle majoriteten er mobilisert som politisk aktør og i hvilken grad den utgjør en avgjørende støtte for regjeringen. Jeg vil i det videre forsøke å sannsynliggjøre at *Movimiento al Socialismos* (MAS) representerer arbeidere i uformell sektor og denne sektorens omfordelingspreferanser.

I følge Luis Tapia har MAS sine røtter i *Katarismo* (2008: 219). *Katarismo* er en Aymara-indiansk politisk bevegelse som oppstod i La Paz på 1970-tallet. Bevegelsen tok til orde for klassemobilisering langs indiansketniske linjer. Mot slutten av 1970-tallet førte bevegelsen til dannelsen av jordbruksarbeidernes fagorganisering

Conferderación Sindical Única de Trabajadores Campesinos de Bolivia (CSTUTCB) og kokabøndernes (cocalero) fagorganisering. Videre stod kokabønderne bak opprettelsen av MAS i 1995 og deres leder, Evo Morales, ble valgt til leder for det nye politiske partiet. I følge Taipa er MAS organisert med kokabøndernes fagorganisasjoner som kjerne. På denne måten ligner MAS de europeiske sosialdemokratiske partiene ved at den er organisert på grunnlag av fagorganisasjoner. Foruten cocaleroene er jordbruksarbeiderne (campesino) den viktigste parten i MAS. Partiet skiller seg spesielt fra tidligere venstreorienterte bolivianske partier ved at det ikke er basert på fagforeninger fra urbane strøk eller industri, og at lederne ikke er av middelklassebakgrunn (2008: 220). Både cocaleroene og campesinoene går inn under denne oppgavens definisjon av uformell sektor ved å være ufaglærte selvansatte eller lønnet arbeidere på gårder med få ansatte. Disse yrkesgruppens store flertall i ledelsen, indikerer at MAS fortrinnsvis representerer arbeidere i uformell sektor. Dette gir imidlertid bare en overfladisk pekepinn på representasjonen. Derfor må vi undersøke nærmere forholdet mellom de uformelle yrkesgruppens omfordelingspreferanser og MAS sine uttrykte omfordelingspolicier; Uttrykker MAS og de tilhørende fagforeningene tydelige omfordelingspreferanser, og hvordan forholder disse seg til mine hypoteser om uformelle arbeideres omfordelingspreferanser?

Mitt argument tilsier at R_u , i dette tilfellet Morales regjering, vil omfordele høyt så tidlig som mulig. Omfordelingen vil skje tidlig fordi R_u og deres velgere (arbeidere i uformell sektor) ikke har direkte inntekt fra produksjonsøkningen. Dersom R_u hadde hatt preferanse for produksjonsøkning og langsiktig vekst, vil den ikke forsøkt omfordeling av produksjonskapital og produksjonsmidler. Omfordeling av disse ressursene er den eneste måten R_u sine velgere kan skaffe seg inntekt fra disse bransjene og andre vekstorienterte næringers produksjon. En fremtidig omfordeling av en produksjonsvekst er utelukket på grunn av usikkerheten ved om R_u fremdeles sitter ved makten; Dersom R_u ikke sitter ved makten i fremtiden, vil sannsynligvis omfordelingen utebli. Derfor er det rasjonelt å omfordele nå fremfor senere perioder.

Har denne strategien og utviklingen forkommet i Bolivia? Dette har jeg undersøkt ved å gjennomgå MAS' uttalelser og omfordelingspolicier etter regjeringsovertakelsen.

Nasjonal suverenitet har i følge Taipa (2008: 224) vært en av to sentrale programmatiskke akser hos MAS. Denne aksen har gitt seg utslag som et krav om nasjonalisering av alle bolivianske naturressurser og generell motstand mot neoliberalisme. Videre krever kokabøndene nasjonalisering av kokapolitikken, og dermed ønsker de å bryte samarbeidet med USAs "war on drugs". Cocaleroene ønsker dette bruddet fordi de vil opprettholde den tradisjonelle produksjonen av kokablader - som de hevder ikke er knyttet til kokainproduksjon. Kampen for reelt demokrati er den andre aksen i MAS sitt program. Nasjonaliseringsprinsippet og demokratiprinsippet har sammen resultert i et tredje prinsipp: demokratisk styre av statlige bedrifter. Evo Morales valgkampretorikk inneholdt klare signaler om endring i forholdet til produksjonssektoren og økonomisk politikk (The Guardian 15.7.2002). Retorikken innholdt blant annet et uttrykt ønske om å kaste ut imperialistiske "Yankees" og droppe nedbetaling av utenlandsgjeld. Videre antydte han væpnet revolusjon og planer om å nasjonalisere gruver, jernbaner og elektrisitetsverk og la de bli drevet av bondeforsamlinger. Etter at Evo Morales ble tatt i ed som president i 2006, forsøkte han imidlertid å berolige investorer som fryktet ekspropriering. Morales hevdet han bare ønsket statlig nasjonalt eierskap av naturressursene, men privat hjelp til å utvinne ressursene. Staten skulle, i følge Morales, bare nasjonalisere og ikke konfiskere, ekspropriere eller utvise selskaper (The Guardian 11.1.2006). Morales beordret tropper på arbeidernes dag (1.mai) til å okkupere landets olje- og gassfelt. Samtidig ga han de utenlandske operatørene 180 dager på å bli enig om nye kontraktsbetingelser. Dagen etter uttalte Morales på Venezuelansk fjernsyn: "*Vi utviser ingen selskaper, men de vil ikke tjene like mye som før (...) Vi håper de forblir partnere og dersom de ikke respekterer disse lovene, vil vi få dem til å respektere dem med politisk makt*" (The Guardian 3.5.2006). "*Dette er bare starten. I morgen eller dagen etter der, vil det være gruvedriften, deretter skogdriften og tilslutt alle de naturressursene som våre forfedre kjempet for*" (The Guardian 6.5.2006). Til tross for disse uttalesene, er MAS' nasjonaliseringer for så vidt ikke direkte ekspropriering i den forstand at det private eierskapet annulleres fullstendig. Regjeringen har nøydt seg

med å la de private aktørene beholde eierskapet, mens en større del av inntektene har tilfalt staten gjennom økte skatter. I november 2006 undertegnet Morales en ny landreform etter hard motstand fra senatorer som representerte de store landeierne. Reformen var ment som en reversering av den århundrelange diskrimineringen mot den innfødte indianermajoriteten. 200.000 km² med land, ansett som uproduktiv eller i ulovelig eie, skal omfordeles til fattige landarbeidere (The Guardian 29.11.2006). Året etter var det nasjonalisering av gruveindustrien som stod for tur. 9. februar 2007 møtte Evo Morales opp på det sveitisk eide tinnverket i Vinto flankert av soldater og erklærte det for statlig eiendom. I samme stil som med olje- og gassfeltene, lot han private gruveselskaper beholde eierskapet mot å pålegge dem høyere skatter (37,5 %, direkte på gruveinntektene) (Garcia 2007).

MAS' valgkampretorikk, kravet om nasjonalisering og "demokratisering" av kontroll over naturressurser, indikerer at MAS følger uformell sektors omfordelingspreferanse; De ønsker og gjennomfører omgående omfordeling fremfor langsiktig produksjonsøkning og utsatt omfordeling. Kravet om nasjonalisering av naturressurser, vil sannsynligvis ha den effekten at det skremmer vekk utenlandsinvesteringer. Dette betyr at det ikke bare vil være de eksproprierte bransjene som vil lide. Landet kan generelt bli sett på som for risikofylt å investere i - Noe som igjen svekker den økonomiske veksten på lengre sikt. Regjeringens omgående omfordeling, kan tyde på at første del av hypotesen min stemmer; R_u gjennomfører omgående omfordeling.

Hvordan samsvarer mine antakelser om konflikt mellom R_u og opposisjonen med empirien i Bolivia? I min teoretiske modell har jeg argumentert for at R_u uansett vil gjennomføre omgående omfordeling. Videre har jeg forventet at opposisjonen vil svare med kupp eller opprør så tidlig som mulig, dersom den forventer at gevinsten ved opprør vil være større enn gevinsten ved regjeringens omfordelingspolicyer.

Opposisjonen har ikke gjennomført noe direkte kupp eller opprør for å overta sentralmakten. Opposisjonen har i stedet konsentrert sin motstand på regionsplan, og kjempet for autonomi for de regionene hvor opposisjonen står sterkt. I mai og juni

2008 gjennomførte de fire rikeste regionene i lavlandet i øst folkeavstemninger om løsrivelse fra sentralmakten i La Paz. De fire regionene, Tarija, Beni, Pando og Santa Cruz står for 82 % av Bolivias olje- og gassproduksjon og er de med lavest andel indianere av regionene i Bolivia (The Guardian 24.8.2008). I alle regionene ble det flertall for løsrivelse. Folkeavstemningene har imidlertid ikke noe hjemmel i loven, og Høyesterett dømte derfor avstemningene som grunnlovsstridige. Konflikten mellom sentralregjeringen og utbryterregionene har ikke kommet til direkte sammenstøt mellom partene. Det har imidlertid forkommet en rekke voldelige sammenstøt de siste årene mellom politi og opposisjonsvennlig milits.

I følge Bolivia information forum (2008) var foranledningen til folkeavstemningene om løsrivelse, MAS' nasjonalisering av olje- og gassindustrien i mai 2006 og valget til ny grunnlovsforsamling i juli 2006. Stridsspørsmålene i den nye grunnloven har spesielt handlet om jordreform, desentralisering og lokalstyre. Jordreformen handler direkte om omfordeling, ved at land omfordeles. Desentralisering og lokalstyre makt innebærer også omfordeling: Desentraliseringen handler indirekte om omfordeling og hvilken myndighet, sentral eller regional, som skal ha råderett over naturressursene. Opposisjonen fryktet at en ny grunnlov ville gi MAS enda større makt og mulighet til omfordeling. Som svar til initiativet til ny grunnlov forsøkte det største opposisjonspartiet, PODEMOS, å sabotere og boikotte arbeidet om ny grunnlov. Dette skjedde fordi de forventet at den nye grunnloven ville favorisere MAS' preferanser. Grunnlovsarbeidet fortsatte imidlertid til tross for PODEMOS' protester. Dette førte videre til at de rike regionene valgte en løsrivelsesstrategi. Opposisjonen ledes nå av guvernørene i utbryterregionene. I følge Bolivia information forum (2008) representerer guvernørene først og fremst store handelsinteresser innen landbruk og industri.

Opposisjonen har altså ikke direkte forsøkt å gjøre kupp mot sentralregjeringen. Løsrivelsesstrategien må sees som en svakere respons enn et voldelig oppgjør mot regjeringens omfordelingspolitikk. Jeg antar at opposisjonen velger denne strategien fordi den har et skinn av demokratisk legitimitet ved seg, siden flertallet i utbryterregionene støtter løsrivelsen. MAS har på sin side stor støtte i befolkningen

som helhet. Derfor ville et kupp mot sentralregjeringen blitt ansett som særdeles lite legitimt, og dermed antakelig innebære relativt høye kostnader. Til tross for selvstendighetserklæringene, har ikke regionene gått til det steget å gjenokkupere olje- og gassfeltene. Dette tyder på at opposisjonen ikke tør å utfordre sentralregjeringen direkte. Løsrivelsesstrategien har derfor i liten grad vært vellykket. Den viktigste årsaken til den forholdsvis milde opposisjonsmotstanden skyldes sannsynligvis at militæret har forblitt lojale til regjeringen. Dermed mangler opposisjonen det maktmiddelet de burde hatt for å klare å kaste regjeringen.

Hvorfor har ikke den politisk-økonomiske konflikten utviklet seg til en mer voldelig konflikt i Bolivia? En mulig forklaring er at opposisjonen er fornøyd med høy grad av omfordeling. Dette ser jeg imidlertid som en mindre god forklaring, da det faktisk har vært motstand mot omfordelingen i de østlige regionene. Jeg ser det som langt mer sannsynlig at opposisjonen i utgangspunktet stod så svakt at de forventete at gevinstene ved kupp var lavere enn de forventete gevinstene ved høy omfordeling. Jeg vil tro at opposisjonens mangel på militær kapasitet, var det som gjorde utslaget for at de forventete gevinstene ved kupp ble så lave. Modellen min har dermed relativt god forklaringskraft for graden av opposisjonsmotstand.

Så til spørsmålet om regjeringens eventuelle undertrykking av opposisjonen. I mitt teoretiske argument hevder jeg at R_u vil, dersom den vinner konflikten, svekke de liberale aspektene ved demokratiet. Dermed vil det bli enklere å gjennomføre høy omfordeling av ressurser. Opposisjonen i Bolivia har i utgangspunktet stått svakt etter 2006. Dermed kan det ut fra min modell hevdes at regjeringen heller ikke har noe sterk insentiv for å svekke opposisjonen ytterligere. Derfor behøver vi heller ikke forvente å finne noe svekket liberalt demokrati i Bolivia. For å besvare spørsmålet om det faktisk er gjennomført noen svekking av liberalt demokrati vil jeg ta utgangspunkt i MAS' sine endringer av grunnloven (Bolivias grunnlov av 7.2.2009) og regjeringens faktiske behandling av opposisjonen frem til i dag.

For det første sier grunnloven at Bolivias befolkning er eier av Bolivias naturressurser, og staten er administrator av eierskapet. Denne delen er lagt til for å understøtte regjeringens politikk om statskontroll over naturressurser. Dette kan bringe spesielt gruvedriften under tettere statskontroll enn hva regjeringen klarte å gjennomføre i 2007. Dette kan tolkes som en forringelse av eiendomsrettigheter i og med at private selskaper tas fra retten til direkte eierskap av naturressurser. Likevel vil dette være en svært hard bedømmelse av ordningen. Ordningen kan forstås som en erklæring om nasjonal jurisdiksjon over viktige naturressurser, og da ligner den til forveksling på Norges naturressursforvaltning.

For det annet er den nye grunnloven enklere å endre enn den forrige. For å gjennomføre en grunnlovsendring behøves nå 2/3 flertall av de *tilstedeværende* i parlamentet. Tidligere var det krav om 2/3 flertall av de valgte representantene for å kunne endre grunnloven. Dette er et element som kan gi flertallet enklere tilgang på makt og dermed potensielt innskrenke den personlige autonomien. Dette er imidlertid et svært begrenset steg. Poenget med loven er sannsynligvis at boikott av parlamentet/grunnlovsavstemninger ikke skal lønne seg. Dermed kan man unngå en situasjon som i Venezuela der store deler av opposisjonen har boikottet parlamentet for deretter å kalle dets avgjørelser illegitime. Denne grunnlovsendringen kan ikke i seg selv sies å stå i kontrast til liberalt demokrati.

For det tredje er valgordningen endret fra forholdstallsvalg i flermannskretser, til flertallsvalg i enmannskretser. Dette vil klart favorisere de store partiene og spesielt MAS som støttes av flertallet. I tillegg er antallet medlemmer av representantenes hus redusert, mens forslaget om å nedlegge senatet (hvor opposisjonen har flertall) ble droppet rett før folkeavstemningen. I stedet ble senatet utvidet. Denne utvidelsen, vil sannsynligvis også styrke MAS stilling i senatet. Dette er grep som kan kritiseres for potensiell forringelse av politisk pluralisme (se f eks Lijphart 1999). Sannsynligvis vil endringen av den nye valgordningen i større grad gjøre Bolivia til et topartisystem (Duverger 1954). Dette favoriserer MAS' posisjon. MAS kan komme til å dominere dette systemet fullstendig med støtten fra urbefolkningsmajoriteten og den overlappende majoriteten av fattige arbeidere i uformell sektor. Valgordningen kan

gjøre at opposisjonen i liten grad slipper til i de viktige avgjørelsene og flertallet enkelt kan overkjøre mindretallet. Men økt majoritetsmakt fører ikke nødvendigvis til mindre liberalt demokrati. En sterk majoritetsmakt kan benyttes til å fremme rettigheter. Spørsmålet er dermed heller hva majoritetsmakten brukes til.

For det fjerde ble det i en folkeavstemning avgjort at landeiendommer større enn 5000 hektar (50 km²) ikke vil tillates. Dette var en uavhengig folkeavstemning før grunnlovsavstemningen. Dette er et grep som klart bryter med den individuelle eiendomsretten selv om få bønder vil bli rammet av loven.

For det femte åpner konstitusjonen for at *alle valgte* representanter, under visse situasjoner kan stilles til omvalg i løpet av tjenesteperioden. På den ene siden gir dette befolkningen muligheten til å kaste folkevalgte som er korruperte. På den annen side kan dette svekke de folkevalgtes mulighet til å ta nødvendige upopulære avgjørelser. Dermed styrkes flertallsmakten enda mer.

For det sjette blir domstolene endret. Urbefolkningenes domstolssystem vil bli gitt den samme domsmakt som den offisielle domstolen. Den nye konstitusjonsdomstolens medlemmer skal fordeles likt mellom urbefolkning og ikke-urbefolkning. Videre skal dommere velges og ikke utpekes av parlamentet som tidligere. Denne endringen utgjør kanskje den mest alvorlige trusselen for et liberalt demokrati. Domstolene vil med dette kunne bli mer utsatt for flertallets vilje enn rettighetshensyn ved at embetene nå utsettes for valg. Dommeren kan komme til å føle seg presset til å stå inne med den politiske majoriteten for å vinne omvalget. Dette kan for eksempel føre til et scenario hvor korrupsjonstiltalte borgere kan bli dømt på grunnlag av majoritetsmeningen mer enn sakens faktum. Flertallspresset forsterkes for øvrig ved at dommere kan stilles til ansvar gjennom valg midt i embetsperioden. Dermed er det ikke vanskelig å se for seg hvordan dommere kan utsettes for politisk press fra en sterk MAS-majoritet i tilfeller hvor domstolene skal avgjøre i politiske tvister. Dette vil innebære et klart brudd med maktfordelingsprinsippet - dommerne kan føle seg presset til å dømme i favør av den politiske majoritet for å vinne valg og omvalg.

Den nye grunnloven øker majoritetens og dermed MAS' makt betydelig og svekket opposisjonens stilling betraktelig i parlamentet. Likevel er det lite ved denne svekkingen av opposisjonen som kan kalles illiberal. Bolivia har ikke opplevd endringer i sin Freedom House-score under MAS' regjeringstid. Freedom House har vurdert Bolivia som et delvis fritt demokrati siden 2003. Både politiske og sivile rettigheter har ligget på score 3 på Freedom House indeksen. Dette indikerer at opposisjonen under MAS har samme rettigheter og muligheter til deltakelse som tidligere.

Bolivias politiske utvikling de siste årene gir et godt eksempel på hvordan majoriteten i uformell sektor mobiliserer politisk for å gjennomføre sine omfordelingspreferanser. Samtidig gir casen et godt eksempel på at en R_u ikke nødvendigvis behøver å gjennomføre noen større undertrykking av opposisjonen for å gjennomføre omfordelingspolicyen sin; Opposisjonen i Bolivia er så svak at regjeringen får gjennomført sine policyer uten å måtte svekke aspekter ved det liberale demokratiet.

3.5.2. Venezuela

Venezuela er det eneste landet i undersøkelsen hvor sektormajoriteten skiftet fra formell til uformell i perioden 1995 til 2003. Dataene viser en betydelig økning i sysselsatte i uformell sektor fra 45,3 % i 1995 til 54 % i 2003. Denne andelen sank imidlertid i 2005 og 2006 til henholdsvis 48,6 % og 47,6 %. Det ser dermed ut til å være en svært jevn fordeling mellom sektorene. Spørsmålene videre blir om sektorene er mobilisert som politiske aktører, og om de i forskjellig grad yter avgjørende støtte til regjeringen.

Uformell sektor i Venezuela ble mobilisert som politisk aktør på en ganske annen måte enn i Bolivia. Mens MAS' vei til makten gikk gjennom fagorganisering, har mobiliseringen i Venezuela gått gjennom populisme. Jeg vil likevel hevde at Hugo Chávez representerer den samme uformelle sektor og omfordelingspreferanse som Evo Morales gjør. For å underbygge dette poenget, vil jeg vise til kilder som hevder at Chávez ved de siste valgene har hatt sin avgjørende velgerstøtte blant de urbane

fattige. Denne gruppen vil jeg hevde i stor grad faller inn under min definisjon av uformell sektor. Videre vil jeg vise at Chávez' politikk ligner den modellerte preferansen til uformell sektor.

Venezuelansk politikk har lenge vært preget av svak kontakt mellom partier og velgere. Det samme kan sies om Chávez mobilisering til presidentvalgene. Det var ikke noe grasrotorganisering som ledet ham til makten. Chávez bør heller sees som en opportunist som kom til makten ved å formulere den folkelige misnøyen mot det bestående regimet. Årsaken til misnøyen var Venezuelas langvarige økonomiske krisetider på 1980 og 90-tallet (Damaris Canache 2004: 37). Mange ble kastet ut i fattigdom. Krisen rammet spesielt de som allerede var dårligst stilt. Den store andelen av befolkningen som levde i slumbyer, ble hardt rammet av de innstramningene regjeringen gjorde i offentlig forbruk mot slutten av 1980-tallet. Spesielt mistet de fattige tilliten til de dominerende partiene, Acción Democrática (AD) og Comité de Organización Política Electoral Independiente (COPEI). Mistilliten ga seg uttrykk i en lang rekke opptøyer mot slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet. I disse opptøyene var det spesielt de fattige som protesterte mot regjeringens strukturalpasingpolicyer. Da Chávez forsøkte å gjennomføre militærkupp i 1992, ble han umiddelbart en folkehelt for den fattige delen av befolkningen. Kuppet var imidlertid mislykket, og Chávez ble arrestert. I ukene etter arrestasjonen demonstrerte tusener til støtte for ham. Da Chávez slapp ut etter to år i fengsel, startet han en politisk kampanje for å ta makten på demokratisk vis, i stedet for gjennom voldelige midler. I 1998 vant han valget med avgjørende støtte fra de fattige i byene (Damaris Canache 2004: 48). Thomas (1992) viser til at arbeidere i uformell sektor generelt har vesentlig lavere lønn enn arbeidere i formell sektor. Sannsynligvis gjelder dette også for Venezuela. Forutsatt at de lavt lønnede også er fattige, utgjør de fattige og arbeidere i uformell sektor i stor grad samme gruppe. Dermed skulle vi forvente at de ca 50 % i uformell sektor i stor grad er sammenfallende med den gruppen Damaris Canache omtaler som de fattigste i Venezuela (Damaris Canache 2004). Dette sannsynliggjør at Chávez har støtte av arbeidere i uformell sektor.

Det er imidlertid også avgjørende for mitt arguments forklaringskraft at arbeidere i formell sektor i liten grad støtter Chávez. Dette fordi jeg forventer at Chávez leder en R_u og ikke en R_f . Jeg har i den sammenheng valgt å undersøke fagforeningenes eventuelle støtte eller motstand til Chávez. Dette gjør jeg fordi jeg mener at arbeidere i formell sektor og de arbeiderne som er fagorganisert utgjør samme gruppe. Gjennom den nasjonale grunnlovsforsamlingen (ANC) forsøkte Chávez i 1999 å samle de store nasjonale fagorganisasjonene til en sammenslutning. Fagforeningene trakk seg imidlertid fra samarbeidet etter konflikter med regjeringen. Regjeringen hadde blant annet avbrutt lønnsforhandlinger og unilateralt bestemt lønnsoppgjør. Dermed så regjeringen bort fra den lovlig sanksjonerte trepartsmechanismen med arbeider, arbeidsgiver og statlig enighet om lønnsøkninger. Videre hadde regjeringen ekskludert den største fagorganisasjonen (CTV) fra dialog om sosialreform. I tillegg skyldtes fagforeningenes brudd med Chávez at de ikke selv fikk bestemme over når interne valg skulle avholdes (Salamanca 2004: 110). Chávez svarte med å danne en egen fagforening, Fuerza Bolivariana de Trabajadores (FBT). Ved innsettelsesmøtet erklærte Chávez at ” FBT vil utslette lederskapet i CTV”. Videre foreslo han en nasjonal avstemning for å bestemme om arbeiderbevegelsen skulle samles til én fagorganisasjon. Arbeiderbevegelsen anså forslaget som en krigserklæring. Fagorganisasjonene mente at stemmeretten bare kunne gis til medlemmer og at allmenn stemmerett i denne saken ville være et brudd med organisasjonsfriheten. Den internasjonale arbeiderorganisasjonen (ILO) gikk støttende inn på fagforeningenes side i konflikten med regjeringen. Den nasjonale avstemningen ble imidlertid avholdt med et forholdsvis klart flertall for å samle fagorganisasjonene. Til tross for at CTV i utgangspunktet var mot Chávez’ arbeidersammenslutning, stilte CTVs leder, Carlos Ortega, til valg for president for den nye landsorganisasjonen. Ved dette valget i oktober 2001, hadde kun arbeidere stemmerett. Chávez’ kandidat, Aristóbal Isturitz, fikk bare 15,8 % av stemmene mot Carlos Ortegas 57,5 % av stemmene. Regjeringen nektet imidlertid å godta Ortega som president for den nye nasjonale fagforeningen. Siden dette har CTV vært sentrale i opposisjonen til Chávez. Fagorganisasjonenes konflikt med regjeringen viser med tydelighet at arbeiderne i formell sektor ikke støtter Chávez’ politikk.

Videre blir spørsmålet om det finnes indikasjoner på at Chávez' regjering ytrer og gjennomfører uformell sektors omfordelingspreferanse. Gir Chávez' politikk og ideologi klart uttrykk for den påståtte omfordelingspreferansen?

Da Hugo Chávez overtok presidentmakten 1999, uttrykte han ikke noen systematisk ideologisk plattform eller noen klar tanke om hvordan landet burde se ut. Frem mot presidentvalget i 1998 omtalte Chávez sin bevegelse som revolusjonær. Med dette mente han at bevegelsen var anti-imperialistisk og motstander av utnyttelse. Selv forstod han seg verken som marxist eller anti-marxist. Ved begynnelsen av den første presidentperioden kunne Chávez regjering oppfattes som en tradisjonell, militær, konservativ og nasjonalistisk statsleder (Lander 2008: 77-78). Det var heller ikke mye ved Chávez' økonomiske politikk de første par årene som skulle tilsa at Chávez gjennomførte uformell sektors omfordelingspreferanse. Kelly og Palma hevder at Chávez' økonomiske politikk var forholdsvis forsiktig og pragmatisk i begynnelsen av hans første presidentperiode. Han beholdt blant annet den kristelig-demokratiske finansministeren, Maritza Izaguirre, fra forrige regjering som sin egen finansminister. I tillegg var det en uttalt prioritering å forhindre høy inflasjon, noe som kunne skade venezuelansk industri (2004: 218-221). Dette må sees som klare uttrykk for at han forsøkte å beholde troverdigheten hos investorene.

Ved valget av representanter til grunnlovsforsamlingen (ANC) i 1999, steg frykten for at den økonomiske politikken skulle bli mer radikal. Chávez' støtteparti Movimiento Quinta República (MVR) vant en overveldende majoritet i forsamlingen. Partiet inkluderte en rekke representanter som klart ønsket å styrke statens økonomiske rolle på bekostning av markedet. Det endelige grunnlovsforslaget bar imidlertid ikke preg av en radikal endring av Venezuelas økonomiske politikk. Den amerikanske ambassadøren John Maisto uttalte til og med at den nye grunnloven ikke utgjorde noen spesiell fare for internasjonale investorer (Kelly og Palma 2004: 222).

Ut fra mitt teoretiske argument skulle vi ha sett en tydelig omfordelingspolitikk, gitt at regjeringen representerer enten formell eller uformell sektor. Jeg vil imidlertid ikke avskrive modellen min til tross for at Chávez ikke uttrykte en klar

omfordelingspreferanse i sine første regjeringsår fra 1998-2000. Jeg vil hevde at Chávez' første regjeringsår var en periode hvor han forsøkte å tilfredsstille de fleste viktige samfunnsgruppers behov. Chávez' forsøkte blant annet å skape tillit hos utenlandske investorer, redusere inflasjonen til fordel for eksportnæringene og deres ansatte. Samtidig bygget han ut offentlige velferdstjenester for å hjelpe den fattige delen av befolkningen. I begynnelsen av 2001 gikk imidlertid verdensøkonomien inn i en nedgangsperiode. Jeg vil hevde at fra dette tidspunktet begynte Chávez' politikk å basere seg på kjernevelgergruppen, arbeidere i uformell sektor, og deres økonomiske preferanser. Den økonomiske nedgangen i 2001 gikk svært hardt ut over venezuelansk økonomi. Dette hang spesielt sammen med at etterspørselen og dermed prisen på olje gikk kraftig ned. Dette medførte at myndighetene i Venezuela fikk langt lavere oljeinntekter enn budsjettet for. Nedgangen i oljesektoren smittet snart over på andre sektorer. Med nedgangen i økonomien og den samtidige konflikten med fagforeningene, sank tilliten til Chávez dramatisk i løpet av 2001 (Kelly og Palma 2004: 224). Det var i denne situasjonen at Chávez gjennomførte en rekke kontroversielle dekretlover - som passer godt til min påstand om at Chávez følger den uformelle sektorens omfordelingspreferanse. For det første innførte han en ny hydrokarbonlov som la begrensninger på privat eierskap i oljeindustrien. Venezuelas oljepolitikk har i stor grad vært regulert av oljeselskapet PdVSA, som har vært i statlig eie siden 1975. Nasjonaliseringsloven av 1975 åpnet opp for bred privat deltakelse i oljeproduksjonen i samarbeid med PdVSA. Det var denne private deltakelsen i oljeproduksjonen som ble begrenset med den nye hydrokarbonloven. Etter den nye hydrokarbonloven var det ikke lenger mulig for private aktører å drive med utvinning av olje, bare raffinering eller foredling av oljeprodukter. Loven foreskrev videre en fordobling av skattekravet til PdVSA, noe som ville gi selskapet et langt svakere resultat enn tidligere. Oljeindustrien mente at disse grepene ville skremme vekk utenlandske investeringer og derfor i lengden gi mindre utbytte (The Economist 7.3.2002). Videre utnevnte Chávez partiideologen Gaston Parra til ny styreleder for oljeselskapet. PdVSA fryktet at dette ville medføre tettere partikontroll av selskapet (The Economist 7.3.2002).

For det annet initierte Chávez en landreform for å omfordele land til Venezuelas mange jordløse arbeidere. Dette fikk mange til å stille spørsmålsteget ved regjeringens respekt for eiendomsrettighetene (Kelly og Palma 2004: 224). For det tredje satte regjeringen opp inntektsskatten, samtidig som de opprettholdt finansieringen av helse-, utdannings- og velferdsprogrammer. Dette var programmer som spesielt de fattige kunne dra nytte av (Kelly og Palma 2004: 226).

Jeg forstår både innblandingene i oljesektoren, skatteleggingen og jordreformen som et klart uttrykk for den uformelle sektorens omfordelingspreferanse – tiltak som svekker produksjonen og gir kostnader til formell sektor, men som gir gevinst til arbeidere i uformell sektor. Tiltakene hadde den virkningen at internasjonal investeringskapital forsvant ut av landet, og store deler av den organiserte arbeidskraften gikk ut i streik (Kelly og Palma 2004: 225). Hvorfor gjennomførte regjeringen disse radikale tiltakene, når den samtidig kunne være forholdsvis sikker på at policyene ville medføre produksjonsreduksjon og bli møtt med sterk motstand fra fagforeningene og arbeidsgiverne? Det virker som om den økonomiske krisen gjorde at Chávez ikke lenger hadde midler til å tekkes alle interessene slik han tidligere hadde forsøkt å gjøre. Regjeringen hadde økt nasjonalbudsjettet med 13 % for 2001. Da krisen inntraff i 2001, hadde regjeringen valget mellom å skattelegge høyere for å opprettholde velferdsgoder eller redusere offentlige utgifter. En skattelegging ville gi Chávez muligheten til å opprettholde de offentlige utgiftene. En reduksjon av offentlig utgifter ville imidlertid svekket det offentlige helse- og sosialtilbudet til de fattigste (uformell sektor). Da de fattigste også var Chávez' tidligere kjernevelgere og utgjorde et flertall av velgerne, ville en reduksjon av offentlige tilbud gjøre at Chávez' sannsynligvis ikke ville bli gjenvalgt i 2003. Gitt at Chávez ønsket gjenvalg, var det dermed rasjonelt å gjennomføre den omfordelingspolitikken som kunne gi ham støtte i blant arbeidere i uformell sektor, majoritetsgruppen.

Hvordan forholdt imidlertid opposisjonen seg til denne signaliseringen av omfordelingspreferansen? Fra 1998 til 2001 hadde det vært noe usikkerhet rundt hvilken type økonomisk politikk Chávez ville føre. Kelly og Palma hevder at opposisjonen ikke var spesielt skremt av Chávez' rop om mer statlig intervensjon i

markedet. Næringslivsinteressene antok at han snart ville forstå det upraktiske ved sine ideer og endre kurs (2004: 218). De første regjeringsårenes pragmatiske tilnærming til økonomien tydet da også på dette. Opposisjonen feilvurderte imidlertid Chávez' regjering. De regnet med at den var og ville forbli en R_f - en regjering som uansett var ute etter å øke produksjonen fordi velgerne var tjent med produksjonsøkning. Etter krisen i 2001 forsøkte Chávez imidlertid å gjenvinne tilliten hos majoriteten. Majoriteten av arbeiderne var da i uformell sektor. Samtidig hadde samarbeidet med formell sektor kollapset. Beste mulighet for Chávez til å vinne omvalg i 2003, var dermed å la regjeringen bli R_u . Opposisjonen oppfattet tydelig dette skiftet i Chávez policyer. Ut fra mitt argument skulle vi forvente at opposisjonen vil svare med kupp eller opprør så tidlig som mulig, dersom den forventer at gevinsten ved opprør vil være større enn gevinsten ved regjeringens omfordelingspolicyer. Dette betyr med andre ord at opposisjonen gjør opprør når den oppfatter det som billigere å få endret omfordelingspolicyen med makt, enn å la omfordelingen gå sin gang.

Opposisjonsmotstanden i Venezuela har imidlertid i liten grad vært preget av ulovlig bruk av maktmidler. Opposisjonen har først og fremst benyttet generalstreik som våpen mot Chávez dekretlovgiving. Arbeidsgiverne og arbeiderbevegelsen i privat sektor gikk sammen om flere generalstreiker mellom 2001 og januar 2003 med krav om Chávez' avgang som president (The Economist 22.11.2001 og The Economist 7.5.2009). I april 2002 gjennomførte imidlertid opposisjonen statskupp; Hærledelsen ba Chávez om å fratruke presidentembetet etter at han angivelig skal ha beordret soldater til å skyte på demonstranter. Pedro Carmona, lederen for handelsorganisasjonen *Fedecamaras*, overtok som president. Koalisjonen av kuppmakere ble imidlertid snart splittet etter at Carmona oppløste parlamentsforsamlingen og satte grunnloven til side. Dette førte videre til at hæren gjeninnsatte Hugo Chávez som president bare to dager etter avsettelsen (The Economist 16.4. 2002). Taktikken med generalstreiker fortsatte imidlertid. Chávez motstod opposisjonens forsøk på å presse ham ut av presidentembetet. Ved generalstreiken i desember 2002 svarte han med å importere bensin og mat for å dekke det nasjonale behovet. Etter to måneder med streik,

varemangel og massenedleggelse av små bedrifter, ga opposisjonen opp streikelinjen. Mange innen opposisjonsledelsen flyktet utenlands for å unngå arrestasjon.

Konflikten om omfordelingspolitikken passer godt til min teoretiske modell.

Opposisjonen i Venezuela oppfattet klart at Chávez' nye tiltak ga dem høye kostnader. Det er imidlertid vanskelig å si noe presist om disse kostnadene overgikk de forventede kostnadene ved å gjennomføre et opprør. Dette kan vanskelig kvantifiseres og måles. Likevel vil jeg påstå at opposisjonen må ha ansett kostnadene ved fremtidig omfordeling for å være betraktelige. Dette vises blant annet ved at opposisjonen tok et drastisk steg ved å legge ned produksjonen gjennom langvarige generalstreiker.

Chávez greide imidlertid å holde seg ved makten gjennom generalstreikene. I august 2004 vant Chávez overlegent en folkeavstemning som handlet om det skulle kunne skrives ut nytt presidentvalg før presidentperioden var slutt. Denne folkeavstemningen kom i stand fordi opposisjonen ville kaste Chávez før perioden hans var over. Det at han vant denne avstemningen er en klar indikasjon på at han igjen var populær hos den fattige majoriteten i landet.

Ut fra mitt argument skulle vi forvente at R_u svekker opposisjonens politiske og sivile rettigheter etter at motstanden var slått ned. Derigjennom svekkes aspektene ved liberalt demokrati. Har dette skjedd? Ble undermineringen gjennomført for enklere å kunne omfordele formell sektors produksjonskapital? Det ble gjennomført en sterk innskjerping av sivile og politiske rettigheter før valget i 2005. Chávez fikk gjennom en ny lov som forbød "plaging" av offentlige embetspersoner. Slike lovbrudd fikk en strafferamme på tre til åtte år. Denne loven innskrenket klart innbyggernes mulighet til protest. Videre kunne demonstranter straffes for å spre "falsk informasjon" eller å opptre ulydig. Domstolene ble utsatt for press ved at dommere som handlet mot regjeringens vilje mistet jobben. Høyesterett, hvor det allerede var en majoritet av Chávez-tilhengere, ble utvidet fra 20 til 32 dommere. Alle utnevnt av Chávez' majoritet i parlamentet (The Economist 4.11.2004).

Selve valgprosessen har blitt svekket gjennom regjeringens totale kontroll over det nasjonale valgstyret. Dette var den utslagsgivende årsaken til at opposisjonen boikottet

parlamentsvalget i 2005. Dermed fikk Chávez fullstendig dominans for sine støttepartier i parlamentet (The Economist 8.12.2005). Valgprosessen og lovstyret har videre blitt svekket til den rene forfølgelse av opposisjonelle politikere. Flere hundre kandidater ble fratatt muligheten til å stille til valg for parlaments- og kommunevalg på grunnlag av en avgjørelse av riksrevisoren. Høyesterett opprettholdt denne avgjørelsen i august 2008, uten noen slags rettergang og individuell dom (The Economist 7.8.2008).

Chávez har videre opparbeidet seg stor kontroll over massemediene. Regjeringen kontrollerer direkte fire statseide tv-stasjoner og har truet de private tv-kanalene med nedleggelse og inndragelse av konsesjon, dersom de ikke unngår regjeringskritiske sendinger (The Economist 4.11.2004). *Radio Caracas Televisión* (RCTV) ble stengt 27. mai 2007 da de ikke klarte å etterfølge presidentens beordringer (The Economist 29.5.2007). Et annet eksempel på denne kontrollen over media, er bøteleggelsen av avisen *Tal Cual* for å ha skrevet en humoristisk leder til Chavez' datters niårsdag. Bakgrunnen for lederen var at presidenten hadde endret landets våpenskjold etter at hans datter hadde uttrykt at hesten i våpenskjoldet "så bakover" (The Economist 22.02.2007).

Chávez' første forsøk på å endre grunnloven i 2007, strandet på et knepent tap i folkeavstemningen³⁰. I februar 2009 fikk imidlertid Chávez gjennomslag for en noe mindre omfattende endring av grunnloven. Blant grunnlovsendingene var en ny lov som avskaffer grensen for hvor mange ganger man kan stille til omvalg som president. Dermed kan Chávez stille til omvalg så lenge han ønsker (The Economist 16.2.2009).

Chávez og hans regjering har klart svekket opposisjonens sivile og politiske rettigheter etter 2005. Opposisjonen har ikke samme mulighet som før til å gjøre motstand. Spørsmålet videre blir hvorfor opposisjonens rettigheter har blitt innskrenket. Er det fordi Chávez har et ønske om og omfordele, eller er det fordi han ønsker å vinne valg? Jeg vil hevde at dette i utgangspunktet er to sider av samme sak. Chávez' egen

³⁰ Valgnederlaget til Hugo Chávez indikerer at Venezuela i det minste ligner et valgdemokrati.

drivkraft er sannsynligvis at han vil sitte med makten. For at han skal kunne fortsette å sitte med makten, må han ha støtte fra arbeiderne i uformell sektor. For å ha deres støtte, må han gjennomføre deres preferanse. For enklere å gjennomføre uformell sektors preferanse, vil det være rasjonelt å undertrykke den delen av befolkningen som gjør motstand mot at disse preferansene blir gjennomført. En undertrykking av opposisjonen uten og omfordele, vil bare medføre at regjeringen får både formell og uformell sektor mot seg. Dermed er det rasjonelt å undertrykke og omfordele samtidig, slik at velgerstøtten kan maksimeres. Utviklingen i Venezuelas Freedom House-skåre viser den samme forverringstrenden. Landet gikk ned fra 3,5 til 4 i 2005 og blir kategorisert som delvis fritt. Nedgangen kom spesielt etter en forverring i politiske rettigheter for opposisjonen. I henhold til mitt argument forventer jeg videre at en R_u gjennomfører en omfattende omfordeling etter at den har svekket opposisjonen. Har dette inntruffet i Venezuela etter innskrenkingen av opposisjonens politiske og sivile rettigheter? Etter regjeringens overtakelse av PdVSA finnes det mange indikasjoner på en økt statlig omfordeling. Sementindustrien og stålindustrien ble nasjonalisert i 2008. Olje, stål og sement ble erklært som strategiske industrier og måtte derfor, i følge regjeringen, plasseres under statlig eierskap (The Economist 10.4. 2008). For øvrig har Chávez nasjonalisert Venezuelas tredje største bank, Banco de Venezuela, telekommunikasjonsselskapet Entel og selskaper innen elektronikk. Fordelingen av mat er nasjonalisert gjennom statlig priskontroll og statlig overtakelse av matvareproduserende bedrifter (The Economist 5.8. 2008).

Chávez fullnasjonaliserte ikke olje- og gassektoren før mai 2009. Denne eksproprieringen ble gjennomført ved hjelp av nasjonalgarden, som i følge The Economist, okkuperte en rekke privateide rigger, utskipingshavner og båter. Chávez uttalte deretter at eksproprieringen ville spare PdVSA for \$ 700 millioner i året. Serviceselskapene er lovet "rettferdig" kompensasjon, men denne vil ikke tilsvare markedsprisen på produksjonsmidlene og kommer til å bli utbetalt i statsobligasjoner. I tillegg vil kompensasjonen fratrekkes miljøkostnader som regjeringen påstår selskapene har påført Venezuela (The Economist 14.7.2009).

Ovennevnte eksempler viser med tydelighet hvilken omfordelingsstrategi Chávez og majoriteten har valgt; Skattenivået er ikke bare satt høyt, men omfordelingen gjennomføres også i flere tilfeller som ren ekspropriering. Chávez har forholdsvis enkelt kunnet gjøre dette fordi opposisjonen forhindres fra å uttale seg kritisk i media, og stille til valg. - Det liberale demokratiet er svekket. Dermed har regjeringen, med enkelte unntak, møtt relativt lite motstand innenriks når de har gjennomført sitt omfordelingsprogram.

3.5.3. Chile

Sysselsettingsdataene for Chile viser en forholdsvis lav og stabil andel sysselsatt i uformell sektor fra 1996-2003-2006 (38 - 37 - 35,2 %). Dette indikerer at arbeidere i formell sektor har vært i klart flertall ved de siste valgene. Spørsmålet videre er i hvilken grad denne majoriteten i formell sektor er mobilisert som politisk aktør og i hvilken grad den utgjør en avgjørende støtte for regjeringen.

Uformell sektor ser ikke ut til å være representert ved noen større organisasjon. Man har i flere Latinamerikanske land forsøkt å mobilisere de fattigste gjennom naboforsamlinger. Dette har ikke vært gjennomført i samme grad i Chile som i andre søramerikanske land. Dermed må jeg konkludere med at uformell sektor i liten grad er mobilisert som politisk aktør.

Torcsal og Mainwaring (2003: 63) viser at arbeidere i uformell sektor har hatt en klar tendens til å stemme på de venstreorienterte partiene fremfor de høyreorienterte partiene. Arbeidere i formell sektor viser imidlertid ikke noen klar tendens til å foretrekke regjeringspartiene fremfor opposisjonen. I og med at arbeidere i formell sektor fordeler seg mellom blokkene, kan det tyde på at disse utgjør sentrum i velgermassen og i den ideologiske dimensjonen. Ut fra medianvelgerteoremet vil vi kunne forvente at blokkene vil forsøke å tekkes disse velgerne og at deres preferanser dermed sannsynligvis blir førende for regjeringen. Arbeiderne i formell sektor er også representert med fagforeninger, som i følge Joe Wessley (2007) har vært støttespillere

for venstre/sentrumsregjeringene. Denne regjeringsperioden har vært preget av sterk økonomisk vekst. I de siste årene har befolkningen i økende grad krevd at den økonomiske veksten benyttes til omfordeling i form av høyere minimumslønn, pensjoner, trygder og utdanning. I 2006 og 2007 organiserte fagforeningssammenslutningen *Central Unitaria de Trabajadores* (CUT) og studentene en rekke demonstrasjoner mot regjeringen. Her krevde de at regjeringen skulle bruke mer penger på offentlige tiltak i stedet for privatisering (Wessley 2007). Gitt at dette er den samme majoriteten som har stemt den venstreorienterte regjeringen inn, hvordan samstemmer denne fagforeningsstrategien med min teoretiske modell? Svekkes min hypotese om arbeidere i formell sektor har preferanse for langsiktig omfordeling? Jeg vil hevde at min hypotese ikke svekkes, jeg vil snarere hevde at demonstrasjonene styrker hypotesen min: Arbeiderne i formell sektor har gjennom valgkanalen og CUT støttet opp om de venstreorienterte regjeringenes markedsorienterte økonomiske politikk siden 1990. Dette indikerer at de i alle fall *ikke var* spesielt misfornøyde med denne politikken før 2006 - en politikk som har ført til rask økonomisk vekst. Demonstrasjonene virker dermed å være uttrykk for et krav om å få tilgang til gevinsten de har vært forespeilet med moderasjonen i første periode. Dette er i tråd med mitt argument om at formell arbeiderklasse viser moderasjon i første periode for å kunne kreve økt gevinst i andre periode.

Er det tydelig at regjeringen gjennomfører den formelle sektorens preferanser? Chile har et forholdsvis fragmentert partisystem, men med forholdsvis klare ideologiske venstre/høyreblokkdannelser. Siden 1990 har det vært en ubrutt rekke med sentrum/venstreregjeringer. I 2000 ble den første sosialisten valgt til president, deretter ble en ny socialist, Michelle Bachelet, valgt til president i 2006. Er det tydelig at disse presidentene har gjennomført formell sektors omfordelingspreferanse?

Jeg vil vise til noen eksempler på regjeringspolicyer for å belyse dette spørsmålet. Gruveindustrien er den viktigste eksportindustrien for Chile og har vært det i årtier. I 2004 stod den for 40 % av Chiles eksportinntekter (The Economist 1.7.2004). Chiles investeringslov fra 1974 har gitt gruveselskapene skattefritak. I 2004 ble det imidlertid innført 3 % skatt på salg av mineralkonsentrater. Kritikerne av skatten hevdet at denne

kunne medføre reduserte investeringer i gruveindustrien. Imidlertid ser det ut til at Chiles venstreorienterte regjering tar hensyn til gruveindustriens bekymringer: Det er bare selskaper som driver med marginer over 5 % som er pålagt gruveskatten. Dette betyr at bare selskaper med store overskudd må betale. Videre hevder The Economist at skattenivået er så lavt at det overhodet ikke vil få noen innvirkning på investeringsklimaet (The Economist 1.7.2004). I tillegg er det interessant å se at skatteinntektene ikke går til umiddelbar omfordeling, men til et innovasjonsfond – altså en langsiktig investering i fremtidig produksjon.

I følge The Economist har Chiles venstreorienterte regjeringer opprettholdt landets raske vekst de siste to tiårene gjennom økonomisk disiplin og respekt for markedet (The Economist 19.1.2006). Denne politikken, sammen med sterkt økende kobberpris, har skapt et stort offentlig budsjettoverskudd.

Utviklingen i Chile tyder på at landet har funnet en vekstpakt hvor formell sektors omfordelingspreferanse er dominerende for regjeringens politikk. Fagforeningens støtte til regjeringens moderate omfordelingslinje, tross fattigdom og ulikhet, er en klar indikasjon på dette. Videre er høyreopposisjonens fredelige strategi, et tydelig tegn på at motsetningen mellom regjeringens og opposisjonens omfordelingspreferanse ikke er stor. Videre er fraværet av dype konflikter sannsynligvis også et tegn på at høyreopposisjonen ikke venter noen kraftig økning i omfordelingen i fremtiden. Siden de ikke forventer fremtidig omfordelingskonflikt, har det heller ikke vært noen grunn til å gjennomføre et forkjøpsangrep på regjeringen. Regjeringen har dermed heller ikke hatt noen insentiv for å hindre opposisjonens deltakelse i demokratiet. Dette synes tydelig på Freedom House-skåren til Chile gjennom perioden fra 1990 til i dag. Siden 2003 har Chile oppnådd toppskåre på både politiske og sivile rettigheter. Det betyr at min hypotese om sammenhengen mellom majoritetens tilknytning til formell sektor til liberalt demokrati, stemmer godt overens med empirien i Chile.

3.5.4. Uruguay

Andelen av arbeidsstokken sysselsatt i uformell sektor har hatt en liten økning fra 1995 til 2006. Ved valget i 2004 var det imidlertid en forholdsvis klar majoritet av befolkningen som var sysselsatt i formell sektor i (57,6 %).

Spørsmålet videre blir om denne sektoren er mobilisert som politisk aktør og samarbeider med regjeringen. *Frente Amplio* (FA), ”den brede fronten”, har samlet de fleste partiene og organisasjoner på venstresiden i Uruguays politikk. Siden dannelsen i 1971 har partiet innlemmet stadig nye partier og organisasjoner (Daniel Chavez 2008: 103). I den heterogene medlemsmassen finnes tidligere geriljasoldater, kommunister, sosialister, sosialdemokrater og kristendemokrater. Juan Pablo Luna (2007: 4) hevder at FA tradisjonelt har hatt støtte fra fagforeningene. Imidlertid viser han også til at partiet har forholdsvis bred støtte i alle sosiale lag i befolkningen (Luna 2007: 8). Uformell sektor er forsøkt mobilisert gjennom lokale rådsforsamlinger. Disse forsamlingene feilet imidlertid med å fremme deltakelse i politikken (Daniel Chavez 2008: 109). Det er dermed vanskelig å påstå at uformell sektor er mobilisert som gruppe. Formell sektor er imidlertid godt organisert gjennom fagorganisasjoner. Gjennom fagforeningene er arbeiderne viktige støttespillere til den venstreorienterte regjeringen.

Videre er det interessant å undersøke hvilke strategier den venstreorienterte regjeringen benytter for omfordeling. Ut fra mitt argument vil jeg forvente at regjeringen følger formell sektors omfordelingspreferanse - med lav offentlig omfordeling. I sitt regjeringsprogram før valget i 2004, gikk venstrekoalisjonen inn for at staten skulle ha en aktiv og direkte rolle i den nasjonale økonomien. Bakgrunnen for denne politikken lå i ønsket om å sikre arbeidsplasser som en grunnleggende rettighet (Daniel Chavez 2008: 111). Dette kan forstås dit hen at FA ønsket og omfordele produksjonskapital. Spørsmålet blir dermed hvordan målsettingen om forandring utføres i praksis. Gjennomfører FA omfordelingspolicyer som skader produksjonen på tvers av formell sektors preferanse? I følge Daniel Chavez gjennomfører regjeringen en svært ortodoks makroøkonomisk politikk. På dette området har den nye regjeringen

drevet lite fornying av politikken siden forrige regjering. Regjeringen har til og med argumentert for at stabilitet og vekst er ”venstrepolitikk” (2008: 120-122). Dette er en argumentasjon som er overlappende med min egen påstand. Chavez hevder imidlertid at FA skiller seg fra tidligere regjeringers økonomiske politikk ved å fokusere på fire momenter (ibid): For det første forsøker regjeringen å styrke den inntektsgenererende kapasiteten til staten. For det annet vil regjeringen innføre en personlig inntektsskatt og redusere indirekte skatter. For det tredje vil regjeringen skape et økonomisk program for den fattigste delen av befolkningen. For det fjerde vil regjeringen endre det institusjonelle rammeverket som regulerer forholdet mellom fagforening og arbeidsgiver. Det er imidlertid ingen av disse punktene som står i noen nødvendig motsetning til hva jeg har påstått er formell sektors omfordelingspreferanse, så lenge tiltakene ikke går ut over den økonomiske veksten. Det synes de ikke å ha gjort hittil; Uruguay har derimot vist sterk vekst i BNP i 2005-2009 (ca 7 % per år). Vekstraten indikerer tydelig fraværet av produksjonsfiendtlig atferd. Det er derfor sannsynliggjort at uformell sektors påståtte preferanse i liten grad har gjennomslagskraft i FA-regjeringens politikk. Videre er konfliktnivået i Uruguays politikk og samfunn forholdsvis lavt. I følge Daniel Chavez var 80 % av næringslivslederne fornøyd med den jobben FA-regjeringen hadde gjort (2008:116). Dette kan tyde på at det finnes en enighet mellom R_f og opposisjonen om å bevare veksten, slik jeg har påstått vi vil finne i land med arbeidere i formell sektor i flertall. Jeg finner ingen endring i avhengig variabel, aspekter ved liberalt demokrati. Gjennom hele regjeringsperioden til FA har Freedom House scoren til Uruguay ligget på 1. Dette betyr at landet ansees som fullstendig fritt. Jeg vil hevde at denne scoren forteller mye om hvilket toleransenivå som finnes i forholdet mellom regjeringen og opposisjonen. Det finnes med andre ord få insentiver for å forhindre den politiske motstanderen makt. Dette tyder igjen på at policypreferansene til opposisjon og regjering ikke ligger langt fra hverandre.

3.5.5. Brasil

Det har siden 1995 vært en gradvis reduksjon i uformell sysselsetting i Brasil. Ved valget i 2002 da Lula og *Partido dos Trabalhadores* (PT – arbeidernes parti) kom til makten, utgjorde uformell sektor 55,2 % av arbeidsstokken. I 2004 var 53,5 % av befolkningen sysselsatt i uformell sektor. Arbeidere i uformell sektor utgjorde altså en majoritet av befolkningen. Spørsmålet videre er i hvilken grad denne majoriteten i uformell sektor er mobilisert som politisk aktør og i hvilken grad den utgjør en avgjørende støtte for regjeringen. Videre vil det også være interessant å finne ut hvilken sektorpreferanse, om noen, regjeringen og PT gjennomfører.

Hvilken sektor representerer PT? Sánchez m.fl. hevder at PT må klart sees i sammenheng med massemobilisering som utviklet seg i Brasil på 1970-tallet. Partiet ble grunnlagt for å uttrykke interessene til den brasilianske arbeiderklassen. Det var fra starten av et parti som skilte seg fra andre venstreorienterte partier i Brasil.

Programmet var basert på kravene og behovene til grasrota i stedet for teoretiske ideer fra utopiske modeller (2008: 43-44). Partiet har fra begynnelsen av vært tett knyttet til landets viktigste fagforeningssammenslutning, *Central Unica dos Trabalhadores* (CUT). Ved presidentvalget i 2002 fikk Lula støtte fra et bredt spekter av partier som dekket hele venstresiden samt sentrum i brasiliansk politikk. Den høyeste konsentrasjonen av Lula-tilhengere fantes i de rikeste og mest industrialiserte områdene av Brasil (Sánchez m.fl. 2008: 46). Både fagforeningsstøtten og den geografiske konsentrasjonen indikerer at PT og Lula har hentet avgjørende støtte fra arbeidere i formell sektor.

Uformell sektor er ikke mobilisert gjennom én stor interesseorganisasjon. Dermed kan det heller ikke forventes at sektoren, som politisk aktør, yter større press på regjeringen. Sandoval hevder imidlertid at *Movimento dos Trabalhadores Sem Terra* (MST), Jordbruksarbeidernes bevegelse, utgjør en viktig stemme for uformell sektor (2007: 64). MSTs hovedformål er å hjelpe fattige i uformell sektor ved å sikre dem dyrkbar jord. Jorden skaffes gjennom å okkupere uproduktive eiendommer. I hvilken grad Lula støtter denne organisasjonen og jordreformene, kan gi en indikasjon på

forholdet mellom regjeringen og uformell sektor. Lula og PT var lenge en støttespiller for MST da partiet var i opposisjon. Med regjeringsmakt har PT, i følge representanter for MST, imidlertid ikke gjort mer for landløse enn tidligere presidenter (Duffy 2009). I følge Sánchez mfl. uttrykket MST sin skuffelse over hvor lite regjeringen hadde utrettet for de jordløse arbeiderne under Lulas første presidentperiode. Organisasjonen oppfordret likevel sine medlemmer til å fortsette å stemme på Lula som et mindre onde sammenlignet med motkandidatene (2008: 65).

Jeg har indikert at grunnen til uformell sektors manglende evne til å virkeliggjøre sin preferanse er at gruppen er mangelfullt politisk mobilisert, men viser det seg tydelig at PT gjennomfører formell sektors omfordelingspreferanse? Settes omfordelingen lavt slik min modell predikerer, eller gjennomfører regjeringen større omfordeling? Lula ga i juli 2002 ut et dokument kalt ”Et brev til det brasilianske folket”. I brevet bekreftet han å ville gjennomføre forandringer som befolkningen krevde samtidig som respekten for forretningskontrakter og økonomisk vekst skulle opprettholdes (Sánchez m.fl. 2008: 47). Ved sin finansminister, Antonio Palocci, erklærte PT-regjeringen at den ville fortsette den ansvarlig makroøkonomiske politikken som forgjengerne hadde gjort (Sánchez m.fl. 2008: 49). Ingen store endringer har da heller ikke blitt gjennomført på det økonomiske området. Skattene er ikke vesentlig hevet. Det er heller ikke gjennomført noen nasjonalisering av private bedrifter eller annen privat eiendom (Sánchez m.fl. 2008: 54-55). Regjeringens fokus på økonomisk vekst og den moderate omfordelingen, kan tyde på at Lula og PT gjennomfører en formell sektors omfordelingspreferanse. Regjeringen har imidlertid innført et omfattende velferdsprogram *Bolsa Familia* for å heve inntekten for de fattigste i Brasil. Sánchez m.fl. beskriver dette som ny populisme under en neoliberal agenda (2008: 55). Jeg vil imidlertid hevde at blandingen av markedsorientering og moderate velferdsprogram representerer omfordelingspreferansen til arbeiderne i formell sektor. Den vedvarende støtten til PT og gjenvalget av Lula i 2006, indikerer også dette; partiet ikke har mistet støtten hos kjernevelgerne - arbeidere i formell sektor.

I tillegg har PT oppnådd stor støtte også utenfor gruppen av kjernevelgere. Store deler av næringslivet sier seg fornøyd med regjeringens politikk. Dette kan tyde på at Lula

oppretholder vekstpakten mellom arbeidere i formell sektor og bedriftseierne. Både veksten i økonomien og politiske samt sivile rettigheter er opprettholdt. Freedom House regner Brasil som et fritt demokrati - med FHI-skåre på 2. Dette og det ellers relativt milde konfliktklimaet kan med andre ord indikere at det er relativt liten avstand mellom regjeringens og høyreopposisjonens omfordelingspreferanse. Gitt lik omfordelingspreferanse behøver verken høyreopposisjonen å gjøre motstand eller regjeringen undertrykke opposisjonen.

Det vil kunne være svært interessant for videre forskning å undersøke hvorfor denne mobiliseringen mangler i Brasil mens den er tilstede i Bolivia. Brasil-casen viser, i det minste, tydelig at flertallet får mindre betydning for omfordelingspolicyen dersom de ikke er tilstrekkelig mobilisert og organisert gjennom interesseorganisasjoner. Brasil utgjør dermed en spennende mellomcase. Arbeidere i uformell sektor er i flertall, men arbeidere i formell sektor utgjør den avgjørende støtten for regjeringen.

3.5.6. Argentina

Sysselsettingsdataene viser at flertallet av de argentinske arbeidere har vært i formell sektor gjennom hele perioden. Da Nestor Kirchner fra Peronistpartiet vant presidentvalget i 2003, var cirka 45 % sysselsatt i uformell sektor. Da Christina Kirchner tok over som president i 2007, hadde tallet sunket til 41,3 %. Spørsmålet vil videre være i hvilken grad sektorene er mobilisert og i hvilken grad de var avgjørende støttespillere for Nestor Kirchner og hans kone Christina Kirchner som tok over som president i 2007?

Frederico Schuster (2008) hevder at arbeidere i uformell sektor³¹ i liten grad deltok som politiske aktør før den økonomiske krisen i 2001. Under den økonomiske krisen i 2001 ytret imidlertid denne gruppen seg ved å blokkere veier rundt om i Argentina. Under massedemonstrasjonene sto uformell sektor, fagforeninger (for formell sektor)

³¹ Schuster benytter ikke definisjonen uformell sektor. Schuster kaller dem ”*piqueteros*” etter aksjonsformen deres; veiblokkering. *Piqueteros* og uformell sektor består imidlertid av de samme gruppene: individer utenfor fast og regulert arbeid (Schuster 2008: 177).

og middelklassen sammen mot regjeringen. I forhold til min hypotese om sektorenes forskjellige omfordelingspreferanser, er det imidlertid interessant å undersøke om uformell sektors politiske aktørskap har utviklet seg videre med fag- og partiorganisering. Schuster viser imidlertid til at uformell sektor har forblitt fragmentert organisatorisk med rundt 20 ulike grupper med forskjellige strategier. (2008: 178). Dermed vil det vanskelig kunne påstås at gruppen hadde noen sterk mobiliseringskraft rundt sine preferanser ved valgene i 2003 og 2007.

Bueno Aires Herald hevder at den dominerende fagforenings sammenslutningen CGT var og en av de viktigste støttespillerne for peronistpartiet og Kirchnerparet i deres presidentperioder. Lederen i CGT, Hugo Moyano, er i tillegg visepresident i peronistpartiet. Det kan imidlertid stilles spørsmålsteget ved om denne koblingen gjør at arbeiderne i formell sektor og deres preferanser blir førende. I hvilken grad har Nestor og Christina Kirchners Peronistparti faktisk gjennomført formell sektors preferanse?

Etter demokratiseringen i 1983 har kampen om regjeringsmakten stått mellom to store partier: *Unión Cívica Radical* (UCR) og *Partido Justicialista* (Peronistpartiet). Ingen av partiene har tradisjonelt vist ideologisk prinsippfasthet. Peronistpartiet har spesielt lagt mer vekt på populisme enn ideologi, og har siden dannelsen trukket støtte fra ytterste venstre til ytterste høyre (Linda Chen 2007: 123). President Carlos Menem trakk peronistpartiet mot høyre med sitt neoliberale program på 1990-tallet. Nestor Kirchner trakk imidlertid partiet over mot venstre med sin økonomiske nasjonalisme i sin regjeringsperiode 2003-2007. UCR har hatt en noe mer stabil plassering ideologisk, men selv i dag trekker begge partier velgere fra hele det politiske spektrum. Siden ingen av de store partiene har hatt en stabil ideologisk forankring over tid, har det også vært vanskelig å holde representantene ansvarlige for, og kunne forvente i fremtiden, en bestemt type økonomisk politikk.

Jeg vil være varsom med å tolke argentinsk politikk som uttrykk for en klar majoritetspreferanse, i forhold til økonomisk omfordelingspolitikk. Schuster hevder at Nestor og Christina Kirchners politikk var mer populistisk enn et reelt prosjekt for

sosial endring av samfunnet (2008:182). Schuster (2008: 184) konkluderer med at argentinsk venstreside svært fragmentert. Dermed mangler den også kapasiteten til å artikulere en samlet velgerpreferanse for den fattige delen av befolkningen. Vi kan dermed ikke sannsynliggjøre at Nestor og Christina Kirchner har gjennomført én klar formell- eller uformell sektors majoritets preferanse. Schuster (2008: 177) vil derimot hevde at det er den urbane middelklassens (uten at han utdyper nøyere hvem dette er) vekstoptimisme som er avgjørende for peronistenes politikk.

Min modell passer dermed mindre godt til casen og kan dermed vanskelig være med på å styrke min hypotese. Andre konfliktlinjer og klientellisme kan være årsaker til at den økonomiske konfliktlinjen i mindre grad blir sentral for velgermobiliseringen.

Både politiske og sivile rettigheter har forholdt seg stabilt i perioden under Kirchners styre (FHI-skåre: 2). Demokratiet blir således karakterisert som fritt.

3.5.7. Colombia

Data viser at andelen i uformell sektor økte fra 56,2 % i 1996 til 60 % i 2006. Dette kan tilsi at, Álvaro Uribe Vélez, vant presidentmakten i 2002 med støtte fra uformell sektor. Var og er uformell sektor mobilisert slik at de kan utgjøre en betydelig politisk aktør og dermed sette føringer for Colombiansk politikk?

Colombia stiller i en politisk særstilling blant de søramerikanske landene ved at landet fremdeles er inne i en voldelig, intern konflikt. Dette skaper en helt annen politisk virkelighet for partiene og velgerne. Kampen mot geriljabevegelsen FARC og narkotikakriminalitet overskygger andre konflikter i samfunnet (Kline og Gray 2007: 231). Dermed kan det vanskelig kunne påstås at den dominerende konfliktlinjen dreier seg om sektorenes omfordelingspreferanse. Videre finnes det per i dag heller ikke noe stort parti som definerer seg som venstreorientert i det colombianske partisystemet. Partikonkurransen har tradisjonelt stått mellom det liberale og det konservative partiet. Disse partiene har aldri vært massepartier og ideologien har sjelden stått i fokus. Den minimale ideologiske forskjellen mellom de to store partiene, indikerer at ideologi er

forholdsvis lite viktig for mobilisering av velgere. Partisystemet synes ikke å bygge på økonomiske konfliktstrukturer, men på populisme og caudillotradisjonen (Kline og Gray 2007). På grunn av representasjonens svake rolle, populisme og borgerkrig kan Colombia gi lite informasjon om sektorenes påvirkning på regjeringens omfordelingspolitikk. Det er en kjensgjerning at konfliktnivået i Colombia er høyt. Årsaken til det høye konfliktnivået ligger utenfor den tidsmessige avgrensningen jeg har valgt. Derfor vil jeg ikke kunne gi en god forklaring innenfor det valgte designet jeg har nå. Avslutningsvis vil jeg nevne at det Colombianske demokratiet har vært regnet som delvis fritt gjennom det siste tiåret (FHI-skåre: 3).

3.5.8. Peru

Dataene viser en høy og forholdsvis stabil majoritet av arbeidere i uformell sektor for perioden fra 1997 til 2007 (64,9 % - 63,7 %). Dette skulle kunne tilsi at uformell sektor utgjør den største velgergruppen bak regjeringen. Regjeringens gjennomføring av preferansen forutsetter imidlertid at uformell sektor er mobilisert som politisk aktør. Spørsmålet blir dermed om uformell sektor er mobilisert som politisk aktør.

Ved presidentvalget 2006 lå i følge Cameron mye til rette for at den radikale venstresiden skulle vinne (2008). Den venstreorienterte presidentkandidaten Ollanta Humala tapte imidlertid valget for Alan García Pérez fra sentrumspartiet Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA).

Årsaken til venstresidens svake stilling i Peru ligger i de kryssende konfliktlinjene i peruansk politikk (Cameron 2008). Derfor blir det ikke en dominerende konfliktlinje mellom fattige og rike eller formell og uformell sektor. Spesielt krysses disse materielle konfliktlinjene av geografiske og etniske konfliktlinjer. I tillegg har den politiske venstresiden siden 1980 levd under forestillingen om at den er forbundet med den maoistiske terroristorganisasjonen "Lysende sti". Dette har igjen skremt moderate venstresympatisører fra å stemme venstreorientert. Landet har for øvrig hatt en FHI-skåre på 2,5 siden 2002, og kan således karakteriseres som et fritt demokrati

På grunnlag av de mange konfliktlinjene vil det være vanskelig å påstå at de forskjellige sektorenes omfordelingspreferanser har noen større betydning for regjeringens policyer. De kryssende konfliktlinjene gjør det i det hele tatt vanskelig å snakke om noen klar majoritetspreferanse i peruansk politikk. Dermed kan vi konkludere med at min modell vanskelig kan overføres til Peruansk politikk.

3.5.9. Ecuador

Undersøkelsene av sysselsettingen i Ecuador i perioden 1998 til 2007 viser en stor, men nedadgående majoritet av arbeidere i uformell sektor (henholdsvis 66,7 og 60,9 %). Dette kunne tilsa at uformell sektor utgjør den største velgergruppen bak regjeringen. Regjeringens gjennomføring av preferansen forutsettes imidlertid av at uformell sektor er mobilisert som politisk aktør. Er uformell sektor mobilisert som politisk aktør?

Ecuador har tradisjonelt hatt et svært ustabil og ofte kaotisk flerpartisystem (Dent 2007: 371). Etter valget i 2005 var ni partier representert i parlamentet. Politikken har i stor grad vært preget av personfokus, svake partier og manglende fokus på behovene til den fattige majoriteten. Valget av Ecuadors første uttalte sosialistiske president i 2007, kan imidlertid indikere en endring i retning av bedre representasjon av majoriteten av befolkningens preferanser. Det er likevel noe tidlig å avgjøre hvilken omfordelingspreferanse regjeringen gjennomfører da den er såpass ny. President Correras offentlige opptredener sammen med andre radikale statsledere som Chávez og Morales, kan gi en liten indikasjon om hvilke regimer han identifiserer seg med. Jeg har imidlertid få indikasjoner på at han har startet samme omfordelingsprogram som sine kollegaer i Bolivia og Venezuela. Dette kan skyldes at opposisjonen ennå står sterk; opposisjonen har fremdeles majoriteten i parlamentet. Det blir imidlertid interessant å følge Ecuadors utvikling videre. I tilfelle uformell sektor vinner flertall i den lovgivende forsamlingen, vil vi kunne forvente en forholdsvis lik utvikling som i Bolivia og Venezuela.

Fra 2000 til 2008 har Ecuador blitt regnet for å være delvis fritt (skåre 3 på Freedom House). Correras regime kan derfor ikke beskyldes for å ha forandret Ecuador i mer autoritær retning i sine to første regjeringsår.

3.5.10. Paraguay

I Paraguay har andelen arbeidere i uformell sektor ligget rundt 70 % fra 1997-2007. I 2007 var 68,4 % av befolkningen sysselsatt i uformell sektor. Dette kan tilsi at uformell sektor utgjør den største velgergruppen bak regjeringen. Regjeringens gjennomføring av preferansen forutsetter imidlertid at uformell sektor er mobilisert som politisk aktør. Spørsmålet blir dermed om uformell sektor er mobilisert som politisk aktør.

Sondrol (2007:325) hevder at Paraguay i 2005 hadde et politisk system som lå et sted mellom demokratisk og autoritært styre. Politikken var i stor grad preget av klientellisme og populisme. Partisystemet var dominert av det liberale partiet og Coloradopartiet. Begge partier kan, i følge Sondrol, karakteriseres som ikke-ideologiske, klientellistiske organisasjoner (2007: 330). I 2002 rangerte Transparency International Paraguay som det mest korruperte landet i Latin-Amerika og som det tredje mest korruperte landet i verden (Sondrol 2007: 336). Med den høye korrupsjonen vil vi verken kunne forvente representasjon eller gjennomføring av noen folkelige preferanse (se Inglehart og Welzel 2005). Dermed kan vi konkludere med at min modell vanskelig kan overføres til Paraguayansk politikk.

Siden 2003 har Paraguay blitt regnet som delvis fritt – med en skåre på 3 på Freedom House Index.

4. Konklusjon

Denne oppgaven har analysert hvorfor liberalt demokrati konsolideres i noen land med stor økonomisk ulikhet, men ikke i andre. Den teoretiske modellen i denne oppgaven

er utviklet med bakgrunn i antakelsen om at arbeidere i formell sektor får del i økt vekst. Den viktigste implikasjonen av dette forholdet er at den relative andelen sysselsatt i henholdsvis formell eller uformell sektor kan påvirke konsolidering av liberalt demokrati. Modellen impliserer for det første at regjeringer som representerer et befolkningsflertall av arbeidere i uformell sektor (R_u), vil gi høy omfordeling så tidlig som mulig i regjeringsperioden. Dermed vil opposisjonen gjøre opprør og kupp *så tidlig som mulig* mot regjeringen som iverksetter omfordelingen, dersom kostnaden for opprør og kupp ikke er for høy i utgangspunktet. Hvis kostnaden ved opprør og kupp er for høy når regjeringen iverksetter omfordelingen, vil ikke kupp være aktuelt på noe tidspunkt. Dersom R_u vinner en eventuell konflikt, vil R_u svekke opposisjonens politiske og sivile rettigheter. Deretter skal vi, ifølge modellen, observere en svekket opposisjonsmotstand og videre gjennomføring av høy omfordeling fra regjeringens side. Både et vellykket kupp og et mislykket kupp etterfulgt av svekkede politiske og sivile rettigheter, indikerer fravær av konsolidering av liberalt demokrati.

For det andre impliserer modellen at regjeringer som representerer et befolkningsflertall av arbeidere i formell sektor, vil gjennomføre forholdsvis lav omfordeling over tid. Videre vil dette medføre at det verken blir opprør eller svekkelse av de politiske og sivile rettigheter til opposisjonen, og dette impliserer igjen konsolidering av liberalt demokrati.

Disse implikasjonene ble så testet med bakgrunn i empiri fra søramerikanske land. Strategien som ble valgt var en "Most similar systems design", kombinert med dypere casebeskrivelser som så nærmere på de ulike politiske mekanismene knyttet til omfordelingsstrategier og eventuell konsolidering av liberalt demokrati.

La meg oppsummere noen av hovedkonklusjonene fra den empiriske analysen. Mønstrene fra min modell viste seg tydeligst i land hvor den fattige majoriteten er tilfredsstillende mobilisert som én politisk aktør. Modellen min ser ut til å egne seg mindre godt i land hvor den fattige majoriteten i mindre grad er mobilisert eller hvor ikke-økonomiske konfliktlinjer dominerer.

Spesielt viste modellen, og flere av dens implikasjoner, godt samsvar med utviklingen i Bolivia, Venezuela, Chile og Uruguay. I Bolivia har majoriteten av befolkningen befunnet seg i uformell sektor gjennom perioden jeg undersøker. I Venezuela har befolkningsmajoriteten vekslet de siste ti årene, men i hovedsak tilhørt uformell sektor. Arbeiderne i uformell sektor er samtidig politisk mobilisert og utgjør viktige velgergrupper med klare preferanser. Regjeringene i Bolivia og Venezuela er knyttet til disse velgergruppene og gjennomfører deres omfordelingspreferanser. De kommer dermed i konflikt med opposisjonen. Hugo Chávez har kommet vinnende ut fra denne konflikten og har deretter gjennomført lovreformer som klart undertrykker opposisjonens mulighet til å gjennomføre motstand. I Venezuela har vi også sett økt omfordeling etter at opposisjonens rettigheter har blitt innskrenket og det liberale demokratiet svekket. Bolivia har kommet noe kortere i utviklingen, men en hypotese, som følger av denne oppgavens argument, er at den samme omfattende omfordelingen vil vise seg her. En viktig forskjell i forhold til Venezuela er at den bolivianske venstresiden i mindre grad har kommet i konflikt med opposisjonen, da denne opposisjonen i utgangspunktet er svak.

I både Chile og Uruguay har majoriteten av befolkningen vært sysselsatt i formell sektor gjennom undersøkelsesperioden. Arbeiderne i formell sektor er mobilisert og utgjør viktige velgergrupper med klare preferanser. Regjeringene i Chile og Uruguay er knyttet til disse velgergruppene og gjennomfører deres omfordelingspreferanser. Regjeringene har dermed kommet i ”vekstpakter” med opposisjonene i de respektive land. Dette betyr at de er enig med den kapitalistiske opposisjonen om å opprettholde stabilitet og produksjonsvekst, for å få mer utbytte og lønn på lengre sikt. Dermed finnes det ingen økonomiske insentiver for partene til å undertrykke hverandre. Dette fører igjen til at politisk og sivile rettigheter opprettholdes og det liberale demokratiet består.

Analysen viser at Brasil står i en særstilling med en regjering som i stor grad gjennomfører omfordelingspreferansene til arbeidere i formell sektor, til tross for at arbeidere i uformell sektor er i flertall i befolkningen. Årsaken til dette ligger trolig i den manglende representasjonen av arbeidere i uformell sektor. Arbeidere i uformell

sektor får ikke gjort sin preferanse gjeldene i politikken. Dermed har det heller ikke oppstått noen skarp konflikt mellom regjeringen og noen venstreopposisjon basert på velgere i uformell sektor. Følgelig finnes det heller ingen grunn for regjeringen til å undertrykke opposisjonen og svekke det liberale demokratiet.

Argentina, Colombia og Peru er på mange måter i en lik situasjon ved at andre konfliktlinjer krysser og dermed reduserer omfordelingskonfliktens viktighet for å mobilisere velgere. Klientellisme er også med på å svekke de fattiges mulighet til å øve kontroll over sine representanter. På grunnlag av andre dominerende konfliktlinjer og klientellisme er min modell mindre egnet til å si noe om den politiske utviklingen i disse landene.

Ecuador og Paraguay viser ennå ikke noen klar trend, men vil være svært interessante å følge i fremtiden. Siden begge landene har store flertall av arbeidere i uformell sektor, skal vi kunne forvente en radikal venstreorientering og svekking av liberale aspekter i disse landene eller vellykket kupp av opposisjonen. Dette vil jeg ikke forvente skjer før de fattige blir tilfredsstillende mobilisert og den økonomiske konfliktlinjen får dominere.

Som nevnt over finnes det klare avvik mellom modell og empiri. Hva skyldes avviket? I teorikapittelet nevner jeg at det er problematisk å forutsette en enhetlig klasseaktør med enhetlige preferanser. I flere av landene viser empirien tydelig at slike aktører ikke er til stede; de fattige eller sektorene handler ikke som enhetlige politiske aktør. Dermed egner heller ikke modellen seg til å forklare den politiske utviklingen i disse landene. En mulig videreutvikling av modellen vil for eksempel kunne endre på forutsetningen om en enhetlig klasseaktør.

Videre ser mangfoldet av konfliktlinjer ut til å være en viktig årsak til avvik mellom modell og empiri. Aktørene i noen av de søramerikanske landene har flere konfliktlinjer å forholde seg til. Dermed kan den økonomiske konfliktlinjen bli nedtonet i viktighet, noe som igjen gjør at modellen ikke stemmer overens med empirien.

Designet har to svakheter, hvor den valgte løsningen utgjør et kompromiss. For det første er det få landenheter i forhold til antallet variabler. Dette gjør det vanskelig å avgjøre de forskjellige variablenes vekt mot hverandre. For det andre har det relativt høye antallet caser i studien gjort det vanskelig å gjennomføre en større dybdeundersøkelse på grunn av plassmangel. En forbedring av studien kunne dermed ha gått i begge retninger: På den ene siden kan studien forbedres i en mer deskriptiv retning med fokus på å følge beslutningene rundt omfordelingspolicyene; en casestudie i et land. På den annen side kan studien forbedres i en mer statistisk testende retning, med bredt fokus på mange land og flere kontrollvariabler.

5. Kildeliste

- Acemoglu, Daron og James A. Robinson 2000. "Why did the West extend the franchise? Democracy, Inequality, and Growth in Historical Perspective", *The Quarterly Journal of Economics* 115: 1167-1199.
- Acemoglu, Daron og James A. Robinson 2006. *Economic origins of Dictatorship and Democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Acemoglu, Daron, Simon Johnson og James A. Robinson 2001. "The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation", *The American Economic Review* 91: 1369- 1399.
- Arrow, Kenneth A. 1954. *Social choice and Individual Values*. New York: Wiley.
- Boix, Carles 2003. *Democracy and Redistribution*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boix, Charles og Susan C. Stokes 2003. "Endogenous Democratization", *World Politics* 55: 517-549.
- Bolivia information forum bulletin 2008. "Behind the news from Bolivia." (special edition). URL:
http://www.boliviainfoforum.org.uk/documents/535424538_BIF%20Bulletin%20Special%20edition%20May%202008.pdf [lesedato: 30.9.2009]
- Bolivias Grunnlov av 7.2.2009
- Burton, Michael, Richard Gunther og John Higley 1992. "Elites and democratic consolidation in Latin America and Southern Europe: An overview", s. 323-348 i John Higley, Richard Gunther (red.): *Elites and democratic consolidation in Latin America and Southern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press
- Cameron, Maxwell A. 2008. "Peru's Lefts and APRA's Victory," Presentert på konferansen: *Latin America's "Left Turns": Political Diversity and Development Alternatives*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University. 4.-5. april. Konferansepaper. URL:
https://www.arts.ubc.ca/fileadmin/template/main/images/departments/poli_sci/Graduate/Cdn_Com/Cameron_08.pdf [lesedato 03.12. 2009]
- Canache, Damarys 2004. "Urban Poor and Political Order", s. 33-49, kap 2 i Jennifer L. McCoy og David J. Myers (red.): *The Unraveling of Representative Democracy in Venezuela*. Baltimore og London: the Johns Hopkins University Press.
- Cheibub, José A. og Fernando Limongi 2002. "Democratic Institutions and Regime Survival: Parliamentary and Presidential Democracies Reconsidered", *Annual Review of Political Science* 5: 151-179.

Chen, Linda 2007. "Argentina in the Twenty-first Century", s. 97-126, kap 6 i Howard J. Wiarda og Harvey F. Kline (red.): *Latin America: Politics and Development*. Boulder: Westview Press.

Chavez, Daniel 2008. "The Left in government: between continuity and change", s. 99- 128, kap 4 i Patrick Barrett, Daniel Chavez og César Rodríguez-Garavito (red.): *The New Latin American Left*. London: Pluto Press

Clague, Christopher, Philip Keefer, Stephen Knack, og Mancur Olson 2003. "Property and Contract Rights in Autocracies and Democracies", s. 136-190, kap 6 i Stephen Knack (red.): *Democracy, Governance, and Growth*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Dent, David W. 2007. "Ecuador: Fragility of Dependent Democracy" s. 364-384, kap 15 i Howard J. Wiarda og Harvey F. Kline (red.): *Latin America: Politics and Development*. Boulder: Westview Press.

Diamond, Larry 1999. *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: The John Hopkins University Press.

Downs, Anthony 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row.

Duffy, Gary 2009. "Changing times for Brazil's landless", *BBC News*, 20.01.2009. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7845611.stm> [lesedato 11.10. 2009]

Duverger, Maurice 1954. *Political Parties*. New York: Wiley.

Elkins, Zachary 2000. "Gradiations of Democracy? Empirical Tests of Alternative Conceptualizations", *American Journal of Political Science* 44: 293-300.

Engermann, Stanly L. og Kenneth L. Sokoloff 2002. "Factor Endowments, Inequality, and Paths of Development among New World Economies", *Economía* 3(1): 41-109.

Ferejohn, John 1986. "Incumbent performance and electoral control", *Public choice* 50: 5-25

Franzese, Robert J. 1998. "Political Participation, Income Distribution, and Public Transfers in Developed Democracies". Ann Arbor: The University of Michigan. Paper.

Frendreis, John P. 1983. "Explanation of Variation and Detection of Covariation. The Purpose and Logic of Comparative Analysis", *Comparative Political Studies* 16: 255-272.

Freedom House 2009. *Freedom in the world: Political Rights and Civil Liberties*. New York: Freedom House.

Fuglestad, Finn, Morten Løtveit og Anne Kathrine Eian 1994. *Latin-Amerikas og Karibiens historie*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Garcia, Eduardo 2007. "Bolivia's Congress raises mining taxes", *Reuters* 23.november.URL: <http://www.reuters.com/article/idUSN2316961620071124> [lesedato: 21. 4. 2009]

Gasperini, Leonardo og Leopoldo Tornarolli 2007. "Labor Informality in Latin America and the Caribbean: Patterns and trends from Household Survey Microdata." Buenos Aires: Universidad de la Plata, CEDLAS. Working paper nr 0.

Grugel, Jean 2002. *Democratization: A Critical Introduction*. Houndmills and New York: Palgrave.

Hadenius, Axel og Jan Teorell 2005. "Cultural and economic prerequisites of democracy: Reassessing recent evidence", *Studies in Comparative International Development* 39 (4): 87-106.

Houle, Christian 2009. "Inequality and Democracy: Why Inequality Harms Consolidation But Does Not Affect Democratization", *World Politics* 61: 589-622.

Hovi, Jon 2008. *Spillteori: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget

Ingelhart, Ronald og Christian Welzel 2005. *Modernization, cultural change, and democracy: the human development sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kelly, Janet og Pedro A. Palmer 2004. "The Syndrome of Economic Decline and the Quest for Change", s. 202-230, kap 10 i Jennifer L. McCoy og David J. Myers (red.): *The Unraveling of Representative Democracy in Venezuela*. Baltimore og London: the Johns Hopkins University Press.

Kline Harvey F. og Vanessa J. Gray 2007. "Colombia: A Resilient Political System with Intransigent Problems", s. 199-233, kap 9 i Howard J. Wiarda og Harvey F. Kline (red). *Latin America: Politics and Development*. Boulder: Westview Press.

Khan, Mushtaq H. 2005. "Market, States and Democracy: Patron-Client Networks and the Case for Democracy in Developing Countries", *Democratization* 12: 704-724.

Kuznets, Simon 1955. "Economic Growth and Income Inequality", *The American Economic Review* 45: 1-28.

Lander, Edgardo 2008. "Populism and the left: alternatives to neo-liberalism", s. 69-98, kap. 3 i Patrick Barrett, Daniel Chavez og César Rodríguez-Garavito (red.): *The New Latin American Left*. London: Pluto Press

Libermann, Sima 1982. *The Contemporary Spanish Economy: A Historical Perspective*. London: George Allen & Unwin Ltd

- Lijphart, Arend 1971. "Comparative Politics and the Comparative Method", *The American Political Science Review* 65: 682-693.
- Lijphart, Arend 1999. *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Lindert, Peter H. 2004. *Growing Public. Social Spending and Economic Growth since the Eighteenth Century*. New York: Cambridge University Press.
- Linz, Juan J. 1990. "The Perils of Presidentialism", *Journal of Democracy* 1 (1): 51-69.
- Lipset, Seymour M. 1959. "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy", *The American Political Science Review* 53: 69-105.
- Luna, Juan P. 2008. "Uruguay. Frente Amplio and the Crafting of a Social Democratic Alternative in Uruguay", *Latin American Politics & Society* 49 (4): 1-30.
- Maslow, Abraham H. 1943. "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review* 50: 370-396.
- Mehlum, Halvor, Karl Ove Moene og Ragnar Torvik 2002. "Plunder & Protection Inc.", *Journal of Peace Research* 39: 447-459.
- Moore, Barrington Jr. 1966. *Social origins of democracy and dictatorship*. Boston: Beacon press.
- North, Douglass C., John J. Wallis og Barry R. Weingast 2009. *Violence and Social Orders*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olson, Mancur 1993. "Dictatorship, Democracy and development", *The American Political Science Review* 87: 567-576.
- Persson, Torsten, Gerard Roland og Guido Tabellini 2000. "Comparative politics and public finance", *The Journal of Political Economy* 108: 1121-1161.
- Pierson, Paul 2000. "Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics", *American Political Science Review* 94: 251-267.
- Popper, Karl 1935. *Logik der Forschung*. Wien: Julius Springer forlag.
- Przeworski, Adam 1991. *Democracy and the market: Political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Przeworski, Adam og Fernando Limongi 1997. "Modernization. Theories and Facts", *World Politics* 49: 155-183.

- Przeworski, Adam, Michael E. Alvarez, José A. Cheibub og Fernando Limongi 2000. *Democracy and Development; Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*. New York: Cambridge university press.
- Robinson, James A., Ragnar Torvik og Thierry Verdier 2006. "Political foundations of the resource curse", *Journal of Development Economics* 79: 447-468
- Rodrik, Dani 1999. "Democracies Pay Higher Wages", *The Quarterly journal of Economics* 114: 707-738.
- Rodrik, Dani 2009. "Industrial Policy: Don't Ask Why, Ask How", *Middle East Development Journal* 1: 1-29
- Rokkan, Stein 1987. *Stat, nasjon, klasse. Essays i politisk sosiologi*. Oslo: universitetsforlaget
- Ross, Michael 2001. "Does Oil Hinder Democracy?", *World Politics* 53: 325-361.
- Rueschemeyer, Dietrich, Evelyne Huber Stephens og John D. Stephens 1992. *Capitalist Development and Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Sachs, Jeffrey D. og Andrew M. Warner 2001. "The curse of natural resources", *European Economic Review* 45: 827-838
- Salamanca, Luis 2004. "Civil Society, Late Bloomers", s. 93-114, kap 5 i Jennifer L. McCoy og David J. Myers (red.): *Unraveling of Representative Democracy in Venezuela*. Baltimore og London: the Johns Hopkins University Press.
- Sánchez, Félix, João Machado Borges Neto og Rosa Maria Marques 2008. "Brazil. Lula's government: A Critical Appraisal", s. 40-68, kap 2 i Patrick Barrett, Daniel Chavez og César Rodríguez-Garavito (red.): *The New Latin American Left*. London: Pluto Press
- Sandoval, Salvador A.M. 2007. "Alternative Forms of Working-Class Organization and the Mobilization of Informal-Sector Workers in Brazil in the Era of Neoliberalism", *International Labor and Working-Class History* 72: 63-89.
- Schuster, Federico L. 2008. "Argentina. The left, parties and movements: strategies and prospects", s. 158-184, kap 6 i Patrick Barrett, Daniel Chavez og César Rodríguez-Garavito (red.): *The New Latin American Left*. London: Pluto Press
- Schmitter, Philippe C., Guillermo O'Donnell og Laurence Whitehead 1986. *Transition from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Schumpeter, Joseph A. 1942. *Capitalism, Socialism & Democracy*. London: Unwin.

Shugart, Matthew S. og John M. Carey (1992). *Presidents and Assemblies; Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Snidal, Duncan 2002. "Rational Choice and International Relations", s. 73- 94, kap 4 i Walter Carlsnaes, Thomas Rippe-Kappen og Beth A. Simmons (red.): *Handbook of International Relations*. London: Sage publication Ltd.

Socio-Economic Database for Latin America and the Caribbean (SEDLAC). URL: <http://www.depeco.econo.unlp.edu.ar/sedlac/eng/statistics.php> [lesedato: 9.2. 2009]

Solow, Robert M. (1956). "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economic* 70: 65-94.

Sonderol, Paul C. (2007). "Paraguay: Democracy challenged", s. 325- 344, kap13 i Howard J. Wiarda og Harvey F. Kline (red.): *Latin America: Politics and Development*. Boulder: Westview Press.

Tapia, Luis (2008). "Bolivia. The Left and the social movements", s.215-231, kap 8 i Patrick Barrett, Daniel Chavez og César Rodríguez-Garavito (red.): *The New Latin American Left*. London: Pluto Press

The Economist 2001. "To the barricades". 22.november. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_RSSPVQ [lesedato: 12. 4. 2009]

The Economist 2002. "On troubled waters". 7. mars. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TDNTQJT [lesedato: 12.4. 2009]

The Economist 2004. "Red tide rising". 4. november. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_PPVPSPQ [lesedato: 12.4.2009]

The Economist 2005. "All power to chavismo". 8. desember. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_VNSJVRG [lesedato: 12.4. 2009]

The Economist 2007. "The next Chile". 1. februar. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_RGPGNST [lesedato 15.4. 2009]

The Economist 2007. "Freedom to agree". 22. februar. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_RSQPDSS [lesedato: 13.4. 2009]

The Economist 2007. "Chávez changes channels". 29. mai. URL: http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_JNQRPTJ [lesedato: 13.4.2009]

The Economist 2008. "Strategic move". 10. april. URL:
http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TTDNTNR
R [lesedato: 13.4.2009]

The Economist 2008. "Grabbing the bank". 5. august. URL:
http://www.economist.com/agenda/displaystory.cfm?story_id=E1_TTRSSDQR
[lesedato: 13.4. 2009]

The Economist 2008. "The autocrat of Caracas". 7. august. URL:
http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TTRRVGS
D [lesedato: 13.4. 2009]

The Economist 2009. "A firmer grip on power". 16. februar. URL:
http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TPTPPVG
N [lesedato: 13.4.2009]

The Economist 2009. "Socialism v labour". 7. mai. URL:
http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TPGTTVJ
N [lesedato: 24.5.2009]

The Economist 2009. "Skint". 14. mai. URL:
http://www.economist.com/world/americas/displaystory.cfm?story_id=E1_TPGQJVV
R [24.5.2009]

The Guardian 2002. "Rise of populist who would be leader". 15. juli. URL:
<http://www.guardian.co.uk/world/2002/jul/15/alexbellos> [lesedato: 20.4.2009]

The Guardian 2006. "Earning his stripes". 11. januar. URL:
<http://www.guardian.co.uk/world/2006/jan/11/bolivia> [lesedato: 20.4. 2009]

The Guardian 2006. "Bolivian energy plans scare investors". 3. mai. URL:
<http://www.guardian.co.uk/business/2006/may/03/money.internationalnews> [lesedato:
20.4.2009]

The Guardian 2006. "How Morales took on the oil giants -and won his people back".
6. mai. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2006/may/06/oil.business> [lesedato:
20.4.2009]

The Guardian 2006. "Bolivia passes major land reform". 29. november. URL:
<http://www.guardian.co.uk/world/2006/nov/29/bolivia> [lesedato: 20.4.2009]

The Guardian 2008. "Bolivia split in two as the wealthy aim to defy the Morales
revolution". 24. august. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/aug/24/bolivia>
[lesedato: 20.4.2009]

Thomas, J.J. 1992. *Informal Economic Activity*. New York: Harvester Wheatsheaf

Tocqueville, Alexis de 2004. *Democracy in America*, oversatt av Arthur Goldhammer.
New York: Library of America.

Torcsal, Mariano og Scott Mainwaring 2003. "The Political Recrafting of Social Bases of Party Competition: Chile, 1973–95", *British Journal of Political Science* 33: 55-84.

Van Evera, Stephen 1997. *Guide to Methods for Students of Political Science*. Ithaca: Cornell University Press.

Varian, Hal R. 1992. *Microeconomic Analysis*, New York: W.W. Norton

Ward, John 1997. *Latin America: Development and Conflict since 1945*. New York: Routledge

Welzel, Christian og Ronald Inglehart 2006. "Emancipative values and democracy: Response to Hadenius and Teorell", *Studies in Comparative International Development* 41 (3): 74-94.

Welzel Christian, Ronald Inglehart og Hans-Dieter Klingemann 2003. "The Theory of Human Development: A Cross-cultural Analysis", *European Journal of Political Research* 42: 341-379.

Wessley, Joe 2007. "Union protests calling for greater social spending result in violence", *NotiSur – South American Political and Economic Affairs* 28. september.

Wiarda, Howard J. og Harvey F. Kline 2007. "The Latin American Tradition and Process of Development", s. 1- 94, del 1 i Howard J. Wiarda og Harvey F. Kline (red.): *Latin America: Politics and Development*. Boulder: Westview Press.